

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 930

12. VELJAČE 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Povijest »pitanja« udžbenika

9

Hrvatska nacionalna manjina
u dvanaest europskih država (II.)

**Hrvati u Mađarskoj
– asimilacija najveći
problem**

12

Ivan Sokač, književnik
i ekonomist

**Umjetnost nas uči
da brišemo granice i
poštujemo različitosti**

16

Nematerijalna kulturna
baština Hrvatske

Živo ljudsko blago

20

U vrijeme poklada

**Sjećanja koja nas
pokreću**

30

Projekt *Godine novog preporoda*
nastavlja se i u 2021. godini

**Podsjećanje na velika-
ne i važne događaje**

34

U istraživanju sudjelovali
i svećenici iz Srbije

**Svećenici u vremenu
covid-krize**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić,
Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Od idealnog do stvarnog

Obrazovanje na materinskom jeziku jedno je od prava koje imaju nacionalne zajednice u Srbiji. Podrazumijeva to (barem bi tako trebalo biti u idealnom slučaju) nastavu na materinskom jeziku, stručni nastavni kadar i udžbenike i radne listove na istom tom materinskom jeziku. Neupućeni u to područje sada će pomisliti kako sve to pobrojano osigurava država, kao što radi i za nastavu na većinskom jeziku. Ali, oni upućeni kazat će kako je priča sasvim drugačija. Kazat će kako broj udžbenika iz kojih će na svom jeziku učiti pripadnici manjinskih zajednica ovisi od napora i truda iste te manjinske zajednice. O tome u ovom broju našeg tjednika u autorskom tekstu piše predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Nekoliko dana ranije objavljena je informacija kako je Europska unija Srbiji isplatila 6,5 milijuna eura za reformu obrazovnog sustava od 2019. do sredine 2020. godine. Treba ovoj informaciji dodati i podatak da je ista ta Unija u proteklih 15 godina Srbiji za obrazovni sustav donirala više od 100 milijuna eura. Ali da se vratim na onih 6,5 milijuna. U obrazloženju ove bespovratne pomoći navedeno je da je Srbija taj novac zaslužila zbog rezultata postignutih u podizanju kvalitete nastave i učenja, osiguranju nastave na manjinskim jezicima, obrazovnoj inkluziji romskih učenika i povezivanju obrazovanja s tržištem rada. Tako kažu u EU.

Zadržat ću se kod onoga – osiguranje nastave na manjinskim jezicima. Ako je suditi po hrvatskoj zajednici, od tih 6,5 milijuna eura malo je preteklo za obrazovanje na manjinskim jezicima. U 2019. i 2020. godini, na koju se referira Europska unija, Srbija je za izradu i kupnju udžbenika na hrvatskom jeziku izdvojila 0 dinara.

I kada već baratamo eurima, zanimljiv je, za usporedbu, podatak da hrvatska manjina u Mađarskoj godišnje dobiva oko 10 milijuna eura. U državi u kojoj je službeni broj Hrvata (prema popisu iz 2011. godine) 26.744, što je, za podsjećanje, 2,16 puta manje od službenog broja Hrvata (također prema popisu iz 2011.) u Srbiji.

I završit ću kako sam i počela – obrazovanjem. Hrvati u Mađarskoj imaju tri školska centra. Onaj jedini u Srbiji (koji tek treba biti) još se krčka u političkom loncu.

Z. V.

Za obnovu kuće bana Jelačića 11,9 milijuna dinara

Odluka Vlade Srbije da Hrvatskom nacionalnom vijeću prosljedi 11,9 milijuna dinara za obnovu rodne kuće bana Jelačića u Novom Sadu objavljena je u najnovijem broju *Službenog glasnika*.

Novac je iz sredstava tekuće proračunske rezerve preko Generalnog sekretarijata Vlade.

Rujna prošle godine rodna kuća hrvatskog bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu predana je na upotrebu hrvatskoj zajednici u Srbiji, prenosi RTV.

kojim ćemo prikupljena sredstva isporučiti stradalima», izjavila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

»Dvije bih činjenice istaknuo. Prvu, velika samoinicijativnost pripadnika zajednice i vodećih ljudi iz hrvatskih udruga u prikupljanju pomoći dokaz je raširene solidarnosti među Hrvatima u Vojvodini sa stradalima u potresu. I drugu, hrvatska je zajednica u Srbiji kako institucionalno tako i organizacijski u tolikoj mjeri razvijena da i ovako složene aktivnosti može uspješno realizirati«, zaključuje predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**.

Prikupljena financijska sredstva, uplaćena na račun Fondacije *Cro-Fond*, bit će danas uplaćena *Caritasu* Srbije te isporučena nastradalima.

Završena akcija prikupljanja pomoći *Cro-Fonda*

»Prošloga petka završena je jednomjesečna akcija, koju je pokrenula Fondacija *Cro-Fond* za pomoć stradalima u potresu u Sisačko-moslavačkoj županiji. Akcija je započela 30. prosinca prošle godine. Drugoga dana nakon tog strašnog događaja donijeli smo odluku da se preko fondacije prikupljaju financijska sredstva, jer smo procijenili da za neku drugu pomoć nemamo mogućnosti ni kapaciteta. Prikupljeno je 1.594.634 dinara i uplaćeno je na račun *Caritasu* Srbije, koji će biti prebačen *Caritasu* Hrvatske i zatim onima kojima je pomoć potrebna. Zadovoljni smo odazivom i udruga i pojedinaca«, rekao je upravitelj fondacije **Lazar Cvijin** za *Hrvatsku riječ*.

U akciji je sudjelovalo više od 1.000 pojedinaca i 40 organizacija, kao i sve profesionalne institucije hrvatske zajednice. Inicijativu su podržale gotovo sve lokalne hrvatske zajednice – od Banata (Zrenjanin, Starčevo i Opovo), preko Srijema (Petrovaradin, Surčin, Zemun, Golubinci, Srijemska Mitrovica) do Hrvata iz Bačke (Subotica, Sombor, Tavankut, Đurđin, Monoštor, Vajska).

»Odaziv onih koji su podržali akciju bio je i više nego dobar, a prikupljena novčana sredstva su iznad očekivanja. Uspješnosti akcije pridonosi i činjenica kako je riječ o prvoj akciji prikupljanja novčanih sredstava za potrebite organiziranoj unutar institucija hrvatske zajednice. Pokazali smo snagu zajedništva, a posebno nas raduje što se ona nastavlja i u suradnji s *Caritasom* Srbije s

Pomoć HNV-a obiteljima

Hrvatsko nacionalno vijeće uputilo je pomoć za 72 obitelji u vidu vaučera od 5.000 dinara za kupovinu u marketima. »Mnoge projekte bilo je nemoguće realizirati, te smo koncem prošle godine odlučili aktivirati jedan socijalni program pomoći obiteljima. Uputili smo pomoć 72 obitelji u svim regijama u iznosu od ukupno 360.000 dinara. Elektori i vijećnici iz svih regija su davali svoje prijedloge kome treba uputiti pomoć te su i prosljedili na terenu vaučere za kupovinu u marketima *Roda* i *Idea*«, kaže **Lazar Cvijin**.

Zahvala donatorima

Prve dvije godine mandata četvrtog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća prikazane su u publikaciji koje je nedavno objavilo Vijeće. Koordinator razvojnih projekata u HNV-u i urednik ovog promidžbenog izdanja **Filip Čeliković** kaže kako su u njoj prikazani samo najvažniji ishodi s idejom da se donatorima i elektorima prikaže kako Vijeće funkcionira i što je učinjeno za dvije godine.

»Cilj je zahvaliti se svima onima koji su pomogli projekte i programe HNV-a kao i svim elektorima i prikazati sve one koji su bili ključni za naša ostvarenja u prethodne dvije godine«, kaže Čeliković.

Autorski tekst Jasne Vojnić, predsjednice HNV-a

Pačja škola – kroz objektiv camere obscure

Iako daleko od istine, kod onih koji iz vana promatraju izradu udžbenika na hrvatskom jeziku često čujemo pitanje: »Pa zar nije HNV već završio s tim udžbenicima!?« »Opet treba novac za udžbenike!« Iza nas je devetnaest godina neprestanog rada, a kako je do ovakvih dojmova onda uopće došlo?

Povijest »pitanja« udžbenika seže u bližu prošlost kada su nam još cijele generacije učenika završavale osnovno i srednje obrazovanje bez ijednog udžbenika na hrvatskom jeziku. Gотово nevjerojatno, ali donedavno zaista je tako i bilo.

Unatoč proklamiranoj obvezi Srbije prema kojoj su nakladnici bili dužni izdvajati u fond iz kojeg su se tiskali niskotiražni udžbenici – iz te vreće hrvatskoj zajednici nikada nije doteklo. Prve osobe zadužene za obrazovanje u Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici Srbiji: **Dužo Runje, Ivan Stipić i Stanislava Stantić-Prčić** – svojski su se trudili potaknuti osjetljivost u matici, nadići administrativne poteškoće, granice te uvesti knjige iz kojih su naša djeca mogla učiti. Našle su se tu i veće donacije kao što je to bila potpora gospodina **Ante Žužula** i *Školske knjige* koja nam je u to vrijeme osigurala udžbenike iz Hrvatske. Međutim, plan i program Republike Hrvatske i Republike Srbije se vremenom, posve logično, sve više počeo razlikovati, do te mjere da su udžbenici iz Hrvatske završili u garaži HNV-a, budući da nisu bili uporabljivi. Tek 2013. godine, na inicijativu **Darka Sarića Lukendića i Anđele Horvat**, HNV odlučuje krenuti u avanturu »lova« na nakladnike koji će biti voljni ući u taj težak i neisplativ posao.

Jednogodišnja aktivnost za jedan udžbenik

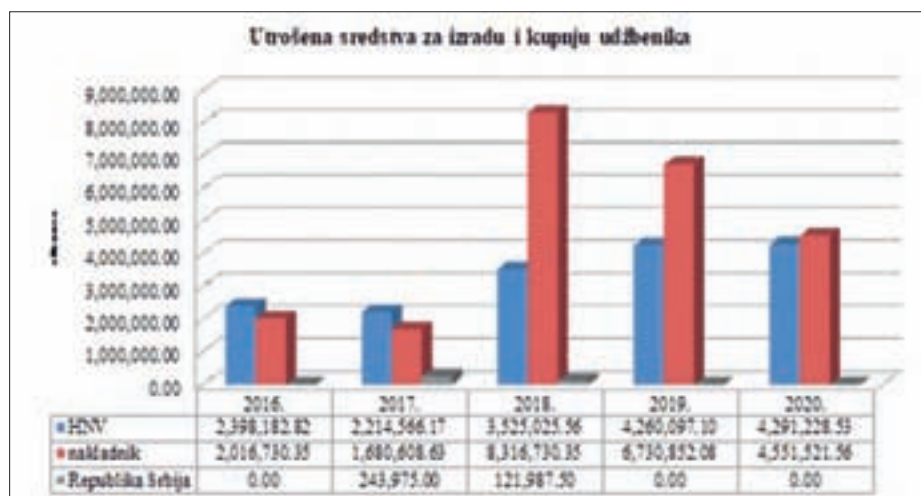
Prijevod samo jednog udžbenika zahtijeva najmanje jednogodišnju aktivnost – pronaći stručnjake, odraditi prijevod, lekturu, dvije korektore, prijelom, odobrenje i tisak. U slučaju kad je udžbenik mrvicu složeniji, da ne govorimo kad posjeduje zemljopisne mape, iznenadili biste se kada biste vidjeli kako je program u kojem se radi prijevod pojmova takav da se samo jedna riječ raskomada ponekad i na sedam dijelova. Onda ga s deset klikova mišem pobrišete, zamijenite hrvatskim pojmom i ponavljate cijeli proces 2.439 puta dok ne dođete do kraja udžbenika. Ili, pak, ako u udžbeniku kojim slučajem spomenete Bunjevce, proces odobrenja pretvori se u beskrajno ročište. Ili, ako u hrvatskom jeziku postoji nekoliko mogućih termina za jedan pojam u udžbenicima u Hrvatskoj, morate vijećati koji će se stručni termin kod nas koristiti. A da ne spominjemo autorske udžbenike, izradu rukopisa i originalnih fotografija te usklađivanje sadržaja da se poklapa sa svim standardima, pedagoškim ciljevima i psihološkim zahtjevima djeteta, da podjednako zastupite dječake i djevojčice i da se djeci obvezno vide prsti kako ilustracija ne bi izazvala konfuziju kod učenika... Uz sve to, primjenjivost udžbenika morate provjeriti u praksi, dobiti recenzije i sami biti uvjereni da će baš takav sadržaj odvesti u pravom smjeru našu djecu.

Prevodili udžbenike od srijede do petka, al se nisu odmakli dalje od početka

Reforma obrazovanja zahtijeva izradu novih programa nastave i učenja i novih udžbenika

Vratimo se, ipak, u bližu prošlost. Unatoč neisplativosti, nakladničke kuće *Kreativni centar* i *BIGZ*, 2013. godine pristaju na prijevod svojih udžbenika na hrvatski jezik i do 2016. godine 84 udžbenika ugledalo je svjetlo dana, a HNV-u je laknulo kada smo skinuli jedan velik teret s ramena – ne samo nezadovoljstvo roditelja nego i nas samih koji smo jednako tako željeli ovaj posao, konačno, privesti kraju. Tek što smo zadovoljno odahnuli,

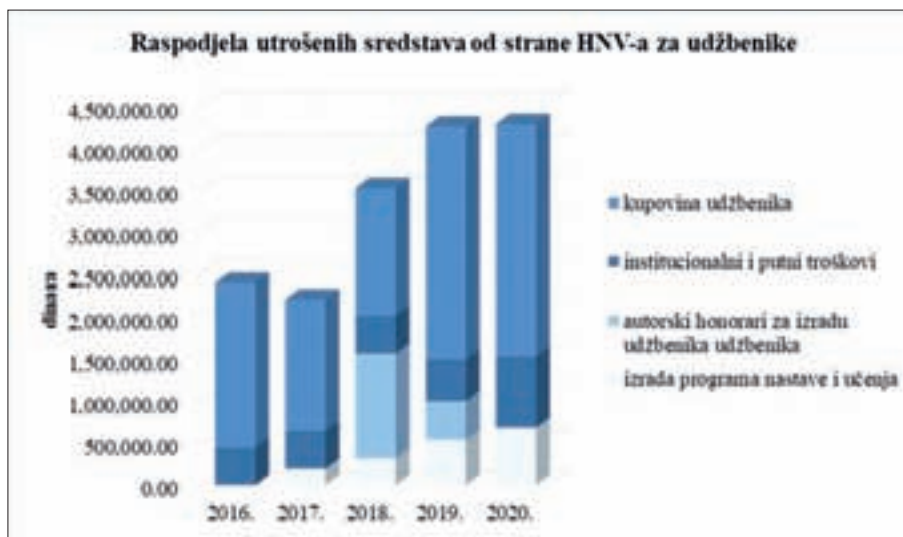
otvorili smo vijesti i ugledali velik naslov: »Usvojen novi Zakon o udžbenicima! Teret izrade udžbenika pada na nakladnike«. Znali smo što slijedi. Veliko žaljenje i isprika nakladnika što u cijeli posao trebamo krenuti ispočetka. Iste godine država Srbija inicira potpisivanje Trojnog memoranduma između Ministarstva znanosti, prosvjete i tehnološkog razvoja, Zavoda za udžbenike i nacionalnih vijeća prema kome će se izrađivati nedostajući udžbenici za sve nacionalne manjine. Zahvalni što u cijelom poslu više nećemo biti sami radosno ga potpisujemo te krećemo ispočetka. Ipak, istine radi, moramo naglasiti kako inicijativa, koordinacija, angažiranje stručnjaka, dio financiranja te praćenje realizacije i dalje ostaje na nacionalnim vijećima. Zanimljivo je činjenicu kako u Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske 1,5 (jedan s cijelom, drugi s polovicom norme) prosvjetni savjetnik koordinira ovakva i slična pitanja u nastavi na srpskom jeziku što njihovo vijeće relaksira od financijskih izdataka nužnih za plaće, institucionalne i putne troškove te prihvaćamo činjenicu da Srbija konačno čini pomak u području osiguravanja udžbenika. Pitanje je li na pomak utjecalo blokiranje Hrvatske u otvaranju Poglavlja 26 ili nije, u tom trenutku ostaje po strani.

S velikom podrškom Zavoda za udžbenike, HNV do 2018. godine ponovno izrađuje 22 nova udžbenika! Strpljivo, ispočetka. Ipak, već 2017. godine, naviknuti na rušenje karata, mirno pri-

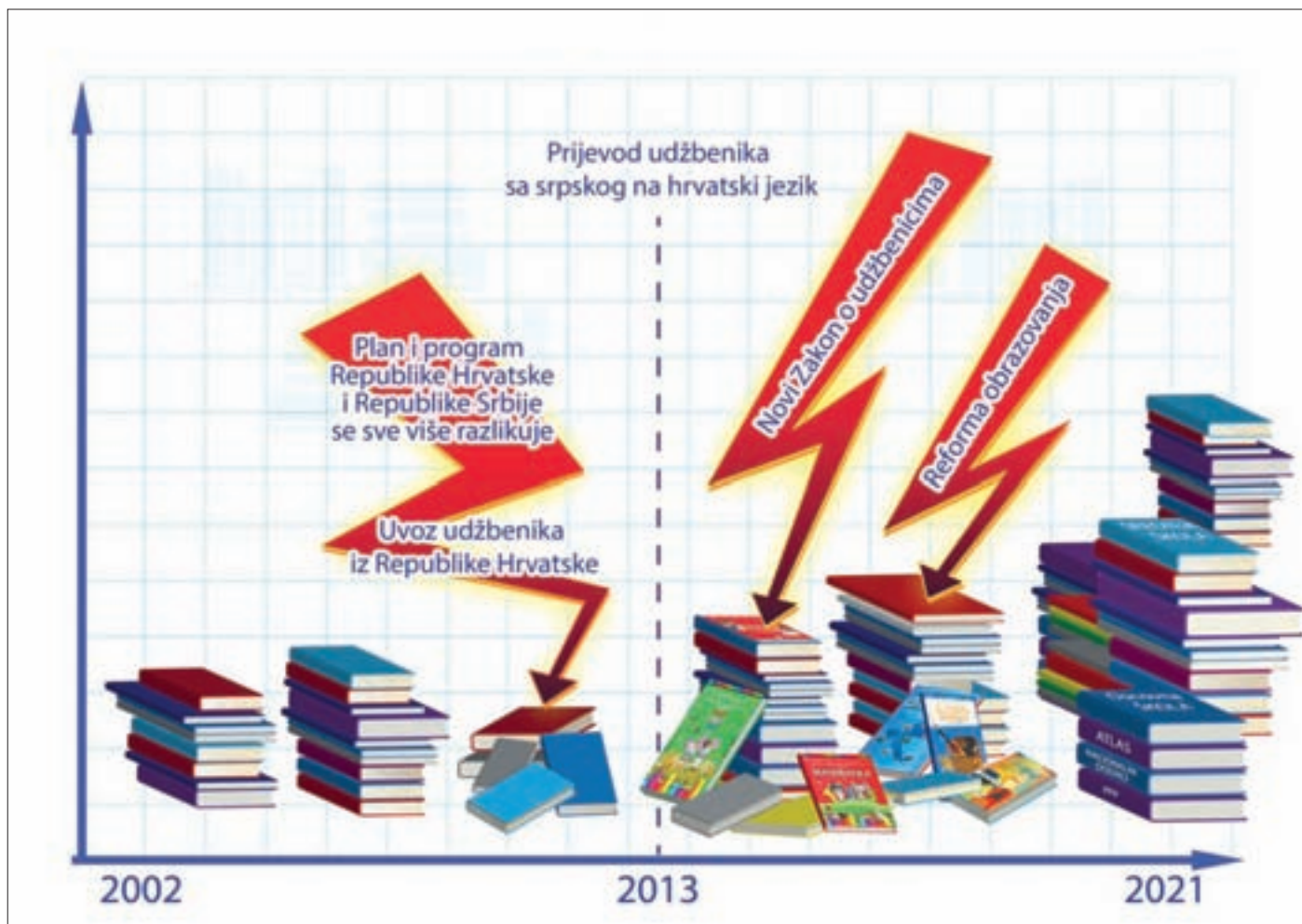
hvaćamo pristiglu vijest kako Srbija iduće godine ulazi u proces reforme obrazovanja! Što sad? Obrazovna reforma znači da ćete nešto što ste učili u petom razredu sada učiti u četvrtom, nešto što ste prije učili od sada više nećete, ili obratno. Riječju, to pretpostavlja ne samo nove udžbenike, nego i izradu svih novih programa nastave i učenja. Kada bismo imali ljude u Ministarstvu obrazovanja kojima je pitanje obrazovanja na hrvatskom jeziku dio svakodnevnog posla i kada bi Srbija provodila obrazovnu reformu paralelno i ravnopravno na svim jezicima nacionalnih manjina, onda bi se reforma, kao i u Hrvatskoj, nazivala cjelovitom. Umjesto toga, morate imati **Margaretu Uršal**, koja poznaje proces izrade programa nastave i učenja. Morate pronaći financijska sredstva za realizaciju, pratiti izradu programa na većinskom jeziku, brzo hvatati ritam prijevoda i dopuna netom nakon što se oni objave na srpskom jeziku, i još brže, nakon što uspijete samostalno izraditi programe nastave i učenja za Hrvatski jezik i Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, naći dio sredstava te dvadesetak jezično i predmetno stručnih profesora koji će za sve udžbenike dvaju razreda uraditi prijevod, lekturu i korekturu kako bi sve to do rujna prošlo proces prijeloma, dobilo odobrenje i otišlo u tisak. Uz to, morate imati i asistenticu koja prati tijek distribucije udžbenika kako ni jednom učniku ne bi nedostajao ni jedan udžbenik.

Hrvatska zajednica prva među nacionalnim zajednicama isprtila reformu

Hrvatska zajednica u Srbiji, unatoč svim izazovima, jedina je nacionalna manjina koja nije izgubila korak s udžbenicima tijekom obrazovne reforme u proteklom dvjema godinama. I ne

samo da smo ostali na tračnicama nego smo u nekim trenucima bili čak i lokomotiva! Teret odgovornosti u kojoj se sve nalazi na vama te činjenicu da, ako se sami ne organizirate, nitko neće

uložiti napor u cijelu priču, ponekad su dodatno otežavali i pritisci nestrpljivih roditelja i nastavnika. Ipak, zadovoljstvo nakon svega učinjenog uvijek je nemjerljivo.

Nismo stali na tome da osiguramo ljudske resurse i polovicu finansijskih sredstava, koliko je još nedostajalo nakon što su nakladnici uložili svoj dio, već smo otišli i korak dalje. Po uzoru na prijašnje godine, i dalje smo svim snagama tražili pomoć u iznosu oko dva milijuna dinara godišnje od naše matične domovine za kupnju udžbenika kako bi ih naši učenici, uz minimalne uloge, dobili na dar. Između pet i dvanaest tisuća dinara košta komplet udžbenika, ovisno o razredu. Ponosni smo što smo i to mogli najvećim dijelom osigurati. Ali, ne samo za učenike već smo i za naše predškolce izradili vrhunski komplet od triju udžbenika. Zanimljivi mišići kroz još zanimljivije zadatke učinili su da učenje pred polazak u školu bude privlačnije.

Povjerenje predstavnika vlasti, ministarstva, županija, gradova, institucija Republike Hrvatske, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji bili su nam velika podrška na ovom putu.

I na koncu, epilog *Pačje škole*

Pitanje je kako će tko gledati na prividno nemicanje dalje od početka. Neupućenima sve ovo može djelovati kao uzaludno i nejasno kotrljanje unatrag, a nekima je u interesu da upravo

tako sve skupa izgleda. Nametnut dojam *Pačje škole* pobjeđujemo činjenicom kako smo uvijek uspijevali odgovoriti svim izazovima i zahtjevima: od 2017. ispočetka smo izradili 24 programa nastave i učenja, udžbenike za osnovnu školu – 33 prevedenih i 21 autorskih, 9 udžbenika za srednju školu i 3 udžbenika za pripremni predškolski program; a nakon izrade kupili smo 6.781 udžbenik, 765 knjiga lektire i 50 geografskih atlasa. U svemu tome nakladnik je osigurao 21.279.712,61 dinar, Hrvatsko nacionalno vijeće uz pomoć Republike Hrvatske 14.290.917,36 dinara, a Republika Srbija 365.962,50 dinara. Naše posljednje strofe, s kojih smo bacani na početak, od strane više od 200 suradnika iznjedrile su kroz sve ove godine oko 250 udžbeničkih jedinica, odnosno više od 300.000 stranica udžbenika – neke od njih ponosno nosimo u ruksacima, a neki su postali eksponati garaže HNV-a.

Naš tim je kao lik iz scene poznatog filma u kojoj majstor borilačke vještine neprekidno vraća učenika ponavljanju jedno te iste radnje u kojoj se ne nazire ni smisao i učinkovitost; ipak, baš takvim ponavljanjem pokreti postaju njegov habitus i pretvaraju ga u nepobjedivog borca. Sada imamo cijeli sustav stručnjaka koji spremno čeka svaki novi program i svaki novi udžbenik te smo čak toliko spremni da ćemo i udar iznenadnog osnutka školskog centra i stavljanje svih udžbenika u elektroničku formu te njihovu prilagodbu tabletima opet moći izdržati! Mjera ustrajnosti jest zbroj ustajanja, a pravi pokazatelj našeg zajedničkog uspjeha jest što još jači, i još više zajedno, čvrsto stojimo.

Prva pokrajinska prosvjetna inspektorica

Nakon 19 godina obrazovanja na hrvatskom jeziku u Srbiji, uspješno je riješen još jedan od velikih izazova – pri Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice otvoreno je novo radno mjesto savjetnika – pokrajinskog prosvjetnog inspektora. Slijedeći proceduru javnog natječaja za popunjavanje izvršiteljskog radnog mjesta, diplomirana pravnica **Jelena Kujundžić** iz Subotice postala je nova prosvjetna inspektorica. Osiguravanje ovakvog instituta te zapošljavanje pripadnice hrvatske nacionalne manji-

ne u Srbiji predstavljaju značajan korak k unaprjeđenju i zaštiti obrazovanja na hrvatskom jeziku, objavio je HNV.

»Inspekcijski nadzor u prosvjeti jest i mora biti u službi unaprjeđenja kvalitete obrazovanja. Osim kontroliranja zakonitosti rada ustanova i odgovornih osoba, kako preventivnim tako i represivnim mjerama, štitit ćemo interese djeteta, učenika i uposlenih u ostvarivanju njihovih zakonskih prava i obveza«, komentira Kujundžić.

»Hrvatsko nacionalno vijeće više od deset godina ističe potrebu za cjelovitom izgradnjom obrazovanja na hrvatskom jeziku u institucionalnom smislu. S prosvjetnim inspektorom cijeli je sustav obrazovanja dodatno osnažen te je osiguran preduvjet stalnog unaprjeđenja kvalitete nastave na hrvatskom jeziku. U protekle dvije godine, od kada sam na čelu HNV-a, u svim razgovorima s predstavnicima republičkih i pokrajinskih tijela vlasti zajedno s Demokratskim savezom Hrvata u Vojvodini inzistirali smo i na rješavanju ovoga pitanja, a obećanje koje smo dobili u razgovorima s predsjednikom Pokrajinske vlade **Igorom Mirovićem** ove godine urodilo je uspjehom. Nadležno pokrajinsko tajništvo raspisalo je natječaj, naš kandidat je ispunio uvjete te je primljen. Čvrsto vjerujem da će nastava na hrvatskom jeziku od sada biti još kvalitetnija i da ćemo i preostale izazove u dijelu inspekcijskih poslova uspješno razriješiti. Tu prije svega mislim na Grad Suboticu«, izjavila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Izbor prosvjetnog inspektora za obrazovanje na hrvatskom jeziku u AP Vojvodini pozdravio je i DSHV.

»Zahvalni smo na proaktivnom odnosu Pokrajinske vlade i pripadajućeg tajništva, a vjerujemo da će i druge razine vlasti slijediti ovaj primjer, budući da ovime nisu iscrpljene sve potrebe koje postoje za institucionalno zaokruživanje obrazovanja na hrvatskom jeziku! Naglasit ću još kako je i ovo postignuće posljedica zajedničkog i sinkronog djelovanja HNV-a i DSHV-a u ostvarivanju definiranih ciljeva«, izjavio je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

H. R. / Foto: HNV

Natječaj za izložbu fotografija na temu

Hrvatska u srcu

Udruga *Ponos domovine* poziva zainteresirane učenice i učenike na sudjelovanje u nagradnom natječaju za izložbu fotografija na temu *Hrvatska u srcu*. Cilj i svrha natječaja je potaknuti sudionike na fotografiranje tema koje nas povezuju s matičnom ili vlastitom domovinom. Pritom možda netko otkrije u fotografiji novi hobi, štoviše otkrije svoj prikriveni talent te nauči pažljivo promatrati i uočavati zanimljive detalje u jednostavnim i svakodnevnim situacijama.

Uvjeti natječaja:

- Fotografije se šalju elektronskom poštom na adresu info@ponosdomovine.hr,
- Uz fotografije potrebno je ispuniti i poslati prijavnicu koja je sastavni dio ovog natječaja,
- Dopušteno je prijaviti maksimalno 3 fotografije,
- Fotografije moraju biti u jpg formatu, minimalne rezolucije 300 dpi-a i najmanje 2000 piksela,
- Fotografije ne smiju biti skinute s interneta, tuđe i do sada objavljene,
- Poslane fotografije ne vraćaju se autorima.

Natječaj je otvoren do 30. svibnja 2021. godine, a o odabiru najboljih fotografija odlučit će stručni ocjenjivački sud.

Odabranih 25 fotografija bit će objavljeno na Web i Facebook stranici udruge *Ponos domovine* te na prigodnoj izložbi u Zagrebu što ovisi o epidemiološkoj situaciji tijekom lipnja 2021. godine. Za autore pet najuspješnijih fotografija osigurane su vrijedne nagrade donatora i sponzora (novčani boni Banke *Kovanica* od 500 kuna, oprema za planinarenje i hodanje, prijenosni disk i pametni sat).

Hrvatska nacionalna manjina u dvanaest europskih država (II.)

Hrvati u Mađarskoj – asimilacija najveći problem

Za financiranje ustanova i udruga kulture, obrazovanja, informiranja kao i za djelovanje Hrvatske državne samouprave, mađarska vlada izdvaja značajna sredstva – oko 10 milijuna eura * Uz Hrvatsku državnu samoupravu, na regionalnoj razini djeluje sedam regionalnih samouprava, na razini županija, i 112 manjinskih lokalnih samouprava

Serijal tekstova o hrvatskoj nacionalnoj manjini koja živi u dvanaest država srednje i istočne Europe počeo smo s pričom o Hrvatima u nama susjednoj Mađarskoj.

Prema hrvatskom povjesničaru iz Mađarske **Dinku Šokčeviću**, kao i dijalektologinji **Sanji Vulić**, Hrvati u Mađarskoj su najraznovidnija i najsloženija hrvatska autohtona manjina od svih manjinskih skupina.

Razne subetničke skupine Hrvata u Mađarskoj rabe sva narječja i gotovo sve dijalekte kojima se govori u Hrvatskoj, piše Dinko Šokčević u *Kratkoj povijesti Hrvata u Mađarskoj*. Ove su skupine dospjele na teritorij današnje Mađarske u različitim razdobljima s gotovo čitavog hrvatskog etničkog područja, od Dalmacije, Hercegovine, Bosne, Slavonije, Hrvatskog zagorja, Like, Pokuplja i dr. U manjim

18. stoljeća. Za podravske Hrvate se, pak, smatra da u Mađarskoj obitavaju već od dolaska Hrvata u njihovu današnju postojbinu, od doba **Arpadovića** pa kroz tursko razdoblje sve do danas. Neki autori pretpostavljaju kontinuiranu nazočnost i drugih hrvatskih etničkih skupina (pomurskih Hrvata, Šokaca, Bunjevaca), ali u njihovom slučaju arhivi, za sada, daju još malo dokaza, piše Šokčević.

Prema različitim procjenama, u Mađarskoj živi od 50.000 pa sve do 80.000 pripadnika hrvatske nacionalne manjine, mada se, prema posljednjem popisu stanovništva, provedenom 2011. godine, 26.774 stanovnika izjasnilo pripadnicima hrvatske narodnosti. Predsjednik Hrvatske državne samouprave **Ivan Guban** je, za časopis *Vijenac*, pojasnio razlog ovako velikog odstupanja, a to je neobveznost izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti. Naime, kaže Guban, prilikom popisa stanovništva popisivač nije obavezan postaviti pitanje o pripadnosti manjini pa ako ne postoji inicijativa od samog popisivača, automatski se narodnost upisuje kao Mađar. Taj problem su se nadali riješiti za popis 2021. godine, kazao je Guban za *Vijenac*. No, mađarski premijer **Viktor Orbán** je 5. veljače 2021. odgodio popis izmjenom vladine Uredbe o dodatnim mjerama zaštite koje se primjenjuju u izvanrednom stanju. Prema Uredbi, popis stanovništva će se izvršiti između 1. listopada i 20. studenoga 2022. godine. Elektronički upitnik građani će moći ispuniti samostalno putem interneta u razdoblju od 1. do 20. listopada 2022., na temelju stanja od 1. listopada 2022. do 28. studenoga 2022. popisivači će prikupljati podatke od onih koji nisu sami ispunili upitnik preko interneta, a obrada podataka trajat će do 28. studenog 2023. godine.

Ivan Guban, državni tajnik Miklós Soltész i Jozo Solga

i većim cjelinama žive raštrkano od mađarsko-austrijsko-slovačke tromeđe duž granica s Austrijom i Hrvatskom sve do Bačke na jugu mađarske države, a znanstvenici ih obično svrstavaju u sedam većih skupina – gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, podravski Hrvati, Bošnjaci, Šokci, Bunjevci i podunavski Hrvati.

Povijest i brojnost

Većina Hrvata u Mađarsku je dospjela putem migracijskih procesa u tursko doba (između 15. i 18. stoljeća), za vrijeme turske okupacije središnjih dijelova negdašnjeg Ugarskog Kraljevstva, a mnogi od njih su došli krajem 17., odnosno u prvim desetljećima

Manjinska samouprava

U Mađarskoj je na temelju zakona donesenog 1993. godine priznato postojanje 13 nacionalnih manjina. To su Armenci, Bugari, Grci, Hrvati, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumunji, Rusini, Slovaci, Sloveni, Srbi i Ukrajinci. Već sljedeće, 1994. godine održani su prvi izbori na kojima su Hrvati, kao i druge manjine, mogli koristiti prava iz tog zakona. U svim naseljima, u kojima žive deklarirani pripadnici ovih 13 nacionalnih manjina, imali su pravo paralelno s mjesnom samoupravom izabrati i svoje mjesne manjinske samouprave. Od 2006. zastupnici lokalnih samouprava uz potporu neke civilne udruge mogu krenuti na izbore za zastupnike manjinske samouprave dok se na županijskoj i državnoj razini manjinska zastupnička tijela biraju temeljem lista koje mogu postavljati manjinske

civilne udruge ako udovolje zakonskim uvjetima. Prema zakonu, potrebno je da se u jednom naselju najmanje 25 ljudi pri popisu stanovništva izjasni za Hrvate i time se stječe pravo na iniciranje manjinskih izbora u mjestu, na lokalnoj razini, dok je za postavljanje lista na županijskoj (regionalnoj razini) uvjet broj postavljenih kandidata na lokalnoj razini, uz najmanje deset naselja s već utemeljenim samoupravama. Za državnu listu potrebno je da postavljač udovolji zakonskim brojkama o postavljanju broja kandidata na mjesnoj razini kako bi mogao postaviti državnu listu.

Hrvatska državna samouprava (HDS) je najviša razina hrvatske manjinske samouprave čiji se članovi skupštine biraju s državne liste proporcionalno broju glasova koje je osvojila ta lista. Uz HDS, na regionalnoj razini djeluje sedam regionalnih samouprava, na razini županija, i 112 manjinskih lokalnih samouprava. Trenutno dvije opcije čine HDS, odnosno zastupnici s dvije državne liste koji su osvojili mandate na izborima održanim listopada 2019. godine. Od 11.593 birača upisanih u hrvatski birački popis 73,61% je pristupilo izborima i glasalo. Od ukupno 31 mandata, 23 mandata su pripala listi Udruga Savez Hrvata u Mađarskoj, a 8 mandata listi Udruge Hrvati – Horvátok i Čakavska katedra Šopron. Zastupnici HDS-ove Skupštine su izabrani na mandat od pet godina, 2019. – 2024.

Na čelu ovog državnog političkog i administrativnog tijela Hrvata u Mađarskoj je od 2014. u prvom, a od 2019. u drugom mandatu Ivan Guban.

»Hrvatska državna samouprava svojom najbitnijom zadaćom smatra zastupanje političkih i kulturnih interesa Hrvata u Mađarskoj. Zato neumorno radi na izgradnji kulturne autonomije i institucionalne pozadine. Ponosna je na već postignute rezultate na tom polju, jer osnivanjem tih institucija te njihovim uspješnim upravljanjem, HDS je stvorio snažan temelj kulturne autonomije«, navodi Guban na portalu HDS-a.

HDS je osnivač i održavatelj sljedećih ustanova: Hrvatski vrtić, osnovna škola i učenički dom u Santovu, Hrvatski vrtić, Osnovna škola, Gimnazija i Učenički dom *Miroslav Krleža*, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Zbirka sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj, Hrvatski klub *August Šenoa*, Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod *Stipan Blažetin*, Hrvatski kulturni i sportski centar *Josip Gujaš Džuretin*, Kulturno-prosvjetni centar i odmaralište Hrvata u Mađarskoj, Hrvatski vrtić i Osnovna škola *Mate Meršić Miloradić*, Ured Hrvatske državne samouprave, Kulturni centar bačkih Hrvata i Hrvatski pedagoški i metodički centar. Osim toga je osnivač i poduzeća Hrvatsko kazalište Pečuh, *Croatice* i *Zavičaj* d.o.o.

Političko predstavljanje

Pitanje ostvarivanja prava na parlamentarno zastupanje manjina regulirano je Zakonom o narodnostima i Izbornim zakonom. Od parlamentarnih izbora u Mađarskoj 2014. godine sve priznate narodnosne zajednice imaju mogućnost imati u Parlamentu svog zastupnika, ukoliko prijeđu prirodni prag, a ako ne prijeđu onda dobijaju svog glasnogovornika bez prava glasa. Prvi glasnogovornik za hrvatsku nacionalnu manjinu u mađarskom parlamentu bio je **Mišo Hepp**, a od 2018. godine je predstavnik Hrvata u mađarskom parlamentu **Jozo Solga**.

Za naš tjednik Solga govori o specifičnostima mađarskog izbornog modela i zašto Hrvati, već drugi put, imaju glasnogovornika, ali ne i zastupnika s pravom glasa.

»Manjinski zastupnici imaju hendikep u tom smislu da tko glasa za manjinsku listu ne može glasati i za stranačku listu. U svom okrugu svaki birač ima dva glasa i može birati i pojedinca i stranku, ali ako se registrira kao manjinski hrvatski birač može glasati za manjinskog zastupnika/glasnogovornika, ali ne i za neku od političkih stranaka. Mi licitiramo da nas ima oko 80.000, ali mislim da u ovo doba, kada je dosta neizvjesno koja će strana pobijediti, ljudi se orijentiraju prema političkim strankama jer misle da je ovaj glas, za manjinskog zastupnika izgubljen.«

Ipak, kaže Solga, izbori 2018. godine su pokazali da i manjinski zastupnik može direktno ući u mađarski parlament s pravom glasa ako je manjina dobro organizirana i veći broj birača se registrira. Naime, na prošlim izborima je kandidat njemačke manjine osvojio dovoljno glasova i postao zastupnik s pravom glasa.

»Nijemci od 2018. imaju svog zastupnika koji ima pravo glasa

i on se izjasnio da će podržavati ovu Vladu što se tiče manjinskih prava, a njegov glas daje i dvotrećinsku većinu vladajućoj stranci. Na prošlim izborima bilo je potrebno 22.000 glasova, ali taj broj ovisi od izlaznosti na izborima. Prije izbora manjinski glasači se trebaju registrirati i po tome se već zna hoće li lista uspjeti ili ne, a Nijemaca se na prošlim izborima upisalo oko 30.000. Znamo da je brojnost i u romskoj zajednici dovoljna, ali se vodila kampanja da se ne registriraju jer imaju svojeg zastupnika na listi vladajuće stranke. Sve je to stvar politike«, kaže Solga, te dodaje kako iako većina manjinskih zastupnika ima status glasnogovornika, imaju sve ovlasti kao i ostali parlamentarni zastupnici, osim prava glasa, što znači da ne mogu glasati o izmjenama ili novim zakonima ili formiranju vlade.

Imaju i svoj Odbor pri parlamentu te mogu inicirati bilo koju zakonsku promjenu ili zakon.

Jedno od važnih pitanja, kada je riječ o održavanju manjinskih institucija, kulture, obrazovanja i informiranja je i pitanje financiranja. Jozo Solga kaže kako je mađarska država posljednjih deset godina, osim u političkom predstavljanju, napravila veliki iskorak i u financiranju manjinskih institucija i programa.

»Mislim da se ni naše lokalne, ni županijske, ni na državnom nivou samouprave ne smiju tužiti na financiranje. Sustav je takav da se sredstva dobijaju iz dva izvora. Jedan je za djelovanje po broju birača, a drugi je po učinku – na temelju izvješća i zapisnika iz prethodne godine što su to lokalne samouprave napravile na širenju kulturne autonomije na osnovu čega se utvrđuje maksimalni broj bodova te ministarstva određuju koliko će se dati novaca. Državna samouprava također ima dvije stavke iz državnog proračuna: jednu za djelovanje samouprave i medije, a drugu za održavanje svojih kulturnih i drugih ustanova. To je stavka u državnom proračuna koja, uz još neke projekte, financira država iz posebnog fonda za trinaest narodnosti. Na primjer, ako se želi obnoviti nešto ili ulagati, onda to ide preko posebnog sustava o čemu odlučuje državni tajnik«, kaže Solga, te ističe kako se Međuvladin mješoviti odbor za praćenje Sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina između Mađarske i Hrvatske redovito sastaje te se i ono što se na Odboru odredi, zatim i garantira uredbom mađarske Vlade te se i financira.

Također se i škole financiraju, kako one koje su u nadležnosti države, odnosno okruga, tako i one koje održava Hrvatska državna samouprava (tri školska centra) te jedna škola koju održava mjesna hrvatska samouprava.

»To se financira preko glavarine po određenim normativima, a ako nije dosta sklapaju se dodatni ugovori za dodatno financiranje troškova«, objašnjava Solga.

Sve ukupno, za samoupravu, kulturu, školstvo, informiranje, ustanove, na godišnjem nivou sredstva iznose negdje oko 10 milijuna eura, što hrvatska zajednica prema kvotama dobiva, kaže Solga.

Ipak, premda je financiranje dobro riješeno, postoje brojne udruge i ustanove, manjinska samouprava te političko zastupanje u parlamentu, niti Hrvati u Mađarskoj nisu bez problema. Glasnogovornika hrvatske manjine upitali smo koji su najvažniji problemi hrvatske manjine u toj zemlji:

»Najvažniji problem je asimilacija, jer se gubi naš školski sustav. Na žalost, mala naselja, gdje smo bili jaki prije 40-50 godina, se gube, ljudi odlaze u veće gradove ili na Zapad, česti su nacionalno mješoviti brakovi i gubi se ona potrebna kritična masa. Prije smo u svim povijesno hrvatskim naseljima imali škole, a toga je sada sve manje. Sve manje Hrvata pohađa i vrtiće, i osnovne i srednje škole, a da ne govorim o sveučilištima gdje u nekim godinama nema studenata.«

Na koncu pitali smo Solgu kako se razvija suradnja s Hrvatima u Srbiji, budući da je prije nekoliko godina sklopljen trokutni sporazum s Hrvatima iz Slovenije i Srbije.

»Trokutnim sporazumom želimo oživjeti prekograničnu suradnju i u tom cilju planiramo i otvoriti logističku bazu u Pečuhu s jednim uposlenikom koji bi trebao oživjeti ove veze kako bismo razvili suradnju i zajedničke projekte. Ove godine se planira i jedna zajednička konferencija na temu Trianonskog sporazuma i njegovog utjecaja na Hrvate u srednjoj Europi. Konferencija bi trebala biti održana ove godine i onda korak po korak dalje, koliko možemo«, zaključuje Solga.

Kultura, obrazovanje, informiranje...

U Mađarskoj djeluju brojne hrvatske udruge na području kulture – knjižnice, klubovi, kulturno-umjetnička društva, zborovi, tamburaški sastavi... Postoje i značajne kulturne institucije, među koji-

ma Hrvatski klub *August Šenoa* i Hrvatsko kazalište u Pečuhu kao jedino profesionalno manjinsko hrvatsko kazalište izvan Hrvatske, a u mjestu Prisika (zapadna Mađarska) se nalazi Muzej sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj.

Obrazovanje na hrvatskom jeziku postoji na svim razinama: od predškolskog do sveučilišnog. Postoje četiri hrvatska vrtića (Budimpešta, Pečuh, Santovo i Sambotel) i tridesetak hrvatskih skupina u mađarskim vrtićima u sedam županija; četiri hrvatske osnovne škole (Budimpešta, Pečuh, Santovo i Sambotel od 2017. godine), četiri dvojezične osnovne škole (Martinci, Petrovo Selo, Bizonja i Koljnof), dvije hrvatske gimnazije (Budimpešta i Pečuh), a u 40-tak škola hrvatski se jezik predaje kao predmet.

Hrvatski jezik može se učiti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta *Janus Panonius* u Pečuhu, na Sveučilištu u Sambotelu, Sveučilištu *Eötvös Loránd* (ELTE) u Budimpešti, te u Baji na Institutu za narodnosne i strane jezike Visoke škole *Eötvös József*.

Što se tiče informiranja prvi i jedini tjednik Hrvata u Mađarskoj – *Hrvatski glasnik* ove godine obilježava trideset godina postojanja tijekom kojih je pisao »o Hrvatima u Mađarskoj i njihovoj svakodnevici, društvenoj, političkoj, školskoj, kulturnoj, folklornoj, znanstvenoj, vjerskoj, izdavačkoj, čuvajući i njegujući pri tome hrvatsku samobitnost«.

Hrvatska državna samouprava i Savez Hrvata u Mađarskoj osnovali su 1999. godine *Croaticu*, neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost sa sjedištem u Budimpešti, u okviru kojeg je od tada *Hrvatski glasnik*. *Croatica* je 2005. godine utemeljila internetski Radio *Croaticu*, razvija se i internet televizija, a *Hrvatski glasnik* dnevno objavljuje priloge na svojoj Facebook stranici. Danas ovi mediji djeluju u okviru Medijskog centra *Croatica*.

U Pečuhu djeluju hrvatska redakcija Mađarskog radija koja je 2018. obilježila 65. obljetnicu te hrvatska redakcija Mađarske televizije koja je iste godine proslavila svoju 40. obljetnicu.

Croatica izdaje godišnjak Hrvata u Mađarskoj *Hrvatski kalendar*, a Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Hrvatsko kazalište i druge hrvatske institucije te mjesne manjinske samouprave također se povremeno bave izdavaštvom.

Sve manje govornika

Službena uporaba hrvatskog jezika na području lokalnih i općinskih samouprava zajamčena je Ustavom i Zakonom. Ipak, čini se dobri zakoni, financiranje i brojne institucije i udruge nisu dovoljan jamac opstanka manjinskog jezika i kulture. Tako profesorica Sanja Vulić ističe u časopisu *Vijenac* kako su u Mađarskoj osnovane brojne institucije u koje je uključen veći broj pripadnika hrvatske zajednice, po čemu se ona smatra jednom od najbolje organiziranih manjinskih zajednica Hrvata izvan Hrvatske. Međutim, usprkos dobrim zakonskim rješenjima, financiranju ustanova, programa i projekata profesorica Vulić je ukazala, na temelju brojnih terenskih istraživanja koje je provela u Mađarskoj, kako je sve manje govornika hrvatskog jezika čime se zapravo gubi »baza«.

»Unutar obitelji sve se manje govori hrvatskim, a briga o jeziku prebačena je na obrazovni sustav. Postoje još mjesta u kojima žive govornici rođeni 50-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća, no njihov broj nažalost opada«, istaknula je profesorica Vulić za *Vijenac*.

Jasminka Dulić

Ivan Sokač, književnik i ekonomist

Umjetnost nas uči da brišemo granice i poštujemo različitosti

*Ekonomija me je pvela k izvoru egzistencije, a moje unutrašnje biće ostalo je vjerno lirskom izrazu kao duševnoj hrani * Umjetnost, posebno književnost, vuče iz ponora ovaj svijet koji ne može opstati ukoliko se ne počne mijenjati * U civiliziranom svijetu ne potencira se na razlikama već razlike međusobno obogaćuju ljude*

Intervju vodila: Suzana Darabašić

Unakladi NIU *Hrvatska riječ* nedavno je objavljena nova, deseta po redu knjiga **Ivana Sokača** *Rosa*. Ovo je prva knjiga tog proznog pisca i pjesnika napisana na hrvatskom jeziku.

Rođen je 1975. godine u Beogradu. Kada je u pitanju njegov književni rad, do sada je objavio deset knjiga. Prošle godine nagrađen je ordenom *Antona Pavloviča Čehova*, koji dodjeljuje Savez pisaca Rusije za doprinos suvremenoj ruskoj književnosti, nominiran u Moskvi za književnu nagradu *Sergej Jesenjin* (2018). i uvršten u Antologiju ruske poezije (2019). Izdanje suvremene poezije na njemačkom jeziku Frankfurter Bibliothek (*August Von Goethe*, 2020.), prisutno u nacionalnim knjižnicama Njemačke i Švicarske, Bečkoj državnoj knjižnici kao i nacionalnoj kongresnoj

knjižnici u Washingtonu, također sadrži njegovu poeziju kao i antologija poslijeratne srpske poezije pjesnika rođenih od 1946. do 1996. godine. Član je Udruženja književnika Srbije.

Po profesiji je diplomirani ekonomist. Profesionalnu karijeru gradio je angažmanima u privatnom sektoru, internacionalnoj kompaniji, a danas u monetarnoj instituciji Srbije. Kao izvanredni predavač korporativnih financija bio je nadležan za inovativne projekte (2011.-2012.) na Financijskoj akademiji unutar holdinga sa sjedištem u Düsseldorfu. Surađivao je sa stručnim časopisima i bio vanjski financijski konzultant različitih institucija i organizacija, među kojima i Beogradske nadbiskupije. Pohađao je srednju muzičku školu za klasičnu gitaru, čitao je ruske pisce, a svira(o) i voli(o) blues. Svojim najvećim životnim uspjehom drži svoju obitelj, suprugu **Vesnu** i troje djece: **Filipa, Ivu i Anu**.

U razgovoru za naš tjednik, osim o novoj knjizi, govorio je i o svojim međimurskim korijenima, svom dosadašnjem profesionalnom radu, književnosti, te suživotu u Beogradu gdje živi i stvara.

 Rođeni ste u Beogradu, ali ste podrijetlom iz Međimurja. Kada su se Vaši preci preselili u Beograd?

Nakon nedavne smrti mog oca posebna mi je prilika pričati o svom podrijetlu. Još za vrijeme Kraljevine SHS mnogi Međimurci, posebno Međimurke, zaputili su se »trbuhom za kruhom« upravo k Beogradu. Beograd je i tada, kao i danas pružao mogućnosti, utočište i gostoprimstvo trudbenicima s raznih strana naše regije. Međutim, moji su pretci došli nešto kasnije, nakon mađarske ratne aneksije Međimurja (1941.-1945.), tj. završetka Drugog svjetskog rata. Djed **Josip**, odsluživši vojni rok (1945.-1948.), doselio se u Beograd sa suprugom, bakom **Katarinom**. Sudbina je odlučila da djed cijeli radni vijek provede baš u građevinskoj tvrtki *Trudbenik*, a baka je uspješno operirala tumor na mozgu, ostavši pri tome trajno oštećenog sluha. Postali su žitelji velikog grada i župljani velebnog zdanja sv. Antuna Padovanskog na Crvenom krstu. Sudbina je također uredila i da se, zbog još uvijek teških uvjeta života, moj otac **Vladimir** rodi u Međimurju 1950. godine, ali već poslije samo nekoliko mjeseci vrati na Zvezdaru gdje odrasta, školuje se i osniva obitelj. Moja majka **Jasmina**, porijeklom Banačanka, pohađala je VI. Beogradsku gimnaziju i upravo je u to vrijeme, na Zvezdari, upoznala moga oca. Otac je volio svoje Međimurje. Često ga je posjećivao kao dijete, kasnije i sa svojom obitelji. Bio je momak s »beogradske kaldrme«, Zvezdarac, ponosan na svoje ovdašnje velike prijatelje i kumove. Od svega je najviše volio nogomet, druženje na turnirima u Draškovcu, Donjem Kraljevcu, kao i svoj dres u Beogradu s kapetanskom trakom FK *Sinđelića*. Danas s bakom i djedom zajedno sanja na beogradskom Lešću, a duša mu grli Međimurje i Beograd. Od njega sam učio voljeti ljude. Tome sada i ja učim svoju djecu.

 Kako se rodila Vaša ljubav prema književnosti i pisanju? Kako spajate pisanje s profesijom ekonomista?

Počeo sam pisati kao dijete, potaknut književnom nagradom *Lastavice* iz Sarajeva u petom razredu osnovne škole. Kako čovjek odrasta, tako i mladalačke strasti sazrijevaju ili se gase, neke nove se bude, a nekih se samo sjećamo. Ekonomija me je pvela k izvoru egzistencije, a moje unutrašnje biće

ostalo je vjerno lirskom izrazu kao duševnoj hrani. Nepoznata težnja nagoni me da budim osobenost, stjecanu svakojakim životnim iskustvima i pretačem je u stihove i rečenice. Vjerojatno je to neka energija koja dolazi iz vana, pa potiče dušu na ispovijed. Nataložene emocije i fantazije same se rasprše po papiru, a ljubav, vjera i nada, sa svim tjeskobama i izazovima, jave se kao skriveni izvor strasti. Svaku riječ proživim ili odsanjam. Svaka ekspresija pripada mom unutarnjem biću. »Košmare« tjeram molitvom, kao najmoćnijim oblikom energije, kako sam i zapisao u prozaidi *Košmar*: »Ne ostaje mi drugo nego da se povinujem ili pomolim za kišu. Ona mi uvijek pomogne, čuva mi snove...«. Kada god me pitaju o pisanju i umjetnosti, ja uvijek iskoristim da napomenem da umjetnost, posebno književnost, vuče iz ponora ovaj svijet koji ne može opstati ukoliko se ne počne mijenjati. Ona nas uči da prepoznamo i suštinski upoznamo ljude, ono dobro u drugima, da uviđamo i cijenimo njihova djela, nasuprot rasuđivanju po bezvrijednim nametnutim normama, predrasudama ili etničkim pripadnostima. Umjetnost nas uči da brišemo granice i poštujemo različitosti na način da se vidi i osjeti naše poštivanje. Tada za uzvrat primamo blagonaklonost i prijateljstvo. Uči nas da mislimo, a ne da netko drugi misli umjesto nas.

 Koje teme i motive držite ključnim u Vašem književnom stvaralaštvu, poeziji i prozi?

Pišem srcem, i to samo onda kada me emocija ponese. Kasnije tekst, bilo poetski ili prozni, stilski uobličavam i korigiram. Radujem se pogovorima, recenzijama, kritikama. Obogaćuju me, često i otrežnjuju. Književni kritičar i teoretičar **Vitomir Teofilović** je najviše komentirao moj književni rad, a on navodi: »Osobenost Sokačeve lirike je vizija svijeta kao kontrasta. Ono što je ljepota u kosmogoniji Dostojevskog i ljubav u vitalističko-erotološkim poetikama, kod Sokača je svijetlost – bitka između svjetla i tame je medijum bitke između dobra i zla. Iako tvorac nadahnutih i slojevitih metafora, lirike prožete misaonošću u rasponu od matrica narodnih izreka do suvremenih misaonih uzusa, može se reći da je Ivan Sokač još raskošniji pripovjedač. S istančanim osjećajem za složenu dramaturgiju pripovjedačkog umijeća, plijeni pažnju i raznovršnošću motivacije. U pripovijedanjima doseže veliku tematsku i stilsku širinu, čitav spektar narativa i značenja. Ivan se kloni hermetičke originalnosti i namjerno ostavlja otvorene prozore k izvorštima svog nadahnuća«. Jako lijepo je u pogovoru moje najnovije zbirke *Rosa* govorio urednik **Zvonko Sarić**, također i prof. **Benedikt Vujica** kao i pjesnik **Ivan Lalović** o zbirci *Brodovi* (Beogradska nadbiskupija, 2018.).

 Spomenuta zbirka pjesama u prozi Rosa Vaša je prva knjiga na hrvatskom jeziku. Koliko Vam je ova knjiga važna?

Uvijek mi je posljednja knjiga najdraža. Kao prva na hrvatskom jeziku, ova knjiga mi je posebno draga, ali su mi još dragocijenija nova poznanstva s divnim ljudima koji su radili na ovoj knjizi poput Zvonka Sarića, **Katarine Čeliković** i drugih. Veliku zahvalnost dugujem i **Tomislavu Žigmanovu**, koji je podržao ovaj projekt i ocijenio ga dragocjenim, a također i **Luciji Sabolić**, supruzi hrvatskog veleposlanika u BiH od koje je cijela ova inicijativa i potekla. Radujem se najavljenom prvoj promociji knji-

ge u prelijepoj Subotici koja će na proljeće, nadam se, biti održana. Svakog jutra postajemo bogatiji za jedno novo rađanje sunca. Ono nas uči da shvaćamo doživljenu prošlost i upoznajemo trenutak. Tako bi i naš život i stvaralaštvo trebali biti snažniji i topliji iz dana u dan.

HR Spajajući poeziju i glazbu, suradnju na umjetničkom polju ostvarujete s djelatnicima iz svijeta kulture i medija...

Da, suradnju na umjetničkom polju ostvarujem s brojnim djelatnicima iz svijeta glume, prosvjete i medija, s kulturnim institucijama i književnim klubovima. Podršku mom književnom radu su najviše pružale ličnosti iz svijeta glume, a posebnu zahvalnost dugujem doajenima jugoslavenskog i srpskog glumišta: **Goranu Sultanoviću, Radi Đuričin, Caciju Mihailoviću**, kao i djeci velikog **Dragana Zarića, Milici i Ivanu**. Veliku podršku dobijam i od svoje djece, koja obogaćuju književne večeri instrumentalnim nastupima (saksofon, klavir i violina). Suradujem naravno i s piscima i pjesnicima širom regije, što mi čini veliko zadovoljstvo. Ono što me posebno raduje je to što se po mom romanu *Zvona i zvonari* (2020.), upravo privodi kraju scenarij za igrani film pod radnim nazivom *Selma*. Ako u narednim godinama dođe do realiziranja ovog projekta, čemu se iskreno nadam, roman bi dobio ekranizaciju upravo kroz koprodukciju na širem prostoru Balkana. Ovaj projekt vodi moj veliki i dragi prijatelj **Zoran Cvetanović Cvek**, izvršni producent igranih filmova, bivši direktor marketinga RTS-a i FK *Partizana*, koji također Međimurje čuva duboko i snažno u svom srcu.

HR Budući da pišete i na hrvatskom jeziku, pratite li događanja na književnoj sceni ovdašnjih Hrvata? Ukoliko ih pratite, kakvi su Vam dojmovi?

S velikim zadovoljstvom pratim sve ovdašnje pisce, posebno liričare, svakako i drage prijatelje koji pišu na hrvatskom jeziku. Dio njih sretao sam u Surčinu u Hrvatskoj čitaonici *Fischer*, ali nas je cijela ova epidemiološka situacija spriječila da intenziviramo druženja i suradnju. Među njima ima sjajnih pjesnika, također i puno njih širom Vojvodine, čiji rad pratim na društvenim mrežama. O svima nama svjedočit će i ocjenjivati nas neke buduće generacije. Često kažem da vjerujem i iskreno se nadam da će i ovo naše vrijeme iznjedrili velike umjetnike i velika djela. Jer puno je tuge oko nas, a tuga rađa nadahnuće.

HR Kako ocjenjujete suživot u Beogradu?

Beograd se voli svim srcem. Kao što je čovjek emotivno vezan za svoj zavičaj ili podrijetlo, tako je prirodno da podjednako voli grad u kojem je rođen ili u kojem živi. U civiliziranom svijetu ne potencira se na razlikama već razlike međusobno obogaćuju ljude. Knjige kažu da povijest Beograda traje punih 7.000 godina. Mnoga današnja naselja leže na kulturnim slojevima ranijih naseobina. Svi narodi koji su boravili na tlu Beograda utkali su nešto svoje u ovdašnju kulturnu baštinu, čineći je još vrjednijom i interesantnijom. Ne smijemo biti zatvoreni i negovati zatvoreno društvo. Zatvorena društva nisu sposobna voditi interkulturalni dijalog i suprotstavljena su modernim svjetskim trendovima. Čovjek mora biti pametan i pametno izbalansirati

odnos etike osobnog i etike kolektivnog. »Beogradski« umjetnici različitih pravaca, poput **Ivana Meštrovića, Tina Ujevića, Josipa Slavenskog** i drugih, nisu pripadali zatvorenom društvu niti potencirali etničke osobenosti. Svi su ostali veliki i zauvijek zapamćeni u svom i drugim narodima. Poštivanjem i ljubavlju prema drugima štujuemo svoje pretke i, što je još važnije, gradimo mostove i putove svojoj djeci.

HR Nedavno su u Beogradu otvorene prostorije Fondacije Antun Gustav Matoš u kojoj će se okupljati tamošnji Hrvati i njihove udruge. Kako Vi gledate na ovu Fondaciju i dobiveni prostor?

Svako otvaranje novog kulturnog prostora je od izuzetnog značaja. Imajući u vidu sve što sam prethodno govorio, mislim da bi baš to trebao biti prostor ne samo njegovanja tradicije već i širenja prijateljstva svih dobronamjernih pod ovim našim nebom. Širi prostor Balkana je veliki izvor različitih kultura. One su, bez obzira na svoje različitosti, uvijek vezane za svoj izvor, proživljavaju se i dopunjuju. Kultura i umjetnost ne poznaju etničke niti bilo koje druge granice i predstavljaju veliko bogatstvo svih naroda na ovim prostorima kao i njihovu neraskidivu vezu. Ako je prepoznamo, ta veza će nam otvarati oči, oplemenjivati nas i činiti boljima.

Ivan Andrašić

Sonta, 1955. – Sonta, 2021.

Ti si tu, Ivane moj

Oduvijek se divim ljudima koji imaju dara zapaziti malo, gotovo nam neprimjetno, otkriti vrijednost toga, tako ga učiniti velikim. Taj dar sam primijetio i u **Ivana Andrašića**, jednog od mojih najboljih suradnika, dopisnika koji je iz, te po broju stanovnika male, Sonte u tjedniku *Hrvatska riječ*, još od njegovog obnavljanja 2003. godine, pisao iz broja u broj o svojim podunavskim Šokicama i Šokcima, problemima s kojima se bore, tradiciji koju su uporni sačuvati, htijenjima, željama, snovima koje žele ostvariti. Nepresušna su mu tema bila događanja u Kulturno-prosvjetnoj zajednici *Šokadija*, o naporima koje su njezini članovi ulagali u izgradnju i opremanje *Šokačke kuće*, glumcima koji su prikazivali drame koje je on, naravno na ikavici, pisao, plesačima, tamburašima, pjesnicima kojima je i on pripadao. O svima njima učenicima, studentima, domaćicama, seljacima, nadničarima, ribarima, zidarima, tesarima, inženjerima i drugim dobrim ljudima sončanskim. Piše on i o crkvi sv. Lovre, svećenicima, groblju sončanskom, spomenicima u njem, vodenicama na Dunavu, umješnim mažoretkinjama, ma tko bi se sjetio o čemu je sve pisao, a raduje se pobjedama, tuguje u porazima nogometaša i rukometašica, vidi se u izvješćima.

Svakoga smo se četvrtka dogovarali o čemu će se u sljedećem broju tjednika pisati, koliko tomu prostora dati, što u tekstu istaknuti. Ne brinem, zna Ivan što radi, zna što hoće kazati, najvrjednije naglasi, dobro piše, provjeri, ne treba ga opominjati, uvijek na vrijeme svoje tekstove pošalje.

Dogodi se u novinarstvu, kao i u životu, mnogo toga nepredvidiva, pa mu se javim u nevrijeme, kad je u pripremi lista najveća gužva, kad se vidi gdje »škripi«, gdje što fali, utorkom, dan prije zaključivanja lista.

– Ivane moj – počnem naokolo, izdaleka.

Ne možeš ti starog lisca lako prevariti, zna on u kojem grmu leži zec – Čija kuća gori, gdje, što, koliko fali?

– Priča o fotografiji za sutra ujutro.

– Može, baš pripremam jednu zanimljivu. Stiže.

Drugi put intervju.

– Smislit ćemo, ali moraš doći svratiti kod mene jedared u Sontu.

Obećam. Bude i ta priča o fotografiji, bude i taj intervju kako smo se dogovorili u srijedu ujutro pa makar se noću radilo. Redaju se priče, teme, razgovori, reportaže, vijesti, godinama se nastavlja *Bač Ivin štodir*, odlazi u obližnja sela Bogojevo, Svilojevo, Prigrevicu, u središte Općine Apatin, ponekad u Sombor, Odžake, Bač, pa i Novi Sad, prisustvuje događanjima, prati manifestacije, piše o njima, rekao sam već, od obnavljanja *Hrvatske riječi*. Čudno, nikad se ne tuži da ga štogod boli, vrijeđa, pogađa,

samo je ponekad ozlojeđen što nije stekao viši status od dopisnika.

Obično ljeti, na nekoliko dana, tjedan ili dva, odem kod prijatelja u vikendicu na obali Dunava, kod Bogojeva, tamo ispod željezničkog mosta koji vodi za Hrvatsku, odmoriti se. Sjetim se obećanja. Ujutro zarana, dok još zvijezda ne upeče, krenem biciklom u Sontu. Nije daleko, tek je desetak kilometara udaljena, ne žurim, sat vremena, malo više, malo manje, nije važno, drugačije se ovdje vrijeme mjeri nego u gradu. Banem u Ivanovo dvorište, možda sam mu nenajavljen zasmetao, ali lijepo me dočeka. Ima vremena. Sklonimo se u hlad, pred nama kajsija o kojoj je pričao, dobra, razgovaramo o njegovim dramama (objavljene su u zbornicima *Teška vremena* i *Mali diplomat*), dok mi potpisuje svoju knjigu *Gradnja kuća nabijača u Sonti*, govori kako bi volio sabrati pjesme pisane ikavicom stare akcentuacije, a objavljene mu u zbornicima *Rešetarski susreti pjesnika*, *Banatsko pero*, *Lira naiva*, kalendaru *Subotička Danica*, časopisu *Nova riječ*, odabrali neobjavljene i objaviti ih u knjizi, samo da nađe izdavača. Ne hitaj, ima vremena, mlad si, zezam ga.

Kaže da se rodio 1955. tu u Sonti, učio gimnaziju u Somboru, vratio i odavde se, ako ne bude morao, neće micati. **Ljilja**, njegova supruga, donosi kavu i kolače, izvrsne, s makom, propala joj tvornica u kojoj je radila, traži posao, kćeri **Sanja** i **Maja** vesele cure nas pozdravljaju, žurno odlaze, a Ivan ih gleda sretan što ima takvu složnu obitelj.

Kao da je to jučer bilo.

Danas mi kažu, Ivane moj, da Te više nema, da si otišao. Ne vjerujem u to, pa se Ti i ja opraštati nećemo. Tu su Tvoje novinske stranice, Tvoj ikavicom pisan *Bač Ivin štodir*, priče, drame, Tvoje pjesme... Tu si, to si Ti.

Mirko Kopunović

Nematerijalna kulturna baština Hrvatske

Živo ljudsko blago

Uz Kinu, Koreju i Japan te Španjolsku, Hrvatska spada svakako u zemlje koje imaju najviše dobara upisanih na UNESCO-ove popise, kaže prof. dr. sc. Tvrtko Zebec

Na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva upisano je i 15 hrvatskih nematerijalnih kulturnih dobara: čipkarstvo u Hrvatskoj, dvoglasje tijekom intervala Istre i hrvatskog primorja, fešta sv. Vlaha zaštitinika Dubrovnika, godišnji proljetni ophod Kraljice ili *Ljelje* iz Gorjana, procesija za Križen na otoku Hvaru, umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja hrvatskog Zagorja, Sinjska alka – viteški turnir u Sinju, medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske, bečarac, vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema, Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore, klapsko pjevanje, mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, Međimurska popevka – tradicijski napjev Međimurja, te umijeće suhozidne izgradnje.

O hrvatskim nematerijalnim kulturnim dobrima razgovarali smo s prof. dr. sc. **Tvrtkom Zebecom**, znanstvenim savjetnikom na zagrebačkom Institutu za etnologiju i folkloristiku.

Na koje se načine zalaže Hrvatska za izgradnju učinkovitog sustava zaštite i očuvanja nematerijalne kulturne baštine, na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te za uspostavljanje i unaprjeđivanje međunarodne suradnje?

Već u ciklusima promocije remek djela čovječanstva prije samog prihvaćanja Konvencije za zaštitu i očuvanje nematerijalne kulturne baštine 2003. godine, koju je Hrvatska ratificirala 2005. godine, Hrvatska je bila aktivna i nominirala je umijeće čipkarstva i istarski glazbeni mikrokozmos kao nematerijalna kulturna dobra vrijedna međunarodne pažnje. Iako s tim početnim prijavama nije bilo uspjeha u proglašenju, iskustva su nam značajno pomogla u daljnjim prijavama na UNESCO-ove popise nematerijalne kulturne baštine. Ministarstvo kulture, a odnedavno i medija, preuzelo je zadatak provedbe UNESCO-ove Konvencije i već se dva desetljeća sustavno razvija način djelovanja na različitim razinama – od lokalne do globalne. Sustav zaštite kulturne baštine u Hrvatskoj postoji još mnogo dulje, a čini se da su i u bivšoj socijalističkoj državi hrvatski konzervatori u tom smislu vodili riječ. Naime, već 1969. godine **Beata Gotthardi Pavlovsky** zalagala se da se u povodu uvođenja »etnografskih spomenika« u zakon uključi i »nematerijalna predajna baština« kako ju je tada nazvala. Otada do danas puno više je učinjeno tako da se doista može govoriti o sustavnom djelovanju pri Ministarstvu kulture i medija gdje je otpočetka aktivno Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu u čijem su sastavu etnolozi-kulturni antropolozi različitih profila – muzeologije, etnomuzikologije, etnokoreologije, kao i dijalektologinja, jer je stav da se u okviru te Konvencije na nacionalnoj razini promiču i njeguju mjesni govori koji brzo odumiru s drastičnim padom populacije, ali i pod utjecajem jezičnog standarda.

Što je smisao provedbe UNESCO-ove Konvencije?

Nije slučajno da je reprezentativni popis najvidljiviji, da se na njega nastoji upisati što više kulturnih dobara ili kako u Konvenciji iz 2003. piše, elemenata. Smisao provedbe Konvencije nije samo u nabranjanju i zbrajanju upisanih elemenata nego je važno da smo na nacionalnoj i nižim, regionalnim i lokalnim, razi-

nama svjesni značenja kulture općenito, pa onda i tradicijske, duhovne i društvene ili kako je to Konvencija terminološki uvela pojam, nematerijalne kulturne baštine. Da bismo potvrdili tu svijest o vrijednosti kulture, u ime Hrvatske smo željeli pokazati da imamo različitih iskustava i mogućnosti, da imamo kulturnih pojava ili elemenata koji se zaboravljaju, zapuštaju te im je potrebno posvetiti dodatnu pozornost, potaknuti njezine nositelje da je se ne srame, da je prenose na svoje mlađe naraštaje. Zato

smo otkanje, način pjevanja koji se sve više gubi, stavili na popis baštine kojoj je potrebna »hitna zaštita«. Jasno je da je pojam zaštite vrlo relativan i da u hrvatskom jeziku radije govorimo o očuvanju, jer se to najviše svodi na mjere koje lokalna zajednica uz pomoć države i financijskih potpora može poduzeti da bi na taj način očuvala određenu praksu, u ovom slučaju pjevanja – otkanja, rozganja i sl. Postoji i treći popis dobrih praksi. Na taj smo upisali Ekomuzej Batane u Rovinju kao primjer dobrog očuvanja baštine. Opširnije se o tim upisima može naći na webu Ministarstva kulture i medija: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/kulturna-bastina-na-unesco-ovim-popisima/17251>.

Kako se odvija suradnja hrvatske države s UNESCO-om u svezi nematerijalne kulturne baštine? Kako se stiže na popis UNESCO-ove zaštite nematerijalne kulturne baštine? Koji su kriteriji u tom procesu i što znači kada se takvo dobro nađe na takvom popisu?

Dosadašnjih sedamnaest kulturnih dobara koje je Hrvatska upisala na tri različita popisa UNESCO-ove Konvencije – reprezentativni popis svjetske baštine, popis baštine kojoj je potrebna hitna zaštita te popis dobrih praksi, govori o uspješnoj suradnji i dobrim iskustvima. Uz Kinu, Koreju i Japan te Španjolsku, Hrvatska spada svakako u zemlje koje imaju najviše dobara upisanih na UNESCO-ove popise. Kriteriji nisu jednostavni i što se dulje provodi Konvencija, to su i kriteriji sve oštriji. Pet

ih je glavnih za upis na reprezentativni popis, a nešto više za druga dva popisa. Svi moraju biti u potpunosti zadovoljeni da bi neko kulturno dobro bilo upisano. Može biti upisano samo ono kulturno dobro koje je prepoznato na nacionalnoj razini i već upisano na inventarne popise. Važno je znati dobro opisati kulturno dobro i zajednicu koja ga izvodi i njeguje, važno je da ta lokalna zajednica otpočeka i vlastitom voljom sudjeluje u procesima registracije i dokumentiranja, osmišljavanja mjera zaštite i kasnije u njihovoj provedbi ta da ima podršku na lokalnoj i nacionalnoj razini. Biti na popisu svjetske baštine mnogo znači svakom nositelju toga kulturnog dobra. S jedne strane to međunarodno priznanje daje i otvara i neke druge mogućnosti očuvanja, vidljivosti i prepoznatljivosti, a s druge nameće i neka ograničenja. Kad se prođe neke zakonske okvire i kad ste javno prepoznati u cijelom svijetu, onda to stvara još veću obvezu čuvanja, njegovanja i uspješnog prenošenja registriranih znanja i umijeća na nove generacije. U slučaju da se primijeti bilo kakvo odstupanje, postavljaju se brojna pitanja o mjerama zaštite. Teško je uopće govoriti na toj općenitoj razini, jer svako je kulturno dobro drukčije i podrazumijeva drukčije uvjete postojanja i prenošenja pa sve to treba imati na umu i kod same prijave i registracije. Svjedoci smo npr. snažnog zamaha turizma koji se sve više oslanja na kulturne vrijednosti i posebnosti pa i u kontekstu Konvencije iz 2003., bit će sve više zainteresiranih turista koji bi došli pratiti recimo Feštu sv. Vlahu u Dubrovniku ili uskrsnu Procesiju za križen na otoku Hvaru. Oko toga se uvijek mogu stvoriti prijevori o primjerenome i održivom modelu očuvanja. I prošle pandemijske godine bilo je pitanja zašto se upravo ta procesija na Hvaru mogla izvoditi uživo, iako su mnoga druga okupljanja bila zabranjena zbog mogućnosti zaraze. Često se u takvim slučajevima radi i o medijskim manipulacijama na uštrb kulture i lokalne zajednice, ali kako živimo u suvremenom svijetu, moramo biti svjesni i takvih problema.

Sudjeluje li Hrvatska u međunarodnim projektima poput višenacionalnih nominacija za UNESCO-ove popise i različitim projektima koji se podupiru putem europskih fondova kao i na seminarima i konferencijama na kojima se, osim razmjene iskustava, unaprjeđuje i rad na očuvanju nematerijalne baštine općenito?

Hrvatska je sudionica mediteranske prehrane, registriranog kulturnog dobra na reprezentativnom popisu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva zajedno s Ciprom, Španjolskom, Grčkom, Italijom, Marokom i Portugalom. I umijeće gradnje suhozida – gromača, upisano je kao zajednički prijedlog s Ciprom, Francuskom, Grčkom, Italijom, Slovenijom, Španjolskom i Švicarskom. Na sličan način upisani su stećci – BiH, Srbija, Crna Gora i Hrvatska, kao i venecijanske utvrde 15. i 16. stoljeća – Italija, Crna Gora i Hrvatska, na popisu svjetske baštine – World Heritage List. Hrvatska je nastojala i oko tradicije sokolarstva pa se očekuje upis i u tu multinacionalnu tradiciju, baš kao i za uzgoj lipicanaca u čemu je također više zemalja aktivno. Takva je međunarodna suradnja uvijek dobrodošla, jer iako postoji baština koja je vjerski i/ili nacionalno omeđena, kulture u načelu nisu izolirani otoci nego se međusobno vremenom razmjenjuju i obogaćuju; mnogi fenomeni nisu ograničeni područjem, državom ili nacijom pa ih tako treba i tretirati.

Zvonko Sarić

Potruga za prošlim stoljećima

Dan kada sam krenuo u Beograd na studije arhitekture duboko mi je ostao u sjećanju. Istina, i prije tog dana bio sam nekoliko puta u glavnom gradu (SFRJ), ali tih dana se ne sjećam baš detaljno; jedino toga da mi se na prvi pogled Beograd nije dopao. Ovaj osjećaj ostao je sve do današnjih dana, pogotovo što tadašnji grad moje mladosti nije više isti kao sada. Po meni, promijenio se na gore. No, da se vratim na dan kada sam sišao s vlaka s dva ogromna kofera i prišao stanici taxija koja se nalazila pored ulaza u kolodvor. Taxi vozilo sam uzeo na majčin savjet, što je bilo i logično. Rekao sam adresu i počelo je moje »vozikanje«, a na koncu me vozač dobro oderao: platio sam mu polovinu mojih raspoloživih novaca. Rezultat ove avanture bio je da kao student nisam nikad više koristio usluge beogradskih taxista. Kako danas izgleda, uskoro neću putovati u prijestolnicu, a tadašnji dojam se ne može nikad ponoviti. Iz nekoliko razloga: kolodvor je ukinut i bit će pretvoren u zgradu nacionalnog muzeja. Umjesto taxista, dočekao bi me visoki spomenik (najviši na teritoriju Srbije) velikog župana Stefana Nemanje I. Na svečanom »otkrivanju« rečeno je od strane predsjednika da je on bio utemeljitelj suvremene Srbije i zato mu je podignut ovaj »velebni kip« da bi se pokazala snaga naše države. Ne citiram ga točno, ali rekao je: »Mi danas slavimo i raskoš svojih historijskih dometa i obnavljanje državnosti i prosperitetnu budućnost koju mi i naši potomci moramo vrijedno graditi«. Nešto mi nije bilo baš jasno oko djela i lika velikog župana, pa sam ponovo uzeo staru literaturu kojom sam se služio prilikom izrade doktorske teze. Naravno, pročitao sam i suvremene tekstove zahvaljujući Wikipediji. Došao sam do vrlo interesantnih podataka, koje ću podijeliti s vama.

Stvaranje još jednog mita

Stefan Nemanja I. bio je veliki župan Raške. Vladao je u periodu od 1168. do 1196. godine, kada se odrekao titule i vlast prepustio srednjem sinu **Stefanu Nemanji II.**, zamonašio se (ime **Simeon**), potom s najmlađim sinom **Rastkom** podigao manastir Hilandar na Svetoj Gori u Grčkoj. Bio je vazal Bizanta, ali često je ratovao s tadašnjim bizantskim carem **Manuelom Komnenom I. (Komnenos)**. Sada stižemo do vrlo interesantnog detalja: Komnenova majka **Eiréné** bila je ugarska princeza, kći sv. **Lászlóa I.** i kao takva zvala se **Piroska**. Poslije smrti ugarskog kralja **Béle II. (Slijepi)**, kao što se u to doba događalo, među rođenom braćom došlo je do sukoba oko trona. Zašto je Béla II. (Slijepi) interesantan u događanjima? Njegova žena **Ilona (Jelena)** bila je kći velikog župana

Raške **Uroša I. Vukanovića** i ona je rodila četiri sina i dvije kćerke. Njen najstariji sin **Géza II.** postao je krunisani kralj, a njegova braća **László II.** i **István IV.** protukraljevi; koji su poslije neuspješne borbe uz pomoć Bizanta pobjegli kod rođaka i cara Manuela Komnena koji je pak u dvoru imao još jednog **Arpadovića**, sina Géze II., **Bélu**, koji je dobio bizantsko ime **Aleksios**. Budući da dugo nisu dobili dijete, Manuel Komnen ga je usvojio kao svoje dijete i 1165. godine proglasio ga za svog nasljednika. Zaručnica mu je

Portret Béle I. na bizantskom dijelu ugarske krunice

bila careva kći. Kreirana je i posebna titula za njega – despot, što je značio drugi čovjek u carstvu. Zamislite, tadašnje dvije velesile Ugarska i Bizant se ujedinjuju pod jednom krunom! Po mišljenju stručnjaka u ovo doba je mogla nastati današnja kruna sv. **Istvána**, koja je sastavljena od dvije krune; donji dio je bizantski, s grčkim pismom, a gornji dio je latinski. Budući da je pred kraj života Manuel ipak dobio sina, Béla je razvlašćen i zaruke su ukinute. Za utjehu, za ženu je dobio carčinu polusestru, antiohijsku princezu **Anu Šatiljon**. Kasnije, pod imenom **Béla III.**, vladao je 23 godine i postao jedan najbogatijih kraljeva u Europi. Umro je 1196. godine, kada je Stefan Nemanja prepustio vlast svom srednjem sinu, koji je pak 1199. tražio

krunu od pape **Inoćentija III.**

Kraljevina Raška

Vjerujem da se Stefanu Nemanji I. bilo vrlo teško snalaziti u tim vremenima i na koncu mu je dosadila vlast i otišao je u monahe. Njegov sin konačno je dobio krunu od pape **Honorija III.** 1217./18. godine i postao je prvi kralj Raške (lat. Rascia) i zato se zove i **Stefan Prvovenčani**. Činom krunisanja, njegova zemlja Raška postala je samostalna kraljevina. Ako Rašku smatramo prethodnicom današnje Srbije, onda je on utemeljitelj srednjovjekovne države, a ne njegov otac. Njegovom krunisanju najviše se protivio **Vukan Nemanjić**, njegov rođeni brat, koji je u Zeti nosio staru krunu dukljanskih kraljeva i želio je on biti jedini srpski kralj. Vukana je podržavao ugarski kralj **Imre**, prvi sin Béle III. U to doba križarska vojska je napala Konstantinopolj prvi put oko 1201. godine, da bi trupe IV. križarske vojske zauzele grad 13. travnja 1204. godine. Tim činom Bizant se praktično raspao i nikad nije postigao svoju nekadašnju moć. Križari su osnovali Latinsko carstvo, te je bio logično da se od pape traži kruna. Ovi događaji su omogućili da se Raška osamostali i da Rastko, kasnije **Sveti Sava**, osnuje svoju autokefalnu crkvu. Kao rezultat ovog bilo je i dalje nadiranje Turaka k Europi i znamo što je to značilo, ne samo za srednjovjekovnu srpsku državu.

Prijateljstvo, granica i zadovoljstvo

Drugo lice SUBOTICE

S izuzetkom ovdašnjih medija na mađarskom, te ponekim lokalnim, jedna prošlotjedna vijest od općeg značaja gotovo da je promakla interesu domaće javnosti. Vijest, koju je 3. veljače na svom Facebook profilu objavio predsjednik Skupštine Vojvodine i Saveza vojvođanskih Mađara **István Pásztor**, glasi: »Jutros sam razgovarao s predsjednikom Republike **Aleksandrom Vučićem**, a rezultat toga je da će se od ponoći mađarsko-srpska granica ponovno moći prijeći bez PCR testa i bez odlaska u karantenu«.

Na prvi, drugi i svaki treći pogled, kao i u svojoj samoj suštini – sjajna vijest! Tko se lud voli izlagati liječničkim pretragama ili pak kućnom zatvoru, čije je ljepše ime karantena? Pa ljudi, posebno oni koji putuju (ili to kane), već su sluđeni različitim mjerama koje vrijede u različitim državama za državljane različitih zemalja i, ma koliko pametni bili, opet se osjećaju glupo u čitavom labirintu regula kog im najviše instance svakodnevno grade.

Ako se, pak, ova vijest protumači malo hladnije – razumom, a ne srcem – iza nje ostaju slojevi gorčine, pa čak i strepnje, jer je njena narav takva da upućuje upravo na to. Ali, prije no što prijeđemo na razlaganje iznesene tvrdnje, poslušimo se i citatom samoga Vučića, koji na svom Instagram nalogu također nije propustio javnost obavijestiti o istom susretu: »Odličan sastanak sa prijateljem Istvanom Pastorom. Zajednički (smo, prim. a.) konstatovali da Srbi i Mađari nikada u svojoj istoriji nisu imali bolje odnose, a razgovarali smo i o brojnim važnim projektima za Suboticu i okolne opštine«.

Što je, dakle, zajedničko ovim različito intoniranim vijestima o istom događaju? Prijateljstvo, naravno. Na kojoj razini: kao dva dužnosnika, politička partnera ili onoj najneposrednijoj – kao dva čovjeka? Kod Vučića je to, zapravo, »tri u jedan« – i to ne samo s Pásztorom nego i s **Orbánom, Putinom, Macronom...** – eksplicitni dio svakodnevnog vokabulara, koji po potrebi, kao u slučaju kineskog predsjednika, prerasta i u najbliže krvno srodstvo (»Moj brat **Xi Jinping**«). Za razliku od Vučića – koji u politici traži prijatelje, braću, sestre i ostalu rodbinu – Pásztor se drži onoga što nalaže teorija: ne birajući način, traži interes. Na sreću, iz nama nepoznatih razloga, Vučić i u njemu vidi prijatelja, pa se i interes lakše postiže, a način i tako nije bitan.

Da je, pak, obojici stalo do načina, odnosno procedure, stvar s njihovim sastankom i postignutim rezultatima zacijelo bi stajala nešto drugačije. Naime, ni iz prve, a posebno ne iz druge, vijesti ne nazire se ni tračak onoga što je prethodilo odluci da od 4. veljače građani iz Mađarske u Srbiju mogu ući bez PCR testa ili pak obaveznog odlaska u karantenu. Je li to bazirano na preporuci struke, je li razlog za to rapidno opadanje broja zaraženih koronavirusom s obje strane granice ili je pak riječ o Pásztorovoj želji da udovolji nekoj vrsti pritiska građana koji svakodnevno ili često putuju u Mađarsku i vraćaju se iz nje (zbog posla, studiranja, liječenja ili nekih drugih razloga)? Ništa od toga, na žalost, ne doznajemo iz navedene dvije vijesti. Doznajemo, dakle, hvala vrijedan rezultat i još više hvala vrijednu spoznaju da su Vučić i Pásztor, hvala dragom Bogu, prijatelji i da je to, ako se već nalaziš na takvim funkcijama, sasvim dovoljno za dogovor na obostrano, ma... sveopće zadovoljstvo.

Zanimljiva stvar s ovim vijestima svakako je i način na koji su one objavljene. Svjesni brzine kojom se informacije s Facebooka, Instagrama ili ostalih mreža šire, dvojica prijatelja – naravno, u najboljoj namjeri – nisu gubili vrijeme za pisanje priopćenja ili sazivanje konferencije za novinare nego su, čim su se razišli, uzeli mobitele u ruke i u kratkim crtama otipkali suštinu sastanka, onako kako ju oni vide. A urednici, novinari? Navikli i inače da im političari i dužnosnici, ako im se baš prohtije, ne odgovaraju ni na telefonske pozive, sms-ove i poruke tajnicima i tajnicama nisu se ni potrudili to učiniti pa pozvati Pásztora da im u razgovoru (telefonom ili osobno, u studiju, recimo) odgovori i na neka druga pitanja koja se manje tiču privatnih odnosa s predsjednikom države, a više općih; od aktualnih mjera prelaska granice, preko onih ima li spoznaja iz Orbánovog kabineta kada će virus u Mađarskoj biti bezopasan i na 31. kilometru od srpske granice, pa do omiljene mu teme – kseno... ovaj, straha od migranata.

Što, pak, s onim urednicima ili novinarima koji s Pásztorom nisu »prijatelji« na Facebooku, koji nemaju naviku pratiti aktivnosti političara na njihovim privatnim nalogima i koje čak i ne zanima što oni pišu na svom zidu? U nedostatku pisanih priopćenja, konferencija za novinare, tekstova ili programa uživo na temu od općeg interesa preostaju im samo njihove privatne i šture informacije koje će već prenijeti neki od provladinih razglasa. Mišljenja kriznih stožera, procedure, pa čak i lijep odgoj sitnice su koje zakeralima ionako služe samo za to da pokvare idiličnu sliku prijateljstva dva čovjeka kojima je povjerena moć da brinu o sudbinama većeg broja ljudi. I, dokle god nas častili lijepim vijestima poput ove da građani prilikom ulaska u zemlju iz Mađarske neće morati imati PCR test i neće morati u karantenu, okus gorčine zamijenit će debele naslage šlaga da je Pásztor Vučićev prijatelj. Ali, kako je prijateljstvo, i pored svih prisega, nerijetko vrlo krhka kategorija iza ovih idiličnih vijesti latentno-konstantno krije se već spomenuta strepnja da građani zbog narušenih odnosa bivših prijatelja, umjesto privilegija, postanu njihovi taoci. Iskustva na ovu temu, i to brojna, imaju, recimo, pripadnici hrvatske i srpske manjine u Srbiji i Hrvatskoj.

Z. R.

U vrijeme poklada

Sjećanja koja nas pokreću

Prelo se obično pravilo prve nedilje posli disnotora * Skupila bi se najbliža obitelj, čeri i sinovi, koji su bili podomljeni, jasno i zetovi i snaje, i ako je u rodbini bilo mladenaca te godine, onda bi i oni bili zvani na prelo * Ne samo na prelima, nego smo se u vrime poklada često znali okupiti na divan i kartanje * Kad bi u našu familiju došla nova snaja jel zet, onda se obvezno pravilo prelo

Kada će se govoriti o prelu ako ne u pokladno vrijeme? Poklade su, a njive nam nisu pod *snigom*. Baš kao što nema snijega, tako ove godine nije bilo ni *Velikog prela*. Nije bilo ni drugih pokladnih zabava na kojima se znao okupiti veliki broj ljudi. Izostala su masovna okupljanja, ali ne i obiteljska prela iz kojih je zapravo sve i poniklo.

Znali su naši stari sakupiti svoje najbliže i najdraže. Znali su i proveseliti se, raditi, *divaniti*, zasvirati, *zapivati* i zaigrati. Taj duh zabave i druženja uspjeli su kroz stoljeća prenijeti i na mlađe generacije, koje ih i danas brižno čuvaju.

Prela na više načina

»Prelo se uvijek pravilo u periodu poklada, od Tri kralja do Čiste sride. To se znalo i poštivalo. Prela su se prvobitno održavala i razvijala u okrilju obitelji, po salašima i kućama. Žene su pozivale komšije da zajedno rade, a jasno uz poso su i divanile. Najčešće su šlingovale, prele vunu jel radile kaki ženski poso. Mislim da tu nije bilo nikog velikog čašćenja, možda tu i tamo da su se ispekli fanki, al to je bilo sve«, priča nam **Ružica Šimić**, koja je, između ostalog, četiri godine bila predsjednica OO *Velikog prela*.

Prela su se organizirala i u kući gdje je bilo djevojaka, pa su one pravile prelo za svoje drugarice. Isto kao i udane žene i one bi radile ručni rad, pjevale, a tada bi kao slučajno naišli i momci,

koji su znali povesti i tamburaše ili su i sami znali svirati i onda se to pretvorilo u manju zabavu.

»Treći oblik prela je bio kad je prisutna cijela obitelj, di su bili i bačo i nana, i otac i mater, pa i dica – udana jel oženjena i nepodomljena. Prelo se obično pravilo prve nedilje posli disnotora. Tako pišu i **Ante Sekulić** i prof. **Bela Gabrić**, a tako se i ja sićam da je kod nas bilo. Skupila bi se najbliža obitelj, čeri i sinovi, koji su bili podomljeni, jasno i zetovi i snaje, i ako je u rodbini bilo mladenaca te godine, onda bi i oni bili zvani na prelo. Tu je gozba bila obilata – svečana užna«, kaže Šimić i pojašnjava kako je svečana užna, kao i danas, podrazumijevala *frišku čorbu*, izbor mesa i priloga je uvijek bilo po volji domaćice, ali neizostavna je bila krumpirača kao i *fanki* (krafne) s pekmezom, šećerom u prahu ili sirom.

Nakon užne su se dijelili simbolični darovi: rupčić, šal, *poša* (kravata), rupci za glavu, a mladencima kojima se pravilo prelo je obično bio veći dar.

»Znao je to bit kaki leveš od svilenog parketa jel novom zetu košulja... U svakom slučaju mladenci su za prvo prelo uvijek dobijali vridniji poklon u odnosu na one ustaljene goste. Kadgod na salašu, ako su gosti jel dica došli iz daleka, znali su prinočiti pa se prelo znalo produljit i na ponedjeljak. Na salaš se išlo kolima i konjima. Znalo je bit i tako da se jedan dan uradi disnotor, a drugi se oma napravi prelo, pogotovo ako je bilo kako gadno vrime jel veliki snig, pa da se ne tiraju konji dvared. Ljudi su se jednostavno prilagođavali vrimenu«, pojašnjava Ružica Šimić.

Fanki i kartanje

U razgovoru sa sugovornicom dotakli smo se i nezaobilaznih *fanaka*, koji su se, osim za prelo, obvezno pekli na takozvani Debo četvrtak (posljednji četvrtak prije početka korizme), a ima tko ih je pekao i na treći dan poklada, odnosno u utorak prije Čiste srijede. Za to je postojala i izreka »Kad se fanki peku, onda se prelje žegu«. Znalo se da je tad kraj prelima i zabavama.

Zanimljiv je i podatak da su se na obiteljskim prelima, nakon užne muš-

Iz osobnog arhiva Marinka Piukovića

karci kartali *duraka* ili *filka* (naziv kartačke igre koje se igraju s takozvanim mađarskim kartama) uz dobro poznatu rečenicu »babo viče« (*babo* je naziv za kartu – makov gornjak).

»Ne samo na prelima, nego smo se u vrime poklada često znali okupit na divan i kartanje. Bilo nas je sedmorica braće i onda kad god bi koji mogo smo se skupili. Najčešće bi se kartali *filka*, a to se igra u petero, pa ako kogod od braće ne bi mogo doć, onda smo zvali komšiju. Tako su se i naše žene s nama nalazile, a one bi štogot radile jel divanile, pa i pripravile štogot za poist. Nikad se nismo kartali u novce, al da je bilo *služenja*, bome jeste«, prisjeća se **Blaško Cvijanov**.

Prela mladencima

Običaj da se pravi prelo za mladence se još uvijek zadržao u pojedinim obiteljima. Nekada su se mladenci zvali na prelo kako bi upoznali širu rodbinu, a tako prelo bi pravile tete, strine, ujne, vjenčani kumovi, stari svat (svjedoci s mladine strane, a u ranije vrijeme su i oni bili s muške strane), majka i dida...

»Sićam se, kad smo mi bili mladenci prija 45 godina, da smo išli na prela kod rodbine i kod kumova. Ko što sam već spomenila, dilili su se i darovi. Još uvek pamtim prelo kod kumova, suprug je dobio spavačko, a mislim (ako me sićanje ne vara) da sam ja dobila materijal za haljinu. U naše vrime se išlo i kumu prat noge i onda se takođe darivala mlada. Tad sam dobila kotaricu za pecu«, prisjeća se uz smijeh Ružica Šimić.

Kako bi sačuvala ove stare običaje, naša sugovornica je i sama »novim« mladencima u porodici pravila prelo. »Uvek smo gleda-

li da sačuvamo naše običaje. Tako smo i mi u pokladno vrime pravili mladima prelo. Isto ko i nama kadgod. Znam da sam uvek pravila svečanu užnu, al koliko se sićam nisam uvek pekla fanke nego tortu. Kasnije, kad su se naša dica vinčala, onda su njima drugi pravili prelo«, pojašnjava Šimić.

»Prela kojih se sjećam kao najmlađe, četvrto dijete u obitelji, su prela kod majke i dide, koji su već bili u poznim godinama. Ta prela su bila vezana uz *disnotor*. Darovi su uvijek bili simbolični, ali je među djecom bila velika radost. Još ako smo uspjeli uvjeriti roditelje da ostanemo spavati kod majke i dide, to je onda bilo *štogod* posebno«, prisjeća se **Marija Mandić** i dodaje: »Kad bi u našu familiju došla nova snaja ili zet, onda se obvezno pravilo prelo. Dobro se sjećam da su i naši roditelji redovito pravili prela. Ono što se posebno pamti jeste zajedništvo. Svi smo uvijek bili zajedno i to je bogatstvo naših prela i okupljanja. Bili su prisutni i darovi, ali nikad ne neki veliki.«

Kao i mnogi mladi bračni parovi i Marija je sa suprugom **Ivanom** išla na prela kod uže rodbine, ali i kod svojih roditelja.

»Sjećam se da je suprug, kad je došao na prvo prelo kod mojih roditelja, dobio kožne rukavice. To mi je ostalo u sjećanju, kao i dar od ujne koji se i sada, nakon 22 godine braka koristi. Dok smo bili djeca, dobijali smo skromnije darove, jer nam se pravilo prelo svake godine, a budući da nam je familija velika, to su uglavnom bili rupčići, čarape, kasnije pidžame...«, kaže Marija Mandić i pojašnjava kako do sada još nije pravila prelo mladencima.

»Iako nastojim čuvati naše brojne običaje, poput onoga da se roditeljama nosi *užna* nakon poroda, prelo mladencima sam

nekako preskočila. Kod nas se slavi, počevši od sv. Ivana (26. prosinca), pa sve do korizme. Često su druženja u našem obiteljskom domu i tu su prisutni i oni običaji vezani za prelo, ali ne onako prelo kako su nama drugi pravili kada smo bili mladenci. Vjerujem da još nije kasno za to, jer su sve mlade obitelji, a potaknuta ovim razgovorom mislim da ću to i napraviti«, kaže sugovornica.

Budućnost je na mladima

U razgovoru s Marijom dotaknuli smo se i brojnih drugih običaja koji su vezani za ovdašnje Bunjevce Hrvate, te se spomenuli i činjenice da naš narod lako prihvaća tuđe običaje, a svoje često zaboravlja.

»Uvijek sam bila za to i trudila se čuvati naše, ali kako idem starija još su mi draži svi naši običaji, jednostavno to živimo. Kod nas u obitelji je pravilo da se svake godine ide na *Veliko prelo*. To se planira i čeka. Nama doček Nove godine ne znači nešto posebno, ali prelo se ne propušta.«

Da još uvijek običaj prela živi u narodu potvrdila nam je i mlada sugovornica **Elizabeta Tumbas Loketić** koja je u braku tri i pol godine.

»Sjećam se kad sam mala da je i naša majka pravila drugima prelo, ali iz priče i da su moji roditelji išli na prelo, koje su im pravile strine i tete. Dok se nisam udala nisam o tome ni razmišljala, ali onda kada smo dobili poziv da dođemo na prelo smo se osjećali važnima i bitnima. Nama je to bilo jako lijepo iskustvo. Osim upoznavanja s rodbinom i čuvanja običaja, taj dan nam je ostao u posebnom sjećanju. Naravno, nisu nam prelo pravili svi iz rodbine nego oni najbliži i to je bio moment za do-

datno zbližavanje. Sama činjenica da netko misli na nas je lijepa gesta. Svugdje smo osim *užne*, koja je sama po sebi već dar, dobili i nešto za uspomenu ili nešto korisno za kuću. Mislim da ću uvijek pamtit i te detalje.«

Iz ovih jednostavnih obiteljskih prela proisteklo je i ono znano široj javnosti - *Veliko prelo*.

»Kada su 1879. godine ondašnji narodni preporoditelji Hrvata Bunjevaca osjetili potrebu organizirati takozvanu javnu priredbu dali su joj ime *Veliko prelo*. Održano je u hotelu *Pešta*, 2. veljače, na Svijećnicu. Na prvi pogled radi se o zabavi koja je po svom značenju postala i znak i poruka. U najtežim vremenima jedina zabava koja je nosila znak jedinstva svih staleža i slojeva Hrvata Bunjevaca time je postala i poruka. Stoga je *Veliko prelo* danas događaj koji ima i svoje značenje i svoju poruku«, poručila je Ružica Šimić, a hoće li imati i budućnost ovisi o nama samima.

Ž. Vukov

Udruga Naša djeca i predstavnici HNV-a u Srijemskoj Mitrovici

Ulog za buduću suradnju

Dopredsjednica Udruge *Naša djeca* **Ninoslava Pirša**, predsjednica Odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća za obrazovanje **Margareta Uršal**, asistentica u obrazovanju HNV-a **Nataša Stipančević** i profesor Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici **Dario Španović** sastali su se 3. veljače u Srijemskoj Mitrovici s načelnikom gradske uprave za obrazovanje **Zoranom Đurićem** i prosvjetnim inspektorica **Snežanom Konjević** i **Milkom Vlajić**. Ovo je prvi sastanak Odbora HNV-a za obrazovanje s predstavnicima gradske uprave u Srijemskoj Mitrovici gdje učenici 12 godina u četiri osnovne škole izučavaju izborni predmet Hrvatski jezik s

puno značiti kada budu upisivali škole i fakultete u Hrvatskoj», istaknula je Margareta Uršal.

»Svaki dogovor ovakve vrste pospješuje našu suradnju. Svaki susret donosi nešto novo, nešto dobro, a smatram da su otvoreni neki novi putevi na kojima možemo napredovati. Mislim da ima puno prostora za to«, istaknuo je Zoran Đurić.

Sljedeće godine više učenika

Prije 12 godina, kada je Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture uveden u srijemskomitrovačke škole, nastavu je pohađalo nešto više od 100 učenika. Zbog općeg pada broja djece danas nastavu pohađa 38 učenika.

»Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture je prve godine izučavanja u našim školama bio fakultativan. Nakon toga je uveden kao izborni predmet. Srijemska Mitrovica je bila prva općina u Srijemu u kojoj se izučavao taj predmet i mi smo bili grad primjer za druge. Nastava na hrvatskom jeziku se sada već godinama odvija na jedan divan način. Na nastavu dolaze i djeca drugih nacionalnosti, što nam daje dokaz da smo uspjeli u onome što smo htjeli. Multikulturalni cilj je postignut uvođenjem Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u našoj sredini. Od ukupnog broja djece koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, polovina su u osnovnim, a druga polovina je u srednjim školama. Mislim da je to

dovoljan razlog da od iduće godine djeca počnu izučavati ovaj predmet i u srednjim školama«, izjavila je Snežana Konjević.

»Prema evidenciji koju imamo, već sljedeće školske godine doći će do povećanja broja djece. Ovo je prvi posjet HNV-a našim školama za 12 godina, od kada se održava nastava na hrvatskom jeziku direktno vezana za škole, gdje se oni upoznaju s ravnateljima, načelnicima za školstvo, prosvjetnom inspektorikom. Drago mi je što su se predstavnici gradske vlasti mogli uvjeriti da HNV, kao naša krovna institucija, skrbi o svim školama gdje se održava nastava Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture«, rekao je Španović.

Gosti iz Subotice posjetili su četiri osnovne škole u tom gradu: *Boško Palkovljević Pinki*, *Jovan Jovanović Zmaj*, *Sveti Sava* i *Jovan Popović*. Učenicima su osigurani darovi, a nastavniku uručeni novi programi nastave i učenja te komplet materijala za realizaciju nastave.

Ovom se prigodom delegacija susrela i s vijećnikom HNV-a **Krunoslavom Đakovićem** u Hrvatskom domu s kojim je razgovarala o potrebama sufinanciranja izvannastavnih aktivnosti učenika, projektima i drugim važnim pitanjima obrazovanja.

S. D.

elementima nacionalne kulture. Povod posjeta bio je projekt »Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture – upoznaj i voli svoje, a poštuj tuđe«, te razgovori vezani za izučavanje predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici u osnovnim i srednjim školama.

Izborni predmet i u srednjim školama?

Na sastanku je bilo riječi i o mogućnostima realizacije nekoliko značajnih projekata koji bi imali za cilj upoznavanje djece s kulturnim i povijesnim znamenitostima Srijemske Mitrovice i Subotice, kao i mogućnostima uvođenja izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u srednje škole, budući da djeca srednjoškolskog uzrasta taj predmet trenutno izučavaju u prostorijama katoličke župe.

»Doći na teren, obići škole i biti primljen u gradskoj upravi, znači puno. Mislim da je ovaj sastanak ulog za buduću suradnju. Mnogo je lakše kada izravno razgovaramo i zajedno pronađemo rješenja. Bilo bi dobro da tražimo zakonska rješenja kako bi učenici srednjoškolskog uzrasta koji pohađaju taj oblik nastave imali to upisano u svoje svjedodžbe. Sigurna sam da će im to

Općina zatvorila cestu, a nije osigurala alternativu

Od Golubinaca do Stare Pazove tri puta dužim putem

»Okupili smo se iz jednog prostog razloga što je netko odlučio ukinuti regionalnu cestu i da put jedne propale tvrtke koristi kao zamjenu. Najveći problem je što je tri puta duži od ceste kojom smo dolazili do Stare Pazove i što hitna pomoć, vatrogasci, policija, radnici i učenici koji putuju od sada koriste put koji je tri puta duži«, kaže Stevica Beljin iz Golubinaca

Nakon zбора građana, koji je održan 31. siječnja ispred mještne zajednice u Golubincima, a na kojem su mještani tog sela izrazili svoje nezadovoljstvo zbog, kako su naveli, neplanskog zatvaranja regionalne ceste ka Staroj Pazovi, veliki broj mještana Golubinaca, Stare i Nove Pazove i okolnih mjesta sastali su se 7. veljače kod zatvorenog pružnog prijelaza. Naime, zbog radova na izgradnji pruge velike brzine i izgradnje nadvožnjaka, pružni prijelaz u Staroj Pazovi je od 25. siječnja zatvoren za promet. Jedina alternativna cesta do Stare Pazove koja im je trenutno dostupna je preko Indije. Umjesto šest kilometara puta, koliko im je trebalo do Stare Pazove, sada putuju 20 kilometara u jednom pravcu. Ljetni put, koji vodi od Golubinaca do Ljukova, bi, prema riječima Golubinačana, bio rješenje problema da je pripremljen na vrijeme. Kako navode, da je samo dva kilometra ceste nasuto ili asfaltirano i tako povezano s vojačkom cestom, mještani Golubinaca od Stare Pazove bi bili udaljeni tek 10 kilometara, što je dva puta manje od trenutnog alternativnog pravca preko Indije.

Podrška susjednih mjesta

Kako se navodi na sajtu Infrastrukture željeznice Srbije, od 25. siječnja 2021. godine, u okviru izgradnje pruge za velike brzine, zatvoren je putni prijelaz u Staroj Pazovi za drumski promet kako bi započeli radovi na izgradnji novog putnog nadvožnjaka preko pruge i novih kolosijeka. Projektom dokumentacijom je predviđena izgradnja novog putnog nadvožnjaka na dionici državnog puta II. A reda Golubinci – Stara Pazova, preko željezničke pruge Stara Pazova – Novi Sad. Do završetka izgradnje novog nadvožnjaka putni prijelaz u Staroj Pazovi bit će zatvoren za promet drumskih vozila. Također se navodi da rješenje o postavljanju privremene prometne signalizacije i izmjeni režima prometa za vrijeme izvođenja radova važi do 1. srpnja 2021. godine, te da su izmjeni režima prometa na ovom cestovnom prijelazu prethodili suglasnost *Puteva Srbije* i rješenje Općinske uprave Stara Pazova. Stanovnici staropazovačke općine su na izgradnju nadvožnjaka dugo čekali. I to nije sporno. Nezadovoljni su, kako kažu, što lokal-

na samouprava nije uredila alternativni put prije početka radova.

»Iz razgovora s građanima desilo se sponatno okupljanje u Golubincima, gdje je veliki broj građana, usprkos kiši, došao i podržao nas u nakani da se izvrši pritisak na lokalnu samoupravu da u najkraćem roku izgrade najkraći put. Upravo smo to uradili ovoga puta. Ugodno smo iznenađeni podrškom i solidarnošću naših susjeda iz Stare i Nove Pazove, Banovaca i svih okolnih mjesta. To je u današnje vrijeme rijetkost. Sada smo postavili uvjete i zahtijevamo da se izgradi kraći put, budući da je najavljeno da će se on raditi. Ali oni koji su za to odgovorni nisu ga izgradili na vrijeme. Zato zahtijevamo da se oni imenuju i da budu smijenjeni. Netko mora snositi odgovornost, jer su ljudima ugroženi životi. Čim je krenulo nezadovoljstvo građana preko društvenih mreža, predsjednik Općine se pojavio pred kamerama lokalne televizije i rekao da će vojački put biti uređen za nekih 20 do 30 dana. Od tada je prošlo deset dana i radovi još uvijek nisu počeli. Ovaj skup je neka vrsta pritiska da se uozbilje i da urade ono što su obećali«, istaknuo je član Grupe građana *Izbor za našu opštinu* i vijećnik u SO Stara Pazova **Branislav Uzelac**.

Općinska uprava šuti

Na dopis koji smo uputili općinskoj upravi u Staroj Pazovi u kome smo postavili pitanje u kom roku je predviđeno uređenje pomoćnog puta ka vojačkom drumu, alternativnog pravca od Golubinaca do Stare Pazove, do zaključenja ovog broja tjednika odgovor nismo dobili. Kako je za lokalnu televiziju izjavio predsjednik Općine Stara Pazova **Đorđe Radinović**, radovi na alternativnom putu ka vojačkom drumu će početi čim to vremenski uvjeti dozvole. Također je zamolio građane na razumijevanje i strpljenje, ističući da je riječ o projektu od velikog značaja za sve građane staropazovačke općine.

Nezadovoljni mještani

Skup nezadovoljnih mještana završio se ispred zgrade Općine Stara Pazova. Ispred ulaza u zgradu skupu se obratilo nekoliko mještana Golubinaca koji su izložili svoje probleme nakon zatvaranja regionalne ceste.

»Došao sam iz Beograda u Golubince prije deset godina. To je mnogo lijepo mjesto, ali postoje brojni problemi. U Golubincima nema lokalnog prijevoza. Moj sin plaća mjesečnu autobusnu kartu do škole ili stopira. To nisu problemi samo od danas. Oduvijek je bilo problema. Žao mi je što na prosvjedu nema ni dva posto ljudi od ukupnog broja Golubinčana koji s nama dijele iste probleme. Nije samo problem što sada duže putujemo do Stare Pazove. Meni tvrtka plaća gorivo za prijevoz. Ali ne mogu vjerovati u kojoj mjeri ide ljudska sebičnost. Postoji nešto što se zove ljudska savjest, na što su mnogi zaboravili. Strašno je sve ovo što nam se događa«, rekao je **Dragan Lovrić** iz Golubinaca.

Osim što trenutno moraju tri puta duže putovati do Stare Pazove, mještani Golubinaca su kao probleme naveli i povećane troš-

kove puta zaposlenih i učenika, ali i nemogućnost brzog dolaska kola hitne pomoći.

»Moja majka ima 80 godina. Ja radim u Beogradu i ako joj se u vrijeme dok sam ja na poslu nešto dogodi, nema tko doći po nju. Kolima hitne pomoći sada treba mnogo više vremena, jer dolaze iz pravca Indije, što znači da smo u ovoj situaciji i zdravstveno ugroženi. Stariji ljudi stopiraju da bi ih netko povezao do Stare Pazove, jer nemaju čime platiti prijevoz«, izjavio je **Veselko Kukuč**.

Stevica Beljin iz Golubinaca je također izrazio svoje nezadovoljstvo:

»Okupili smo se iz jednog prostog razloga što je netko odlučio ukinuti regionalnu cestu i da put jedne propale tvrtke koristi kao zamjenu. Taj put je uništen. Ništa na njemu nije rađeno godinama. Najveći problem je što je tri puta duži od ceste kojom smo dolazili do Stare Pazove i što hitna pomoć, vatrogasci, policija, radnici i učenici koji putuju od sada koriste put koji je tri puta duži. Sve se može nekako prevladati, ali nečiji ljudski život će zavisiti od vremena koje im je potrebno da dođu do ugrožene osobe. Željeli smo uraditi nešto prije no što se dogodi nešto loše i da na ovaj način spriječimo eventualnu tragediju.«

»Sve je već rečeno više puta do sada«, istaknuo je **Darko Rauk** iz Golubinaca dodajući: »Mi više od 20 godina čekamo nadvožnjak i svjesni smo koliko nam je on potreban. Ali nijedan beton na ovom svijetu nije bitniji od ljudskog života.«

Okupljeni su na prosvjedu poručili da će, ukoliko ne bude bilo pozitivne reakcije lokalne samouprave na apel građana, sljedeći korak biti podnošenje kolektivnih tužbi protiv općine, te radikalizacija prosvjeda.

S. D.

Naši gospodarstvenici (XIX.)

Složna obitelj u zajedničkom poslu

Vukovići na salašima Gradina, kraj Sombora, žive od 20-ih godina prošlog stoljeća. Tada se u Gradinu za **Antoniju Bošnjak** oženio Čonopljanac **Mihajlo Vuković**. U ovim salašima nekoliko je uspješnih poljoprivrednih obitelji s tim prezimenom i svi su potomci Antonije i Mihajla. Skoro stoljeće su na plodnoj gradinskoj zemlji i uvijek su se bavili poljoprivredom. Tako je i danas. Od **Marijana** (jednog od Mihajlovih unuka) i njegove supruge **Marije** posao polako preuzimaju sinovi **Tomislav** i **Zlatko** i snahe **Kristina** i **Jelena**. Okosnica proizvodnje su ratarstvo i stočarstvo. Razlika je jedino u tome što se, umjesto tovom svinja, Vukovići sada bave tovom bikova i mliječnim govedarstvom. U stajama i na farmi, na dvije adrese, je oko 100 grla stoke. Posla ima za sve, a po potrebi angažiraju se i sezonski radnici. Posla u stajama nije pošteđena ni snaha Jelena, profesorica kemije u jednoj od somborskih srednjih škola.

Kristina i Tomislav Vuković sa ćerima Katarinom i Valentinom

Od Gavrilovića do Somboleda

Vukovići su se tovom svinja bavili u vrijeme kada je uslužni tov bio posao na kome se moglo pristojno zaraditi. Tih godina, a bilo je to još u vrijeme nekadašnje Jugoslavije, svinje iz njihovih obora klale su se u čuvenom petrinjskom *Gavriloviću*. U turnusu se tovarilo 50-60 tovljenika. Prvo raspad države, pa gašenje uslužnog tova i na koncu niske cijene tovljenika razlog su što su Vukovići ispraznili obore.

»Prijelomna je bila 2003. godina kada smo predali 39 tovljenika i za njih dobili 1.000 eura. Tada smo definitivno odlučili: svinja će na našem gospodarstvu biti samo koliko je nama potrebno za kolinje. Objekte za krupnu stoku smo već imali i počeli smo ih puniti bikovima, junicama i muznim kravama«, priča Tomislav.

Trenutačno je na ovom gospodarstvu stotinjak grla krupne stoke. Dnevno se pomuze i *Somboledu* isporučiti između 250 i

Farma muznih krava, tov bikova i ratarska proizvodnja posao je kojim se bavi šestočlana obitelj Vuković iz Gradine

350 litara mlijeka. Broj muznih krava ne namjeravaju povećavati, a razlog je cijena mlijeka koja je od Nove godine niža, za dinar. Što je razlog te korekcije, koja nije zaobišla ni druge proizvođače, ne znaju, jer, kažu, razgovora s mljekarama nema.

»Možemo tražiti drugu mljekaru, ali prvih mjeseci svi puno obećavaju i daju, a poslije se sve svede opet na isto. Ova korekcija cijene na niže dogodila se u vrijeme kada cijena hrane raste na tjednoj razini. Sojina sačma je sada 88 dinara za kilogram, a prije godinu dana bila je 56 dinara. Za tih godinu dana naše mlijeko pojeftinilo je za dinar. S državnim poticajem za mlijeko dobivamo po litri 38 dinara. Uz to, za muzne krave država daje poticaj od 25.000 dinara po grlu. No, pravila u isplati nema. Poticaj za 2019. dobili smo u travnju 2020. godine, a za 2020. u prosincu.

Dnevno od 250 do 350 litara mlijeka

Dok za junice prvotelke još nismo dobili isplatu za 2019. godinu», priča Tomislav.

Uz muzne krave Vukovići tove i bikove. Ideja je bila povećati tov bikova, a smanjiti proizvodnju mlijeka. »Tov bikova zahtijeva manje rada, prije svega oko hranjenja. Umjesto 25 krava na muži, možemo hraniti 60 bikova. Tu je muža, čišćenje i priprema za mužu i poslije muže, zatim dezinfekcija, jer proizvodnja mlijeka ekstra klase sve to zahtijeva. Ta ideja je za sada na čekanju, jer je posljednje dvije godine cijena bikova bila nepredvidiva i niska«, kaže Kristina.

Na priču se nadovezuje Tomislav i pojašnjava cjenovnu klacalicu u ovoj proizvodnji.

»U kolovozu 2018. godine bikove smo prodali za 2,37 eura, u veljači 2019. za 2,30, a u lipnju te godine za 1,85 eura. Posljednju turu sada smo prodali za 1,5 eura. I ne samo da je cijena niska već bikove nismo imali ni kome prodati. Da ne kažem da smo kupce u posljednje vrijeme čekali i pola godine. I onda je gubitak još veći – hranimo bikove i dalje, a cijena im samo pada«, kaže Tomislav.

Cijena je sada, kako kaže naš sugovornik, oko 1,95 eura. Bikova nema pa je povećana tražnja, što je naznaka i da će cijena narednih dana konačno biti korigirana na gore. A dokle će to trajati? Ta neizvjesnost je ono što muči proizvođače i razlog je što je svako planiranje na duže staze rizično.

Ratarstvo

Poslovna politika ovog gospodarstva je vlastita proizvodnja hrane za stoku. Kupuju se samo neophodne dodatne komponente za hranu. Da nije toga, proizvodnja bi bila mnogo skuplja i neisplativa. To znači da Vukovići obrađuju značajne površine, jer je samo za proizvodnju stočne hrane potrebno 70 jutara zemlje. »Kao stočari, imamo pravo prečeg zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta i tu se ne možemo žaliti. Jedino što zemlju sada dobijamo u drugim katastarskim općinama, jer

kod nas, u Katastarskoj općini Sombor II., gdje su najkvalitetnije oranice, nema više zemlje. Problem je što se mora nešto dati na dražbu i za rataru, pa mi onda završimo kilometrima dalje. Tako smo mi sada zemlju dobili u Telečkoj. To je gornji teren i njive su tu lošije kvalitete«, kaže Vuković.

Na pitanje u kom pravci namjeravaju dalje razvijati obiteljsko gospodarstvo Tomislav kaže da će jedan od prioriteta biti podizanje vlastitih skladišnih kapaciteta, što bi omogućilo prodaju lagerovane robe najpovoljnijem kupcu, bez toga da tu prodaju uvjetuju skladištari.

»Bez toga ne možemo opstati na tržištu. Sve je veća razlika u cijenama, ovisno je li roba iz našeg skladišta ili s lagera. Moj susjed ovih dana je iz svog skladišta kukuruz kupcu iz Bosne prodao za 24,20 dinara, a mi smo naš, koji je bio na legeru kod zadruge s kojom surađujemo, prodali za 20 dinara. Na dva čardaka, što je osam vagona kukuruza, razlika u cijeni je 320.000 dinara. Ili soja, koju smo u žetvi prodali za 41,42 dinara, a sada je 62 dinara. Što se tiče ratarstva, to su nam neki pravci razvoja. Stočarstvo i dalje ostaje na našem gospodarstvu, jer više od polovine zemlje koju obrađujemo vezano je za pravo prečeg zakupa po osnovu stočarske proizvodnje. Omogućava nam to po prihvatljivim cijenama zakupljivati zemlju. Zakup hektara državne zemlje platilo sam 170 eura, a ako se uzima od privatnika cijena zakupa je 200 eura po jutru«, kaže Vuković.

Od natječaja koji raspisuje Pokrajina i Republika Vukovići su do sada uspjeli na natječaju Ministarstva poljoprivrede osigurati strojeve i nabavu teladi.

»Pokrajinski natječaji postaju sve zahtjevniji što se tiče bodovanja; imam dojam da kopiraju IPARD. Iskreno, na natječajima koje je početkom veljače objavilo Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu nisam se pronašao«, ističe Tomislav.

Najteže poslove na gospodarstvu rade Zlatko i Tomislav, ali kada su oni, u sezoni žetve i berbe, na njivi hranjenja stoke i muže prihvataju se Kristina i Jelena. Kažu, najviše povjerenja imaju u sebe, jer ovaj posao ne znači završiti ga i zatvoriti staju do nove muže ili hranjenja. Bavljenje stočarstvom zahtijeva brigu i nadgledanje tijekom cijeloga dana. Vukovići zato na godišnji odmor nikada ne idu zajedno.

I za kraj, zanimljivo je kazati da su poljoprivredno gospodarstvo Vukovića posljednjih 15 godina obišla čak tri ministra poljoprivrede.

Z.V.

Sezonici na cijeni

Sokoro sve poslove na dva gospodarstva Vukovići odrađuju sami, ali u sezoni pripreme hrane za stoku angažiraju sezonske radnike.

»To je danas problem. Svi mi u salašima Gradina možemo računati na jednu grupu radnika koja dolazi iz Telečke. U sezoni poslova kada nam u isto vrijeme svima trebaju radnici moramo se dogovarati, pričekati, uklapati. Sat plaćamo 300 dinara. Rješenje za stočarsku proizvodnju bile bi roll bale koje se ne moraju ručno tovariti već telehenderom. To onda znači adaptaciju objekata za bikove i krave, koji su građeni prije 25 godina za ručna kolica i male bale slame i sijena«, kaže Kristina.

U prodaji knjiga o porodici Skenderovića Općinara

SUBOTICA – *Tragom starih matičnih knjiga u Subotici: Povijest jedne male grane velike porodice Skenderović* naslov je knjige **Ivana Skenderovića**, koja je nedavno izašla u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Knjiga se po cijeni od 800 dinara može kupiti u prostorijama Zavoda u Subotici, na adresi Laze Mamužića 22 ili slanjem poštom ako je poručite preko mail adrese ured@zkhv.org.rs ili telefonom na broj 024/535-533, uz plaćanje poštanskih troškova.

U knjizi se opisuje povijest porodice Skenderovića **Općinara** od najranijeg spomena u povijesnim izvorima početkom 18. stoljeća sve do danas. Kako navodi recenzent knjige, povjesničar **Robert Skenderović**, knjiga predstavlja iznimno uspješni pokušaj rekonstrukcije vlastite obiteljske genealogije. Vrijedna je za članove porodice Skenderovića Općinara, ali i za bunjevačke Hrvate, pa i za širu čitateljsku publiku koju zanima povijest bunjevačkih Hrvata i Bačke.

Pokrajinski natječaji za kulturu i informiranje

NOVI SAD – Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama raspisalo je pet natječaja iz područja kulture i tri natječaja iz područja informiranja za 2021. godinu. Među ostalim, raspisan je i Natječaj za financira-

nje – sufinanciranje projekata od značaja za kulturu i umjetnost nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u AP Vojvodini u 2021. godini. Natječaj se odnosi na tri područja: zaštitu nematerijalnog kulturnog naslijeđa i suvremenog umjetničkog stvaralaštva; objavljivanje do sada neobjavljenih izdanja knjiga na jezicima nacionalnih manjina te objavljivanje časopisa na jezicima nacionalnih manjina. Natječajem će ukupno biti raspodijeljeno 8.600.000 dinara, a otvoren je do 1. ožujka.

Kada je u pitanju informiranje, raspisan je i Natječaj za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja, koji podrazumijeva i medijske sadržaje na jezicima nacionalnih manjina za koje će u obje kategorije (privatna poduzeća i nevladine udruge) biti ukupno raspodijeljeno 6,2 milijuna dinara. Ovaj natječaj je otvoren do 8. ožujka.

Tekstovi natječaja i prijave dostupne su na internetskoj stranici Tajništva – www.kultura.vojvodina.gov.rs.

Natječaji Ministarstva kulture

BEOGRAD – Ministarstvo kulture i informiranja Srbije raspisalo je više natječaja iz područja kulture i informiranja za 2021. godinu. Među ostalim, raspisan je i natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata iz područja suvremenog stvaralaštva u području kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina u Srbiji, koji je otvoren do 22. veljače. Najmanji iznos koji će se financirati ili sufinancirati po projektu iznosi 120.000 dinara.

Također, raspisan je i natječaj za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Njime će biti raspodijeljen 41 milijun dinara, a natječaj je otvoren do danas, petka, 12. veljače.

Više informacija na internetskoj stranici Ministarstva www.kultura.gov.rs, gdje možete pronaći i potrebne formulare.

Marin Jaramazović novi voditelj folklornog odjela Bunjevačkog kola

SUBOTICA – Na sjednici Upravnog odbora HKC-a *Bunjevačko kolo*, održanoj 5. veljače, donesena je odluka o imenovanju **Marina Jaramazovića** za novog voditelja folklornog odjela Centra, objavila je ta udruga na svojoj internetskoj stranici. Dosadašnja voditeljica **Senka Horvat** nastavlja raditi u folklornom odjelu uz koordinaciju s Jaramazovićem. Jaramazović se folklornim vodstvom aktivno počeo baviti 1995. godine, a u HKC *Bunjevačko kolo* došao je 2018. godine. Od svog dolaska uz Senku Horvat kreativno je pridonosio radu i napretku folklornog odjela te kao takav zadobio povjerenje igrača kojih je svake sezone sve više. Upravni odbor izražava veliku zahvalu Senki Horvat na dosadašnjem vodstvu folklornog odjela i trudu koji je uložila te veseli se njenom daljnjem angažmanu.

Dva desetljeća Bodroga

MONOŠTOR – Kulturno umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* iz Monoštora obilježava ove godine dva desetljeća od osnutka. Udruga je osnovana na skupštini održanoj 7. veljače 2001. godine. Tim povodom, danas (petak, 12. veljače) u 17 sati u mjesnoj crkvi svetog Petra i Pavla bit će služena misa za sve pokojne članove Bodroga.

»Kao i onda, tako i sad, pred svima nama je ozbiljan zadatak očuvanja, njegovanja, promocije i popularizacije prebogatije tradicijske baštine Hrvata iz Monoštora. No, isto tako i njegovanja prijateljskih odnosa sa svim udrugama u zemlji i inozemstvu«, navode u udruzi povodom 20. obljetnice njihova rada.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Is starog tiska

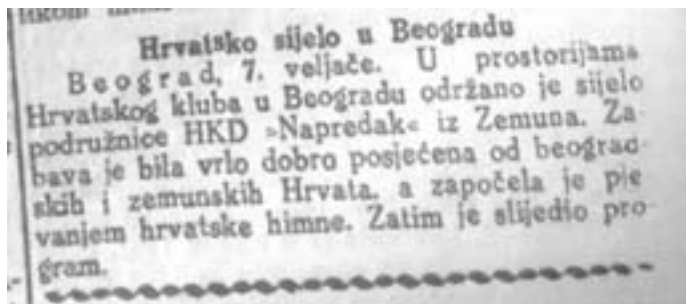
Ostavka Matije Išpanovića, prvo veliko prelo u Somboru

6. veljače 1921. – *Neven* javlja da je bunjevački rodoljub **Matija Išpanović** podnio ostavku na upraviteljstvo šegrtskih škola, jer mu je zdravlje po mišljenju liječničke komisije tako poremećeno da mu za liječenje i oporavak treba najmanje pet mjeseci dopusta. Prije toga ga je subotička gradska uprava »pošto joj sa terorom nije uspjelo odstraniti ga iz gradske kuće, silom i na bal-kanski način smijenila s nadzorničke te upraviteljske dužnosti«.

6. veljače 1940. – *Hrvatski dnevnik* prenosi izjavu hrvatskog senatora **Josipa Vukovića Đide** iz Subotice o subotičkim prvacima **Marku Juriću** i **Ivanu Poljakoviću**: Poljaković je »u svojoj mladosti oko cijelih 6 godina igrao vodeću ulogu među hrvatskom omladinom u Subotici poznat kao Hrvat non plus ultra, voljan ginuti za crven-bijeli-plavi (hrvatski barjak – primj. V. N.)«. Jurić je »1918. godine, kada je iz Subotice odlazila velika delegacija na historijsku skupštinu u Novi Sad, nosio na čelu te delegacije veliku hrvatsku zastavu«.

7. veljače 1925. – *Neven* piše da je 1. veljače održan sjajan zbor Bunjevačko-šokačke stranke u Tavankutu, koji je okupio oko 2.000 ljudi.

8. veljače 1938. – *Obzor* piše da je u prostorijama Hrvatskog kluba u Beogradu održano sjelo podružnice HKD-a *Napredak* iz Zemuna.

8. veljače 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše da je HPD *Nada-Hrvatska omladina* priredila u Hrvatskom domu u Mitrovici 3./4. veljače tradicionalnu karnevalsku noć.

9. veljače 1940. – *Subotičke novine* pišu da je HKD *Miroљub* u Somboru održalo 5. veljače veliko prelo, na kojem se okupilo oko 2.000 ljudi, ne samo iz Sombora i okolice nego i ostalih mjesta Bačke, Baranje i Srijema.

10. veljače 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je prigodom otvaranja subotičkog Srpskog kluba palo niz uvrjeda protiv Hrvata. Zbog toga su hrvatski odvjetnici u Subotici **Mihovil Katanec**, **Stjepo Doljanin**, **Matija Jankač**, **Andrija Šarčević**, **Lazar Prčić** i **Gustav Taupert** uložili žalbu odvjetničkoj komori.

11. veljače 1921. – *Neven* donosi slučaj **Laze Bešlića**, posjednika iz Bajmaka, koji dugo vremena nije primio *Hrvatski list* iz Osijeka, na koji se pretplatio, jer je netko u pošti njegovu porudžbu poslao natrag redakciji s naznakom da primatelj ne prima pošiljku.

11. veljače 1922. – *Neven* javlja da su 15. veljače žandarmi u Đurđinu istukli **Grgu Prčića** na očigled njegove djece, jer je blizu svog salaša imao rupe iz koje je vadio žutu zemlju za svoje potrebe.

11. veljače 1938. – *Subotičke novine* pišu da se u Somboru ponovno odigrao napad na Hrvatski dom. Naime, 28. siječnja vandali su premazali blatom dvije table i to »Hrvatski dom« i »Hrvatski Radiša – Radni odbor«. Slučaj je prijavljen, ali policija nije ništa učinila da se izgreznici pronađu.

12. veljače 1921. – *Subotičke novine* javljaju da subotički odvjetnik i narodni zastupnik **Stipan Vojnić Tunić** boravi u Beogradu i sudjeluje u sastavljanju ustava. Kao član ustavnog odbora, kojega čine 42 zastupnika, zastupa program svoje stranke – Bunjevačko-šokačke stranke: autonomiju, vjeronauk u školama, ravnopravnost svih građana u svim službama.

12. veljače 1937. – *Subotičke novine* javljaju da je u Somboru prvo veliko prelo zabilježilo neviđeni uspjeh 7. veljače 1937. Bilo je 2.300 ljudi od čega oko 400 iz svih hrvatskih mjesta Bačke i Baranje.

12. veljače 1938. – *Obzor* javlja da je u Hrvatskom klubu u Beogradu 10. veljače održana proslava prigodom 300-godišnjice smrti dubrovačkog pisca **Ivana Frana Gundulića**. Prigodno predavanje o Gundulićevom životu i radu održao je potpredsjednik kluba **Maksim Mrzljak**.

Projekt *Godine novog preporoda* nastavlja se i u 2021. godini

Podsjećanje na velikane i važne događaje

Osvješćivanjem vrijednosti iz naše povijesti možemo zajednički snažiti naš nacionalni ponos danas, unatoč brojnim izazovima suvremenoga doba, kaže Katarina Čeliković iz ZKVH-a

Memoriranje vlastitoga trajanja i naslijeđa važno je za sve zajednice, a posebno za one manjinske, budući da su njihovi pripadnici izloženi depopulacijskim, asimilacijskim i drugim negativnim trendovima. Na tome tragu, unutar ovdašnje hrvatske zajednice, a na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, od 2012. godine provodi se projekt koji za cilj ima podsjećanje na velike ličnosti, ali i važne događaje i procese koji su obilježili povijest te zajednice. S početka taj je projekt nosio naziv *Godina hrvatskih velikana*, a od prošle je godine njegov koncept snažnije uobličen te se sada odvija pod nazivom i sloganom *Godine novog preporoda*. Razlog tomu je prošlogodišnja 150. obljetnica od pokretanja *Bunjevačkih i šokačkih novina*, koja se smatra početkom narodnog preporoda u bačkih Hrvata. Zbog pojave epidemije koronavirusa u ožujku, prošlogodišnje obljetnice su skromnije obilježene. A i u ovoj, 2021. godini »pada« više značajnih obljetnica te se *Godine novog preporoda* nastavljaju. Iako se sada epidemiji nazire neka vrsta kraja, i ovoga puta način realizacije projekta ovisit će o protuepidemijskim mjerama.

Zajednički projekt

Projekt *Godine novog preporoda* realizira se kroz sinergijsko djelovanje svih subjekata društvenoga života u hrvatskoj zajednici: od institucija i ustanova, preko udruga, Crkve, medija i sustava obrazovanja. Krajnji cilj ovog kulturnog i društveno-političkog pokreta je, kako navodi ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, boljitak hrvatske zajednice u cjelini. I ove godine, neke od obljetnica, sukladno djelu i životu velikana te mjestu i

značaju povijesnog događaja, planiraju se obilježiti u suradnji s institucijama i udrugama u Hrvatskoj i Mađarskoj.

»Projekt realiziramo s ciljem da se dostojno odužimo svojim predšasnicima, nezaobilaznima kada je u pitanju izgradnja povijesti Hrvata u Vojvodini. Na taj način svjedočimo da smo zajednica ponosna na vlastitu povijest i velikane koji su je obilježili. Mladim generacijama tako nudimo uzore koje mogu nasljedovati i na koje mogu biti ponosni. To činimo različitim programima u kulturi, od predavanja i kolokvija, književnih večeri, izložaba, tiskanja knjiga izabranih djela, digitalizacije starih knjiga, periode i drugih zapisa, manifestacija koje se održavaju u različitim gradovima, vezanim za određenog velikana ili događaj. Također, te obljetnice prati i promocija u ovdašnjim medijima na hrvatskom jeziku«, kaže menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a **Katarina Čeliković**.

Obljetnice velikana u 2021.

Kada su u pitanju velikani, ove se godine navršava više tzv. okruglih obljetnica: 300 godina od rođenja prvog somborskog gradonačelnika nakon stjecanja statusa slobodnog i kraljevskog grada **Martina Parčetića** (1721. – 1789.); 250 godina od smrti hrvatskog pisca i kustosa Bosne Srebrene **Luke Čilića** iz Baje (1707. – 1771.); 220 godina od rođenja bana **Josipa Jelačića** (1801. – 1859.); 200 godina od rođenja skladatelja hrvatske himne **Josifa Runjanina** (1821. – 1878.); 175 godina od rođenja prosvjetnoga radnika, autora udžbenika za Hrvate u Ugarskoj **Ivana Zetovića** (1846. – ?); 150 godina od rođenja političara i publicista **Stjepana Radića** (1871. – 1928.); 125 godina rođenja senatora, profesora i političara rođenog u Srijemskim Karlovcima **Jakova Jelačića** (1896. – 1938.); 125 godina od smrti hrvatskoga bana, jedno vrijeme mjesnoga zapovjednika u Subotici, baruna **Josipa Šokčevića** (1811. – 1896.); 125 godina od rođenja povjesničara, slavista i književnika **Petra Pekića** (1896. – 1965.); 100 godina od rođenja književnika, glazbenog pedagoga i skladatelja **Pavla Bačića** (1921. – 1984.); 100 godina od rođenja kulturnog djelatnika i publicista, sakupljača narodnih pjesama i običaja bunjevačkih Hrvata **Bele Gabrića** (1921. – 2001.); 100 godina od smrti književnika, svećenika, profesora i javnoga djelatnika **Ante Evetovića Miroljuba** (1862. – 1921.); 75 godina od rođenja književnika,

Neki od velikana: Martin Parčetić, Pavao Bačić, Bela Gabrić i Vojislav Sekelj

novinara i publicista **Vojislava Sekelja** (1946. – 2017.); 75 godina od smrti pjesnika **Slavka Mađera** (1924. – 1946.); 50 godina od smrti redovnice s. **Amadeje Pavlović** (1895. – 1971.); 50 godina od smrti književnice i kulturne radnice **Mare Đorđević Malagurski** (1894. – 1971.) te 25 godina od smrti književnika **Jakova Kopilovića** (1918. – 1996.).

Važni povijesni događaji

Glede pak važnih povijesnih događaja, ove je godine 150 godina od početka izlaženja *Bunjevačke i šokačke vile*, isprva kulturnoga podlistka *Bunjevačkih i šokačkih novina*, a kasnije samostalnoga lista; 100 godina od osnutka udruge *Bunjevačko kolo* u Somboru; 100 godina od osnutka udruge *Hrvatski katolički orao* u Subotici; 100 godina od povlačenja srpske vojske iz tzv. Bajskog trokuta; 75 godina od osnutka Bunjevačko-šokačke knjižnice svećenika **Ivana Kujundžića** u Subotici te objave njegova bibliografskoga djela *Prilozi kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata*. Navršava se i 50 godina od Hrvatskog proljeća, te tako i nekoliko važnih događaja u Subotici vezanih za taj kulturno-poli-

tički pokret poput postavljanja poprsja narodnog preporoditelja **Ambrozija Šarčevića** (rad kipara **Ivana Meštrovića**); objave antologija poezije i proze bunjevačkih Hrvata sastavljača **Geze Kikića** i knjige hrvatskih narodnih pripovjedaka *Cvjetovi mećave* sakupljača **Balinta Vujkova** (sve tri u nakladi Matice hrvatske) te obnove narodnog kalendara *Subotička Danica* (koji će već 1972. biti zabranjen). Također, navršava se i pola stoljeća otkako je Balint Vujkov dobio uglednu *Vukovu nagradu* za književnost; od prvog memorijala poznatog tamburaša **Pere Tumbasa Haje** kao i posvećenja crkve na Bikovu.

»Imamo što pokazati i sebi i drugim zajednicama s kojima živimo. Osvježivanjem vrijednosti iz naše povijesti možemo zajednički snažiti naš nacionalni ponos danas, unatoč brojnim izazovima suvremenoga doba, od trenda smanjenja broja pripadnika zajednice, asimilacije ili usnulosti. Imajući u vidu naše profesionalne ustanove, udruge, medije, sustav obrazovanja, Crkvu i aktivne pojedince, smatramo da projekt *Godine novog preporoda* možemo kvalitetno realizirati«, navodi Katarina Čeliković.

D. B. P.

50 godina od Hrvatskog proljeća: Otkrivanje spomenika preporoditelju Ambroziju Bozi Šarčeviću u Subotici, 1971. godine

Sjećanje na

mr. Lazara Ivana Krmpotića i ing. Marina Dulića

**(14. travnja 1938. i 12. rujna
1952. – 6. veljače 2005.)**

Prohujalo je već 15 godina otkako nema mr. vlč. **Lazara Ivana Krmpotića** i ing. **Marina Dulića**. Ostavili su svoje živote u prometnoj nesreći kod Male Bosne, na njih je naletjelo vozilo u kojem je također dvije osobe izgubilo živote. Prešli su na lijevu stranu i u strašnom sudaru unesrećeno je četiri obitelji. Po mom mišljenju ova nesreća nije dobila konačan epilog.

Razlog? – nepoznat!

Nakon sastanka u Pučkoj kasini 1878 vlč. Lazo je požurivao Marina, jer je bio samo u sakou, a te večeri puhao je hladan vjehar. U 22,10 sati rastali smo se i gledali za njima uz razgovor pred zgradom u Ulici Matije Gupca 10.

Nedugo zatim su nas obavijestili o strašnoj nesreći koja je odnijela četiri života. U Pučkoj kasini 1878 ostavili su vidljivog traga, a toliko su još mogli uraditi svojim znanjem i idejama. Na mjestu nesreće i danas stoji nijemi bijeli križ koji podsjeća njihove poznanike na ta dva svijetla lika. Nepoznati sugrađani često okite ovaj nijemi spomenik – križ cvijećem.

Pučka kasina 1878 se svake godine podsjeti na njih svetom misom i posjetom njihovih grobova. I ove godine na petnaestu godišnjicu prikazana je sv. misa u crkvi Marije Majke Crkve u Aleksandrovu koju je predvodio vlč. dr. **Marinko Stantić** uz koncelebriranje vlč. **Bele Stantića** i vlč. **Luke Arnolda**.

U propovijedi je vlč. Bela Stantić govorio o životu i zaslugama vlč. Krmpotića i Marina Dulića. Na grobove im je, i pored velike kiše, stavljeno cvijeće uz svega nekolicinu članova Pučke kasine 1878.

Lj. V. L.

Zimska škola hrvatskog folklora 2021. **Virtualna, ali uspjela**

Ovogodišnja Zimska škola hrvatskog folklora, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, održana je u digitalnom obliku. Škola je trajala dva produžena vikenda, u siječnju i veljači, a prednost online Škole je bila u tome da su svi, bez obzira na tri grupe: ples, tambure i tradicijska glazbala, mogli pratiti sva

predavanja i sudjelovati na svim radionicama.

Ove godine podučavali su se plesovi, nošnje, pjesme i glazbala hrvatskoga dinarskog područja. Zabilježen je i rekordni broj polaznika koji su bili iz 16 zemalja svijeta. Iz Srbije su sudjelovali: **Senka Horvat** i **Zdenko Ivanković** iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice; **Ivica Dulić** i **Antonija Rudić** iz HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta; **Ana Hodak** iz HKD-a *Šid* i **Marko Kujundžić** iz HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-13-111-1-5/2021
Dana: 10. 2. 2021.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024-636-101
MUD/SU

Na temelju članka 102. stavak 2. i 3. Zakona o zaposlenima u autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave

ve (*Službeni glasnik RS*, br. 21/2016, 113/2017 i 95/2018) i na temelju članka 35. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćeni tekst) (*Službeni list Grada Subotice*, broj 18/17, 30/17 i 5/20) načelnik Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 12. 2. 2021. raspisala javni natječaj za popunu slobodnih izvršiteljskih radnih mjesta.

Natječaj je objavljen na internetskoj stranici Grada Subotice http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/hr/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE

Marija Ušumović Davčik, master pravica

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje,
propise, upravu i nacionalne manjine –
nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 77
livia.bata@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-90-5/2021-05
DATUM: 10. veljače 2021. godine

Na temelju članka 6. stavka 1. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava tijelima i organizacijama u čijem radu su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica (*Službeni list APV*, broj: 14/15) u vezi s člancima 11, 12, 23. stavcima 4., 25 i 26. pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu (*Službeni list APV*, broj: 66/2020), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

za dodjelu proračunskih sredstava tijelima i organizacijama u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini u čijem radu su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica za 2021. godinu

Sredstva u iznosu od 7.500.000,00 dinara se dodjeljuju radi unaprjeđivanja ostvarivanja prava na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

Pravo sudjelovanja na natječaju imaju:

tijela jedinica lokalne samouprave s teritorija Autonomne Pokrajine Vojvodine, u kojima je statutom grada, odnosno općine, utvrđena službena uporaba jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica na cijelom teritoriju jedinice lokalne samouprave ili u naseljenim mjestima na njihovom teritoriju;

mjesne zajednice na teritoriju gradova i općina iz prethodnog retka;

druga tijela, organizacije, službe i ustanove, korisnici proračunskih sredstava, koji imaju sjedište na teritoriju lokalne samouprave ili koji obavljaju djelatnost na teritoriju lokalne samouprave, iz retka jedan.

Sredstva se dodjeljuju za financiranje, odnosno udio u financiranju:

troškova izrade i postavljanja ploča s nazivom tijela i organizacija, nazivom naseljenih mjesta i drugih geografskih naziva na cestovnim smjerovima, nazivom ulica i trgova, kao i drugih obavijesti i upozorenja za javnost ispisanih i na jezicima nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica koji su u službenoj uporabi u općini, gradu ili naseljenom mjestu;

tiskanje dvojezičnih ili višejezičnih obrazaca, službenih glasila i drugih javnih publikacija;

za razvoj sustava elektroničke uprave za rad u uvjetima višejezičnosti.

Visina sredstava za dodjelu utvrđuje se na temelju sljedećih kriterija:

broj jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica koji su u službenoj uporabi na cijelom teritoriju općine, grada ili naseljenog mjesta;

postotni udio pripadnika nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica čiji su jezici i pisma u službenoj uporabi u ukupnom broju stanovništva prema službenim podacima Republičkog zavoda za statistiku, na temelju posljednjeg popisa stanovništva; ukupni materijalni troškovi potrebni za realiziranje aktivnosti; postojanje drugih izvora financiranja aktivnosti;

kontinuitet u financiranju aktivnosti od strane Tajništva, odnosno traže li se sredstva prvi put.

Rok za podnošenje prijava na natječaj je do 10. ožujka 2021. godine.

Prijave na natječaj se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva. Kompletan natječajna dokumentacija može se preuzeti u prostorijama Tajništva ili na internetskoj adresi: www.puma.vojvodina.gov.rs.

Prijave na natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne manjine – nacionalne zajednice koji je u službenoj uporabi u tijelima Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Prijave se podnose osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (zgrada Pokrajinske vlade) ili se upućuju poštom na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad.

Prijave na natječaj se dostavljaju **u dva primjerka s dvije izjave** ovjerene i potpisane od strane ovlaštene osobe podnositelja prijave, ukoliko se podnosi prijava na natječaj po jednoj osnovi; ukoliko se istodobno podnosi prijava na natječaj po drugoj osnovi, prijave se dostavljaju u dva primjerka po svakoj osnovi, s isto toliko ovjerenih izjava.

Neće se uzeti u razmatranje nepravodobne ili nepotpune prijave kod kojih nedostatak nije otklonjen po ukazivanju, kao ni prijave koje se ne odnose na natječajem predviđene namjene ili su podnesene od strane neovlaštenih osoba.

Korisnik je dužan koristiti sredstva isključivo za namjene za koje su ona dodijeljena, a neutrošena sredstva vratiti proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine. Korisnik je u obvezi na odgovarajući način istaknuti da je u financiranju sudjelovalo i Tajništvo. Korisnik je dužan najkasnije do isteka kalendarske godine podnijeti Tajništvu izvješće o utrošku dodijeljenih sredstava s odgovarajućom dokumentacijom. U slučaju sumnje da dodijeljena sredstva u pojedinim slučajevima nisu namjenski korištena, Tajništvo će pokrenuti postupak pred pokrajinskim tijelom uprave nadležnim za proračunsku inspekciju, radi kontrole zakonitog i namjenskog korištenja sredstava. Ukoliko se utvrdi da se dodijeljena sredstva u pojedinim slučajevima nisu namjenski koristila, prijave tih korisnika sredstava neće se ubuduće uzimati u razmatranje prilikom njihovog sudjelovanja na natječaju.

Postupak natječaja provodi povjerenstvo za razmatranje prijave koje formira pokrajinski tajnik. Povjerenstvo nakon razmatranja prikupljenih prijava sastavlja obrazloženi prijedlog za dodjelu sredstava po natječaju i dostavlja ga pokrajinskom tajniku.

O dodjeli sredstava korisnika po provedenom postupku odlučuje pokrajinski tajnik rješenjem, koje je konačno. **Rješenje o dodjeli sredstava će se objaviti na mrežnoj stranici Tajništva.**

POKRAJINSKI TAJNIK, Zsolt Szakállas, v. r.

U istraživanju sudjelovali i svećenici iz Srbije

Svećenici u vremenu covid-krize

U međunarodnom istraživanju o odnosu svećenika prema Bogu, drugima i samome sebi u vrijeme covida-19, koje je provedeno u Italiji, Poljskoj, Hrvatskoj, Srbiji i BiH, obuhvaćena su pitanja koja se odnose na osobna proživljavanja svećenika za vrijeme različitih ograničenja, kako s osobnoga, tako i s pastoralnoga pogleda. Istraživanje »Dobrobit svećenika u vrijeme covida-19: biti u odnosu sa sobom, s drugima i s Bogom. Formativno-odgojni pristup«, u kojem je, kao dio međunarodnog tima stručnjaka, sudjelovao i prof. dr. **Josip Bošnjaković** s Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu, provedeno je u studenom i prosincu 2020. Prof. Bošnjaković je prve rezultate predstavio na Teološko-pastoralnom tjednu koji je održan u Zagrebu 26. i 27. siječnja.

»U istraživanju je do sada sudjelovalo oko 1.100 svećenika, među kojima 312 s hrvatskog govornog područja: 212 iz Hrvatske, 54 iz BiH, 17 iz Srbije, 16 iz Italije i ostalih 12. Istraživanje je imalo četiri dijela: prvi je bio pastoralni, drugi se odnosio na skalu psihološke dobrobiti, treća je bila ljestvica samo-suosjećanja i četvrta je Santa Clara kratka skala suosjećanja«, kazao je izlagatelj.

Prema rezultatima istraživanja, oko 70 posto svećenika se ne slaže s odlukom o zatvaranju crkava za redovita liturgijska slavlja u vrijeme covida-19. Sakramentalna služba s ljudima u vrijeme zatvorenih crkava nedostajala je 78,5 posto svećenika. Dr. Bošnjaković je taj rezultat, a predstavljeni su samo podaci koji se tiču svećenika u Hrvatskoj, BiH i Srbiji, popratio komentarom da mu je jedan svećenik rekao da svećenik bez vjernika i nije baš svećenik. Oko 80 posto svećenika odvojilo je više nego uobičajeno vremena za molitvu. Oko 70 posto svećenika je istaknulo da su zahvaljujući stečenom iskustvu naučili nove načine upravljanja i organiziranja svećeničkog života koji bi im u budućnosti mogli pomoći pri suočavanju sa sličnim situacijama.

»Odgovor na patnju i na krizu u svijetu u kojoj se nalazimo su različite nijanse ljubavi«, smatra suautor istraživanja.

On smatra kako se, dijeleći doživljena iskustva, može dati doprinos sadašnjosti, ali i budućnosti u pogledu trajne svećeničke formacije. Dok se, s jedne strane, pokušalo otkriti značenje dobrobiti, s druge su mogući i znakovi malaksalosti, koji su očitiji u kriznim vremenima (kao što je covid-19). Crkva uvijek nastoji čitati znakove vremena pred Bogom s povjerenjem i s nadom. U isto je vrijeme pozvana raditi na pastoralnom području za dobro svih, vrjednujući tako pojedinačne sposobnosti svakoga pojedinoga svećenika. Upravo je to bio smjer ovoga istraživanja. Istraživale su se poteškoće s kojima su se na pastoralnom području susreli svećenici, potom kako su vidjeli vlastito blagostanje-dobrobit, te koliko su u isto vrijeme suosjećajni, kako prema drugima tako i prema samima sebi, svjesni kako je svećenik po svojoj službi usmjeren na druge ljude.

»Željelo se istražiti relacijsku i pastoralnu dimenziju svećenika, njegovo planiranje i sposobnost donošenja odluka karakteriziranih vrijednostima suosjećanja i predanog poslanja koje bi trebalo biti u skladu s njegovim vlastitim mogućnostima, očekivanjima i motivacijama. Ti se izazovi uvijek iznova iščitavaju u dinamičnoj brizi za Crkvu i s Crkvom, a ponajviše u pogledu pastoralne brige za vjernike«, kaže se u sažetku ovoga istraživanja.

M. Tucakov

Počinje korizma

Vrijeme pripreve za najveći kršćanski blagdan Uskrs započinje u srijedu, 17. veljače. Na Pepelnicu ili Čistu srijedu vjernici se posipaju ili im se pepelom križa čelo, što predstavlja čin pokore, a na to nas podsjećaju svećenikove riječi: »Obratite se i vjerujte evanđelju«. Ovim činom počinje vrijeme kada se na osobit način prisjećamo Isusove muke na križu kroz pobožnost Križnoga puta. Na Pepelnicu je post i nemrs. Post obvezuje sve vjernike od navršene 18. godine pa do 60. godine života i podrazumijeva da se tijekom dana može uzeti jedan puni obrok, dok nemrs obvezuje sve katolike koji su navršili 14 godina života u sve petke, a napose korizmene. Toga dana se uzimaju redoviti obroci, ali bez mesa. Treba naznačiti da su posta oslobođene trudnice, dojilje, bolesnici i oni koji rade teške fizičke poslove.

Ukoliko se netko tijekom korizme odluči postiti, treba imati na umu riječi sv. **Leona Velikog** koje glase: »Prihvatimo, dakle, ovaj svečani post marljivom pobožnošću i budnom vjeron. Slavimo ga, ne praznim uzdržavanjem od jela, što ga često savjetuje slabo zdravlje tijela ili bolest gramzivosti, nego širokogrudnom plemenitošću. Bit našeg posta nije samo u uzdržavanju od hrane i ne koristi uskraćivati hranu tijelu, ako srce ne ostavi nepravde i ako se jezik ne uzdrži od pogrde«.

Duhovno bdijenje u Novim Banovcima

U župi Rođenje Blažene Djevice Marije u Novim Banovcima, 6. veljače, organizirano je duhovno bdijenje. Kako je prva subota u mjesecu posvećena Blaženoj Djevici Mariji, župljani su započeli večer s molitvom krunice. Nakana pobožnosti je bila: *Jakost i ozdravljenje bolesnih u župi i cijelome mjestu*. Uslijedila je sveta misa, a osobiti naglasak stavljen je na pouzdanje u Gospodina, te predanje u Njegove očinske ruke.

U prigodnoj homiliji župnik, vlč. **Dušan Milekić**, istaknuo je ljudsku potrebu za sigurnošću i dobrim zdravljem. »Ne smijemo zaboraviti gdje je naše Spasenje i izvor svake vjerničke radosti. Ono se nalazi u oproštenju grijeha i radosnoj vijesti da smo Njegovom ljubavlju spašeni«, rekao je. Na koncu euharistije izložen je Presveti Oltarski Sakrament. Okupljeni vjernici su pred Presvetim ostali u zajedničkoj molitvi za ozdravljenje, te su u trenucima tišine mogli biti u osobnom susretu s Gospodinom. Na koncu duhovnoga bdijenja podijeljen je blagoslov s Presvetim, koji je ostao izložen u crkvi cijelu noć.

Odlučeno je da će se svake Prve subote u mjesecu ova župna zajednica utjecati zagovoru Nebeske Majke s molitvenom nakanom za obraćenje, ozdravljenje, sigurnost, jakost i mir koji jedino od Njega može doći.

D. M.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Život s vjerom i na slavu Božju

Među porukama liturgijskih čitanja četvrte nedjelje kroz godinu možemo izdvojiti dvije: vjernik sve što čini treba činiti s vjerom i na slavu Božju. To nam se ponekad čini teško ili čak i nemoguće, ali primjeri sv. Pavla i gubavca iz evanđelja pokazuju da kršćanin ipak može tako usmjeriti svoje djelovanje.

Kršćanska odgovornost

Sveti Pavao u Prvoj poslanici Korinćanima kaže: »Ili jeli, ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite« (1Kor 10,31). Dakle, Pavao nas uči da kršćaninova osnovna briga nije ostvarivanje vlastitih prava nego promicanje slave Božje. Na to se nadovezuje Pavlov poziv na obzir i brigu prema svima, i Židovima i Grcima i prema Crkvi, jer ponašanje kršćana može odjeknuti u svim tim krugovima, te moraju voditi računa da nikoga ne sablazne.

Iako je Pavao na ovaj način opominjao kršćane prije dvije tisuće godina, aktualnost ove opomene ni danas nije ništa manja. Kršćanin u svijetu ne može živjeti kao da nije kršćanin. Samo nominalna pripadnost Crkvi zapravo ne označava pripadnost, jer Crkva nije nikakva udruga ili organizacija, pripadnost kojoj označava samo neka članska iskaznica. Njoj pripadati znači živjeti prema programu koji daje Krist. Riječ »kršćani« znači »Kristovi«, dakle svijet u nama mora prepoznati da Kristu pripadamo. A uzore za takav život i danas možemo nalaziti u apostolima. Oni su činili sve na slavu Božju, a ne za vlastitu korist, kao što Pavao poučava. Tu je često kamen kršćaninovog spoticanja. On živi čestito, čini dobro, ali ne na slavu Božju nego da bi ostvario neku korist: da bi mu Bog uzvratio dobrim, da bi se pokazao pred ljudima i tako izgradio neki ugled, da bi netko i njemu sutra činio dobro kada bude u potrebi... Djelovanje s računicom prestaje biti kršćansko djelovanje, jer tko računa na dobitak ne čini ništa iz ljubavi i na slavu Božju.

Također, priznajemo li se kršćanima, sve što činimo i govorimo dio je našega svjedočanstva i onima koji vjeruju, kao i onima koji se još nisu obratili. Zato vjernički život nije privatna stvar, on je svjedočanstvo koje dajemo i na temelju kojega Bog može dotaknuti nečije srce i sebi ga približiti. No, može se dogoditi i suprotno: da naše riječi i djela od Krista uda-

lje nekoga, jer naš život nije u skladu s onime što Krist naučava, a mi se priznajemo kršćanima. Ne smijemo nikada zaboraviti da smo Kristovi suradnici u svijetu, krštenjem smo na tu suradnju pozvani, te svoj život i izvan Crkve i izvan svojega doma trebamo s time uskladiti. Ljudi preko nas trebaju prepoznati Kristovu brigu i ljubav za čovjeka, trebaju se osvjedočiti o čvrstoći i nepokolebljivosti vjere onih koji su mu blizu, baš kao što je bilo u prvim kršćanskim vremenima. Jer, čovjek koji je daleko od Crkve ne može drugačije saznati što znači biti vjernik nego promatrajući nas. Nemojmo mu stoga pokazati pogrešnu sliku. Znajmo da je na nama velika odgovornost.

Moliti s vjerom

Evanđelje nam donosi primjer čvrste vjere i bezgraničnog povjerenja u Isusa, koje je imao jedan gubavac. Guba je u ono vrijeme, osim strašne tjelesne bolesti, značila i izopćenje iz društva. Svatko tko je obolio proglašen je nečistim i morao je napustiti svoju obitelj i svoje mjesto. Tako se dvostruka patnja svaljivala na jednog oboljelog čovjeka. Takav jedan čovjek, bolestan i odbačen, staje pred Isusa i govori: »Ako hoćeš, možeš me očistiti!« (Mk 1,40). U toj kratkoj rečenici ogleda se dubina njegove vjere, pročišćene od bilo kakve sumnje u Isusovu ozdravljajuću moć. Isus nikada nije ostao nijem na ljudsku patnju, kao ni na vjeru onih koji trpe, te je uvijek odgovarao čuđom koje je za te ljude značilo iznenađenje iz tjeskobnog stanja u kojemu su se nalazili.

Učimo li od takvih biblijskih primjera iskrenih vjernika, ili u svojoj patnji i tjeskobi mrmljamo na Boga što je dopustio da patimo? Bog nam želi pomoći, ali traži potpuno povjerenje i bezuvjetnu vjeru, što nam tako često manjka. I u ovo tjeskobno vrijeme za cijelo čovječanstvo više je onih koji na Boga mrmljaju i niječu ga zbog cijele situacije nego onih koji s povjerenjem mole da okonča ovo i omogućiti nam normalan život.

Ne smijemo nikada zaboraviti da je Bog svemoguć, da nema našega problema za koji on nema rješenje. Međutim, on se ne želi nametati tamo gdje ga ne žele. Znači, traži da mu vjerujemo i da iskreno i bez sumnje molimo. Kada iskreno zavapimo, poput gubavca iz evanđelja, on će nam se smilovati.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne
zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 14, 487 40 36
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-13/2021-04
DATUM: 10. 2. 2021. godine

Na temelju članka 5. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Sl. list APV*, broj: 14/15 i 10/17), članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj: 4/17) i članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture predškolskih ustanova na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj: 14/17), a u vezi s pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu (*Službeni list APV*, broj: 66/20), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE, INVESTICIJSKO I TEKUĆE ODRŽAVANJE OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG, SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA, UČENIČKOG STANDARDI I PREDŠKOLSKIH USTANOVA NA TERITORIJI AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2021. GODINU

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu (*Službeni list APV*, broj: 66/20) i to: za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije, investicijsko i tekuće održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od **91.000.000,00 dinara** (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja **63.000.000,00 dinara**, na razini srednjeg obrazovanja i odgoja **20.000.000,00 dinara**, za ustanove učeničkog standarda **3.000.000,00 dinara** i za predškolske ustanove **5.000.000,00 dinara**).

Sredstva se ne dodjeljuju za financiranje i sufinanciranje izvođenja radova **izgradnje i dogradnje**.

Sredstva se ne dodjeljuju za radove čije je financiranje u punom iznosu osigurano iz drugih izvora.

Realizacija financijskih obveza obavljat će se sukladno likvidnim mogućnostima proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnosiocima prijave

Podnosiocima prijave su:

škole za osnovno obrazovanje i odgoj, škole za srednje obrazovanje i odgoj i ustanove učeničkog standarda na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave;
jedinice lokalne samouprave (isključivo za potrebe predškolskih ustanova) na teritoriju AP Vojvodine.

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine, kao i po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture predškolskih ustanova na teritoriju AP Vojvodine su:

značaj realizacije projekta kada je riječ o sigurnosti učenika, nastavnika i zaposlenika koji koriste objekte;

značaj realizacije projekta za osiguravanje kvalitetnih uvjeta za izvedbu odgojno-obrazovnog rada;

financijska opravdanost projekta;

održivost projekta;

lokalni, odnosno regionalni značaj projekta;

aktivnosti koje su poduzete u cilju realizacije projekta;

osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta.

OPĆE SMJERNICE NATJEČAJA

Ukoliko je tehnički moguće projekt realizirati u više neovisnih faza izvođenja radova, podnositelj prijave treba podnijeti prijavu s jasno navedenim fazama za izvođenje radova i naznačenim financijskim sredstvima za sve faze.

Priloženi predmetni i predračun radova treba biti s precizno utvrđenom količinom radova i s tržišnim cijenama, jer će se sredstva podnositelju prijave prenositi nakon provedenog odgovarajućeg postupka nabave sukladno Zakonu o javnim nabavama (a najviše do odobrenog iznosa). Viškove radova i nepredviđene radove Tajništvo neće moći financirati.

Podnositelj prijave, koji je za određeni projekt konkurirao i na drugim mjestima, ima pravo podnošenja prijave i na predmetni natječaj ukoliko u trenutku podnošenja prijave nije imao, niti je mogao imati, saznanje o tome jesu li mu odobrena sredstva po drugom natječaju za predmetni projekt.

U slučaju podnošenja prijave sa sufinanciranjem radova, sredstva osigurana na ime udjela ustanove mogu biti vlastita, iz donacija i iz proračuna svih razina vlasti.

Nakon dodjele sredstava po Natječaju, Korisnik će biti dužan:

potpisati ugovor o dodjeli proračunskih sredstava s Tajništvom, kojim će se regulirati međusobna prava i obveze ugovornih strana;

provesti odgovarajući postupak nabave sukladno Zakonu o javnim nabavama (*Sl. glasnik RS*, broj: 91/19);

angažirati neovisnu osobu kao stručni nadzor nad izvođenjem predmetnih radova;

u svemu se pridržavati Upute za realizaciju ugovora o dodjeli novčanih sredstava iz proračuna APV za 2021. godinu.

NAČIN PODNOŠENJA PRIJAVE

Prijave se podnose na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Cjelokupna natječajna dokumentacija može se preuzeti od **10. 2. 2021. godine** na internetskoj adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs

Prijave se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice s naznakom »za financiranje i sufinansiranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije, investicijsko i tekuće održavanje objekata ustanova osnovnog, srednjeg obrazovanja i odgoja, učeničkog standarda i predškolskih ustanova na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (prizemlje zgrade Pokrajinske vlade).

Uz prijavu na natječaj, prilaže se:

A) ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA preslika tehničke dokumentacije na temelju koje je tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole izdalo rješenje o odobrenju izvođenja radova (u slučaju da je vlasnik objekta na kome se izvode radovi AP Vojvodina, a ustanova nije pribavila rješenje o odobrenju za izvođenje radova, ova ustanova podnosi presliku tehničke dokumentacije na temelju koje će nakon pribavljanja suglasnosti za izvođenje radova od strane Pokrajinske vlade, nadležno tijelo izdati rješenje o odobrenju izvođenja radova);

preslika rješenja o odobrenju za izvođenje radova koje izdaje tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole (u slučaju da je vlasnik objekta na kome se izvode radovi AP Vojvodina, ustanove koje nisu pribavile rješenje o odobrenju za izvođenje radova, podnose akt nadležnog tijela kojim se potvrđuje da je priložena tehnička dokumentacija cjelokupna i odgovarajuća, na temelju koje će se po dobivanju suglasnosti Pokrajinske vlade za izvođenje radova izdati rješenje o odobrenju za izvođenje radova);

predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od strane odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obvezno treba sadržavati datum izrade);

u slučaju sufinansiranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinansiranje radova (ugovor, rješenje, izvod iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanim i pečatiranom Izjavom o udjelu u sufinansiranju predmetnih radova (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi).

B) ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE TEKUĆEG ODRŽAVANJA OBJEKATA

presliku akta izdanog od strane tijela nadležnog za izdavanje građevinske dozvole, kojim se potvrđuje da je predmetna vrsta radova u priloženom predmjeru i predračunu radova tekuće održavanje objekta, odnosno za koje ne izdaje rješenje o odobrenju za izvođenje radova prema Zakonu o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS, broj: 72/09, 81/09 – ispr., 64/10 – odluka US, 24/11, 121/12, 42/13 – odluka US, 50/13 – odluka US, 98/13 – odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – dr. zakon i 9/20);

predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od strane odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obvezno treba sadržavati datum izrade);

u slučaju sufinansiranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinansiranje radova (ugovor, rješenje, izvod iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanim i pečatiranom Izjavom o udjelu u sufinansiranju predmetnih radova (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi).

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 10. 3. 2021. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Povjerenstvo neće razmatrati:

nepotpune prijave;

nepravodobne prijave (prijave poslane nakon roka koji je označen kao posljednji dan Natječaja);

nedopuštene prijave (prijave koje su podnijele neovlaštene osobe i subjekti koji nisu predviđeni Natječajem);

prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene;

prijave Korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu poštovali odredbe Ugovora o dodjeli sredstava iz proračuna APV;

prijave Korisnika koji u prethodnom razdoblju finansijskim i narativnim izvješćima nisu opravdali sredstva dodijeljena iz pokrajinskog proračuna.

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internetskoj prezentaciji Tajništva.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na brojeve telefona: 021/487 4036 i 021/ 487 4614.

Pokrajinski tajnik, Zsolt Szakállas

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva TELEKOM SRBIJA a. d., Beograd, Takovska br. 2, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta bazne stanice mobilne telefonije: »SU – Masterplast – SUU96 SUL96 SUO96«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-49/2021, a koji se planira na katastarskoj parceli 25044/1 K. O. Stari grad, Subotica (46.133924^o; 19.647364^o).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4867
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-57-1/2021-01
DATUM: 10.02.2021.

Na temelju članka 5. Pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje programskih aktivnosti i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, broj 14/15 i 10/17) i članka 24. stavak 2. pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Sl. list AP Vojvodine*, broj 37/2014, 54/2014 – dr. odluka, 37/16, 29/17, 24/19 i 66/20), pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice, donosi:

ODLUKU O IZMJENI NATJEČAJA

za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području obrazovanja u AP Vojvodini u 2021. godini,
klasa: 128-451-57/2021-01, koji je objavljen 3. 2. 2021. godine

1) Ovom Odlukom, u Natječaju za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području obrazovanja u AP Vojvodini u 2021. godini, klasa: 128-451-57/2021-01, koji je objavljen 3. 2. 2021. godine, mijenja se iznos od 19.913.250,00 dinara, koji je bio izdvojen za programe i projekte u području obrazovanja u AP Vojvodini u 2021. godini, tako da navedena odredba Natječaja sada glasi:

»Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) u skladu s Financijskim planom za 2021. godinu izdvaja 18.913.250,00 dinara za programe i projekte u području obrazovanja u AP Vojvodini i to za:«

2) Točka B) Natječaja, pod naslovom – FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA U PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI U 2021. GODINI koja je glasila:

»Sredstva osigurana Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu za financiranje i sufinanciranje programa i projekata za podizanje kvalitete obrazovanja i odgoja u području osnovnog i srednjeg obrazovanja u AP Vojvodini u 2021. godini iznose 13.013.250,00 dinara.

RASPODJELA SREDSTAVA

Za ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i regionalnih centara za profesionalni razvoj zaposlenika u obrazovanju

- a) za programe i projekte osnovnog obrazovanja – 5.038.250,00 dinara,
- b) za programe i projekte srednjeg obrazovanja – 5.410.000,00 dinara,«

mijenja se i sada glasi:

»Sredstva osigurana Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu za financiranje i sufinanciranje programa i projekata za podizanje kvalitete obrazovanja i odgoja u području osnovnog i srednjeg obrazovanja u AP Vojvodini u 2021. godini iznose 12.013.250,00 dinara.

RASPODJELA SREDSTAVA

1. Za ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i regionalnih centara za profesionalni razvoj zaposlenika u obrazovanju

- a) za programe i projekte osnovnog obrazovanja – 5.038.250,00 dinara,
- b) za programe i projekte srednjeg obrazovanja – 4.410.000,00 dinara,«

3) U točki B) Natječaja, pod naslovom FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA U PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI U 2021. GODINI, dio teksta koji je glasio:

»Financijskom potporom koja se daje ovim Natječajem promovira se, odnosno štiti javni interes utvrđen Zakonom o osnovama sustava obrazovanja i odgoja („Sl. glasnik RS“, broj 88/2017, 27/2018 – dr. – zakoni, 10/2019, 6/2020).«

precizira se i sada glasi:

»Financijskom potporom koja se daje ovim Natječajem promovira se, odnosno štiti javni interes utvrđen odredbama članka 6., 7., 8., i 9. Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja (*Sl. glasnik RS*, broj 88/2017, 27/2018 – dr. – zakoni, 10/2019, 6/2020).«

4) Ostale odredbe Natječaja za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području obrazovanja u AP Vojvodini u 2021. godini, klasa: 128-451-57/2021-01, koji je objavljen 3. 2. 2021. godine, ostaju nepromijenjene.

Pokrajinski tajnik, Zsolt Szakállas

Mačkare u Surčinu

Ova fotografija je snimljena 10. veljače 1959. godine u Surčinu u vrijeme kada su se u tom mjestu organizirale *Mačkare*. Fotografija je iz obiteljskog albuma **Katice Naglič**. Organizatori snimanja su dvojica trgovaca koji su na fotografiji: **Voja Rovajski** i **Voja Beatović** (čuče). Ženske mačkare na slici su mlade djevojke i snaše. S lijeva na desno su **Marija (Marinka) Naglič**, **Katica Apt**, **Kaja** i **Jelica Srdić**, **Zora Jutić** i **Marija (Maca) Majetić**. Danas od svih njih s fotografije jedino su žive Jelica Srdić i Kata Apt sada **Riegel**, koja je 15. studenog 2020. godine napunila 80 godina.

Vrijeme *Mačkara* je za župljane Surčina bilo posebno.

»Sjećam se da su djevojke i žene bile odjevene u bluze šivane od starog platna domaće izrade na kojima su se pored rukava nalazile ukrasne plave vrpce izrađene od krep papira. Suknje su napravljene tako što su na bijelu dugu suknju našiveni karneri, također od bijelog krep papira, obrubljene vrpcom od plavog krepa od kojeg je napravljen i pojas oko struka. Ispod kragne košulje je bila vezana velika plava mašna. Na glavi su imale velike damske šešire, koji su također bili presvučeni krep papirom. Na licu su imale maske sašivene od bijele tkanine s prorezom za oči i nacrtanim obrvama. Usne su našminkale crvenim karminom. Tako maskirane u dame šetale su na dan velikih *Mačkara* (utorak), glavnim šorom od početka sela kroz cijeli šokački kraj. Pritom su pjevale i pričale piskutavim glasom kako ih promatrači ne bi prepoznali. Za nagradu su dobijale novac ili jaja, kako bi kokoške bolje nosile jaja. Ovo je bila originalna maska te godine, a drugih godina su mlade prepuštale mašti na volju i pravile su drugačije kostime«, kaže Katica Naglič.

Osim njih, u grupama su se tog dana kretale i grupe mladića, te mješovite grupe mačkara.

»Momci su bili odjeveni u staru odjeću i nosili su stari gunj. Na licu su nosili stare *firange*, a kasnije i najlon čarape s prorezima za oči i usta. Na glavi su imali prevrnutu krznenu šubare. Momci su zadirkivali momke i snaše na ulicama. Ponekad su ih jurili i pokušali štipati, ali umjereno. Nisu bili 'bezobrazni' kao u drugim selima. Mješovite grupe *mačkara* često su bile svadbe. Najprije krenu mlada, mladoženja, kumovi i par svatova. Ponekad su neke od *mačkara* nosile cegere (košare), u koje bi sakupljale 'mito' kao što su jaja i kolači, da poštede promatrače da ih ne diraju. Često su išli kroz cijeli katolički kraj i pravoslavni dio sve do centra Surčina«, sjeća se ona.

Nedjelja prije velikih *Mačkara* bila je rezervirana za najmlađe. Djeca su maskirana išla ulicom. Davnih 50-ih i 60-ih godina male *mačkare* su bile odjevene u stare čakšire podvezane kod gležnjeva.

va. U njih bi nagurali slamu kako bi izgledali debeljuškasti. Curice su bile u starim maminim suknjama. Na lice bi najprije stavljali stare *firange*, dečki i momci krznene kape, a curice rupce ili šešire. Prema sjećanju župljana Surčina, uvijek su bile dvije grupe djece i mladih: vragolani koji sudjeluju u *mačkarama* i sramežljivi, koji su uglavnom bili promatrači.

Za vrijeme mačkara, kućanice su pripremale posebnu hranu.

»Kućanice su na taj dan pravile pune vangle krafni. Za večeru se tradicionalno kuhao paprikaš sa suhim rebrima, a za salatu se posluživao kiseli kupus preliven uljem. Masniji i bolji paprikaš niste jeli. I danas osjećam ljepotu tog ukusa«, kaže župljanka Surčina **Kata Božanić**, prisjećajući se:

»Jeli smo što smo duže mogli, jer je sutradan Čista srijeda i post. Tog dana smo kuhali juhu od rajčice, svježi srijemski sir i krumpir u gaćama. Svaki dan se u našoj kući pripremala posebna hrana i bilo je divno uživati u toj tradiciji«, navodi Božanić.

Ova tradicija danas je ostala samo u lijepom sjećanju u Surčinu.

»Uglavnom su se muškarci oblačili u žensku garderobu, žene u mušku i onda momci kada prolaze pomisle ide lijepa cura, u stvari je to bio muškarac. Ukoliko je bilo snijega, povorka je ulicom išla sa saonicama od kuće do kuće, od crkve lijevo i desno, a potom do jedne kavane. Djevojke su svraćale u kavanu i u trgovinu gdje su bile počašćene. Zadirkivale su momke koji su ih gledali i mazale ih karminom«, prisjeća se **Josip Crljen**.

Mačkare su se u Surčinu organizirale sve do devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Tada su Surčinci počeli masovno odlaziti u Golubince, mjesto gdje se održala ta tradicija. Sada su ostala sjećanja, stare fotografije za podsjećanje na te lijepe dane, ali postoji volja i želja da se barem u manjem opsegu običaji *Mačkara* prakticiraju i u surčinskoj udruzi.

S. D.

Poticajne poruke vršnjacima pogođenima u potresu

Ljubav nas veže i spaja

Ivan Ostrogonac i Aleksa Vlaović

Daniel Šarčević i Antun Sedlak

Lusija Rac Petin, Anastazija Kovač i Emilija Tonković

Matej Huska i Davor Čoti

Razorne potrese koji su zahvatili Petrinju, Sisak, Glinu i okolna mjesta proživljavala su i djeca. Njihovi vršnjaci, učenici 1. c razreda OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice, skupa sa svojom učiteljicom **Sanjom Dulić**, pridružili su se eTwinning projektu »Ljubav nas veže i spaja« uz pomoć kojega su povezani s učenicima iz Turske, Hrvatske i Srbije. U okviru ovoga projekta imat će brojne aktivnosti koje će raditi u suradnji s vršnjacima iz drugih zemalja, a prva zajednička aktivnost bila je napisati poticajne poruke za djecu zahvaćenu potresom. I baš onako kako to djeca mogu, iskreno i iz srca, svoje poruke su pisali i crtali u srcima.

»Ljubav je smisao života. Budi u nama plemenite osjećaje. Opjevana je u mnogobrojnim pjesmama. Dolazi u različitim oblicima. Može biti slijepa, jednostrana, uzvraćena, bezuvjetna... To je osjećaj koji nas pokreće na akciju«, stoji u opisu projekta. Kao i ono što je sveti Pavao davno napisao:

»Ljubav je strpljiva, dobrostiva je ljubav, ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima se. Nije nedolična, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se nad nepravdom, a raduje se istini; sve podnosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi. Ljubav nikada ne prestaje.«

Tako su djeca bila u mislima sa svojim vršnjacima koji su ostali bez krova nad glavom. Dok su mislili na njih i pisali im poticajne poruke, ujedno su od prirodnih materijala izradili srca, koja su ishod grupnog rada.

Ž.V.

Hrckove vijesti

Započeo kviz *Čitam i skitam*

Kviz za poticanje čitanja *Čitam i skitam*, koji je namijenjen učenicima osnovne škole, započeo je 1. veljače, i to 13. godinu za redom. Ove godine održava se pod sloganom »Gdje god nađeš zgodna mjesta, tu drvo posadi«, a kako biste mogli sudjelovati u njemu, potrebno je pročitati ponuđene tekstove i proučiti određene online izvore posvećene drveću. Sve potrebno za ovaj kviz, kao i sam upitnik, nalazi se na mrežnoj stranici Gradske knjižnice Subotica.

Kviz traje sve do 31. ožujka, a za to vrijeme se možete učlaniti ili produljiti svoju članarinu po promotivnoj cijeni od 300 dinara. Izvlačenje nagrada bit će 6. travnja, na Međunarodni dana knjige za djecu. Ako se odlučite uključiti u ovaj kviz, sigurna sam kako ćete naučiti puno toga o drveću i brojnim zanimljivostima. Odlučite li se neko drvo i posaditi, tek će to biti pravi uspjeh. Jednoga dana moći ćete baš pod tim drvetom sjediti i čitati.

Novi broj *Hrcka*

Sljedećeg petka, 19. veljače, izlazi novi broj podlistka *Hrcko* i svoj primjerak možete potražiti kod svojih učiteljica, nastavnika... ili na kioscima u sklopu *Hrvatske riječi*. Što se sve skriva u ovome, 197. broju našeg podlistka, provjerite sami.

Hrckov maskenbal – OTKAZAN

Iako sam sigurna da ste ovo već shvatili, *Hrckov maskenbal* će ove godine morati izostati. Razlog tome su aktualne epidemiološke mjere. Nadamo se boljem sljedeće godine, a do tada budite zdravi i veseli.

Ž. V.

ZOVEM SE: **Filip Sabo**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Aleksa Šantić*, Vajska – 5. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: igrati se i družiti, pa i učiti

NE VOLIM: igrati se sa sestrom

U SLOBODNO VRIJEME: igram nogomet i pomažem tati oko poljoprivrede

NAJ PREDMET: tjelesni

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: poljoprivrednik

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K.O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinovoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel: 024 528682.

Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proživki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem 6 k. jutara polj. zemlje Tel: 065/5747344.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadordeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva TELEKOM SRBIJA a. d., Beograd, Takovska br. 2, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta bazne stanice mobilne telefonije: »Mišičevo – SUU114 SUO114«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-48/2021, a koji se planira na katastarskoj parceli 41912/2 K. O. Donji grad, u Maloj Bosni, Subotica (46.007249°; 19.516556°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 16. 2. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD MIX PAKETI

024 555 765
Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

VOODMAYN R. P. RAZHARNOV, PK. KUCAT A. STANAR, GORNOYE, KAYE EYA SENJURENIE, NOY AS CELKA BAOBAY LUKAT, DORZAK, BRACA O
SUDARE URAK V KAYE NO NEKAY O. NABACE BISTRO, V AZ NOYA CELK. PK. P. AKAT CELK ATOM NEK. PAVAYD, AO AS. RAYLA, TAYEYKA, TAYEYKA
PRIZOR AV. PITA, STALAY, ICA
OKHOTO: K. NUBEN BOSKOVIC, MAP. ACHONAGUA, KAYEY PATAMONAY LUKAT, RETUS BRUOZ, RYLA, NAYE ADYA, MAYA I. OY. BAYRA, KAY. S. PAVYDA,
K. OK. AL. PT. A. S. UPERIT, SA. R. CI. BRU, APOSTOL, OS. ACURA, B. M. AZA, STANARAYKA, AYON. TAYEYC, EELINGER, NAYONAYATSE, R. I. PAVAKA,
SHRYAYIC, KR. CATO, AO. NEKAYA

Renato Pirša, nogometni trener

BORBA za ravnopravnost i priznatost

Ženski nogomet uspio je, nakon dugo godina borbe za afirmaciju, probiti sve potcjenjivačke barijere i postupno se izboriti za svoje mjesto u sportskoj obitelji Grada Subotice. Uz obitelj **Arsić**, rodonačelnike sada već europski priznatog ŽNK *Spartak*, sportski djeluje i trener mlađih selekcija i koordinator omladinske škole **Renato Pirša**. Uz punu angažiranost i djelovanje u nekoliko klupskih sektora, usporedo na poziciji tehničkog direktora Coervera za Srbiju, već godinama razvija koncept metode obučavanja igrača i trenera.

Razgovor ćemo započeti od Coerver metode, koja se sve više širi na prostorima nekadašnje zajedničke države i polagano postaje opće priznata u razvijanju nogometne vještine među najmlađim natjecateljskim selekcijama.

Coerver metoda nogometne obuke se kod nas pojavila 2014. godine, a od 2017. imamo licencu i za Makedoniju i Crnu Goru. U proteklom godinama pionirskog rada u Srbiji surađivali smo s najpoznatijim nogometnim klubovima u Srbiji, među ostalima nekadašnjim europskim i svjetskim prvakom *Crvenom zvezdom*, *Vojvodinom*, *OFK Beogradom* i mnogim drugima, a u Subotici, naravno s muškim i ženskim NK *Spartak*. Obuke provedene u brojnim gradovima gdje djeluju Coerver partner klubovi do sada je prošlo više od 1.500 dječaka i djevojčica koji su usvojili ovaj svjetski priznat način nogometne edukacije.

U kratkim crtama kako bi ste definirali Coerver metodu?

Glavni cilj Coerver metode je obučiti nogometaša da suvereno vlada i kontrolira nogometnu loptu, te potom i razvijanje potrebite kreativnosti u kombinaciji sa svladanom tehničkom komponentom. Ova metoda se godinama kontinuirano razvija sukladno s razvitkom suvremenog nogometa, sublimirajući individualno majstorstvo igrača s loptom i sposobnost kombinatorike u momčadskoj igri, a sve u cilju postizanja što boljeg timskog rezultata.

Usporedo, ova metoda se bavi i edukacijom nogometnih stručnjaka. Kako to izgleda u praksi?

Postoje tri razine edukacije nogometnih trenera i njihovog konkretnog angažmana u radu s igračima. Prvi se bazira na individualnom razvoju nogometaša, drugi na planiranju rada na treningu, dok je treći posvećen modeliranju momčadske igre i unaprjeđenju nogometne vještine u izravnom srazu s protivničkim ekipama.

Recite nam neko svjetski poznato ime koje je na svojim nogometnim počecima radilo po Coerver metodi?

Zbilja je puno svjetski poznatih nogometaša imalo barem dio Coerver obuke, ali jamačno je najpoznatiji **Christiano Ronaldo**, koji je prilikom svojevremenog dolaska iz Portugala u *Manchester United* imao jednog nizozemskog trenera (**Rene Meulenstein**), pomoćnika **Alexa Fergusona**, s kojim je upravo radio na

usavršavanju svoje tehničke obuke. Gledano s naših prostora, **Dušan Tadić**, kapetan *Ajasa*, je prototip suvremenog *coerver* nogometaša i njegova suverena tehnika i kontrola lopte kao da su iz »knjižnice« ove svjetski priznate nogometne metode.

Uz Vašu pomoć Coerver je stigao i do Hrvatske. Na koji način ste ga počeli popularizirati u zemlji svjetskih doprvaka?

Prije par godina, 2017., održali smo jednodnevni seminar u NK *Dinamo* iz Zagreba, povezali se s dva trenera, **Antom Bašićem** i **Dinom Bartolucijem**, i od tada se Coerver priča postupno razvija i na teritoriju Hrvatske. Usporedo je i Ante postao suradnik u *Dinamu*, djelujući na razvijanju tehničkih sposobnosti mlađih natjecateljskih uzrasta, nešto slično što i mi radimo u svakodnevnom poslu u ŽNK i NK *Spartak*.

Postupno ćemo loptu prebaciti na polje terena koje pripada ŽNK *Spartak* i ženskom nogometu na našim prostorima, jer su djevojke u plavo-bijelim majicama, igrajući susrete Lige prvaka, uspjele postati dio europske elite.

Nastupi u Ligi prvaka su svakako kruna uspješnog polustoljetnog djelovanja kluba koji je imao primat još u nekadašnjoj zajedničkoj državi. ŽNK *Spartak* je višestruki uzastopni prvak Srbije i nastavlja šampionsku tradiciju započetu još davne 1974. godine, kada je osvojen prvi naslov u Zagrebu. Igranje protiv najvećih ženskih klubova Europe jamačno je najljepša nagrada svim djevojkama koje danas nose plavo-bijelu majicu, ali i velika prilika za ostvarivanje budućih inozemnih transfera.

Zahvaljujući lijepim i vrijednim europskim rezultatima postupno nestaje i oduvijek prisutno omalovažavanje ženskog nogometa kao posve ravnopravnog u sportskoj obitelji. Kako danas stvari stoje i koliko je, primjerice, djevojaka nogometašica u odnosu na dječake?

Ženski nogomet se još uvijek bori za svoju ravnopravnost i odgovarajuću priznatost, no ipak se stvari, na određeni način, pomiču na bolje. Sve manje su prisutni uvredljivi stereotipi koji se vezuju za djevojčice i djevojke na nogometnom terenu, no još uvijek postoje određeni problemi u potpunom sportskom izjednačavanju. Primjerice, u jednoj generaciji imate dvadeset dječaka istog godišta, dok je za dvadeset djevojčica potrebno nekoliko različitih generacija što u konačnici čini odnos 1 djevojčice na 5 dječaka. Također, i dalje je prisutna određena diskriminacija u brojnim sferama društvenog života, jer nema izjednačenosti u medijsko-socijalnom prihvatanju ženskog nogometa. A ulaganja su identična, jer, primjerice, nogometni razvoj jednog mladog nogometaša ili nogometašice jednako košta u svim starosnim uzrastima i pratećim troškovima (oprema, putovanja, medicinski tretman...), ali su davanja i stimulacije mnogo veći u muškom nogometu.

Do kojeg starosnog uzrasta mogu igrati skupa dječaci i djevojčice, a kada dolazi do striktnog razdvajanja u zasebne natjecateljske kategorije?

Još uvijek ne postoji striktna pravna formulacija po pitanju dobne razgraničenosti u pravilima Nogometnog saveza Srbije, ali u praksi do razdvajanja najčešće dolazi u trinaestoj-četnaestoj godini kada psiho-tjelesne proporcije počinju bivati već mnogo izraženije. Zbog toga je prije nekih pet godina NSS, uz

pomoć UEFA-e, pokrenuo tzv. Razvojnu ligu Srbije za djevojke koja se igra u četiri regije (Istočna i Zapadna Srbija, Beograd i Vojvodina). U ovom natjecanju sudjeluju djevojčice i djevojke starosti od 12 do 15 godina, pa su, budući da ih još uvijek nema u dovoljnom broju, objedinjene četiri generacije u jednu natjecateljsku ekipu. Problem se ogleda u činjenici kako prije i poslije ovoga starosnog uzrasta, sve do seniorske selekcije, nema ženskih natjecateljskih kategorija i sukladno tome su djevojčice primorane u najranijim dobnim kategorijama igrati skupa s dječacima. Tako se na određeni način moraju već zarana »čeličiti«, a mnogo veći problem nastaje u kadetskoj dobi ukoliko sredina u kojoj određena djevojka igra nema odgovarajuću mogućnost nastavka natjecanja u svojoj starosnoj kategoriji. Zbog toga mnoge djevojke u konačnici i odustaju od daljnjeg aktivnog bavljenja nogometom.

Na koji način je ŽNK *Spartak* riješio ovaj ozbiljni problem potrebitog kontinuiteta?

ŽNK *Spartak* ima razvijenu tzv. strukturalnu piramidu svih starosnih kategorija, počevši od sedmogodišnjih djevojčica koje do dvanaeste godine predstavljaju osnovnu razvojnu bazu. Sljedeća faza je Razvojna liga (12-15 godina), a potom djevojke kadetsko-omladinskog uzrasta prelaze u B momčad koja se natječe u Prvoj ligi Srbije (rang ispod Super lige) i kada se nametnu, imaju mogućnost ulaska u najjaču klupsku selekciju – prvu ekipu, višestrukog prvaka Srbije i sudionika Lige prvaka.

Kakvi su planovi u ovoj natjecateljskoj sezoni?

U prvom planu je obrana naslova prvaka države i priprema ekipe za novi format natjecanja u Ligi prvaka, a da se rad u omladinskoj školi podigne još na veću razinu. Osobno, planiram ponovno povezivanje s *Crvenom zvezdom* i ulazak Coervera u sustav edukacije Nogometnog saveza Srbije, te planiramo održavanje i nekoliko kampova u inozemstvu.

D. P.

Izbornik

Renato Pirša je već deset godina izbornik pionirske reprezentacije Vojvodine za djevojčice.

POGLED S TRIBINA Normala

Poslije pomalo (ne)normalnog prošlog prvenstvenog kola, u kome su najjači (izuzev *Osijske*) zabilježili poraze, susreti proteklog vikenda vratili su stvari u normalu. Tri vodeće momčadi, istina ne baš posve lako, zabilježile su pobjede i opravdale status perjanica hrvatskog klupskog nogometa.

Dinamo se, istina, namučio protiv *Istre* u Puli (1:0), ali je jedan pogodak bio dostatan za važna tri boda i povratak mira u svlačionici. Vidljivo je kako se momčad još uvijek traži i namješta pogon za važni duel protiv *Krasnodara* u Ligi Europe. *Osijski* je slavio u derbiju protiv i dalje »razmontiranog« *Hajduka* (2:0) i ponovno potvrdio aspiraciju za osvajanje prvog naslova u povijesti. Je li uistinu tako, posvjedočit će već ovonedjeljni derbi protiv *Dinama* u Zagrebu.

Rijeka je u nevjerojatnoj završnici, na koncu, ipak uspjela odnijeti puni plijen protiv *Lokomotive* (3:2), unatoč činjenici kako je sve do pred kraj gubila s 2:0. I momčad s Rujevice se još uvijek traži, a par igračkih pojačanja (**Drmić**, **Jurišić**) trebao bi unijeti potrebnu svježinu u momčad.

Što se tiče donjeg doma, sve je izvjesnije kako će borbu za ostatak u elitnom razredu voditi *Istra* i *Lokomotiva*, ali sektor ugroženosti zahvaća još i *Varaždin*, *Slaven* i *Šibenik*. Liga je dosta izjednačena, na oba svoja kraja, a svaki novi susret ima dozu neizvjesnosti i moguće rezultatske atraktivnosti. Godina je predstojećeg Europskog prvenstva i izbornik **Dalić** treba kvalitetno domaće prvenstvo kao potencijalni izvor za pomlađivanje i osvježavanje hrvatske nogometne reprezentacije.

U tom smjeru zbilja je dobro čuti kako hrvatski nogometaši igraju dobro u svojim inozemnim odredištima, ponajprije topnici **Kramarić** (*Hoffenheim*), **Rebić** (*Milan*) i **Budimir** (*Osasuna*).

I za ostale ima još vremena, pa tek je veljača!

D. P.

NARODNE POSLOVICE

- * Ne hvali me u oči, ne kudi me iza leđa.
- * Najbolje putuje onaj koji zna kada se treba vratiti.
- * Visina kulture određuje se odnosom prema ženi.

VICEVI, ŠALE...

- Kako ti se zovu roditelji?
- Grgo i Marija.
- A kako im je prezime?
- Pa, lože drva.
- Vidiš, dragi, naš susjed svakog jutra kad ide na posao poljubi svoju ženu. Zašto ti to ne radiš?
- Draga moja, ne mogu ja to, ja tu ženu jedva poznajem.

MUDROLIJE

- * Nikada i nikom ne dokazuj kakav si čovjek. Onaj tko hoće vidjeti u tebi loše – vidjet će samo to.
- * Ako mjerite svoj uspjeh mjerom tuđih pohvala i kritika, vaša zabrinutost bit će beskonačna.
- * Mudar nije taj koji je dokazao nešto već taj koji znajući istinu nije sporio.

Vremeplov – iz naše arhive

Prvi Hrckov maskenbal, 2005.

Iz Ivković šora

Gančuju

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, niki lip dan danas. Na salašu mi malkoc bilo dosadno, pa se smislio natenane isprigledat biciglu, podmazat lanac i pedale, dotegnit šarhanje da mi ne zvone, a kad doduvat gume i kad sam sve to obavio s Božijom pomoću, išlo mi ko podmazano: nisam moro ništa dvared radit. Velim sam sebi u brk: »Ta idem se ondak i provozat, u selu nisam bio ne pamtim, još prid svece natrpo kruva u ladjak i nisam mico nigdi cio sićanj«. I tako sidnem ti ja na biciglu i lipo krenem betonom iz Ivković šora pored naše lipe crkve i dođem u selo, kad imam šta i vidit: na svakim drvetu i na onoj oglasnoj table, a po digdi i po tarabama, polipljene one okvirene crnim artije, digdi sa slikom digdi brez, al svudank kogod umro. Bože me prosti, pa kad nam selo fajin ostarilo, dosta mladeži se razišlo po bilim svitu, dosta je očlo u varoš. Vele: lakše njim ić na poso ode u zonu u Crveno selo neg iz Bosne. Hm, pa da niki i ne povirujem u to. Ta iz Bosne ravan drum, prav kugod strila, samo malkoc koči onaj nasrid Somborskog kružni tok. E, kad sam ga spome-nio, moram vam ispriповidat za mog pajdaša Perišu. On kad god je išo u varoš biciglom, jal motoricom (onim na baterije), nije znao da triba tirat u krug do mista di ćeš izać neg lipo zaustavi biciglu, zametne je na rame pa priko kružnog toka popriko, i priko zelenog kruga. Tako on tiro dokle god ga nisu vidili rendiri. Srića što nisu bili bisni da ga odru za kaznu već ga samo ismijali i uputili kako triba. Ne bi ja to saznalo neg se on povirio mom Josi, al da ne kaže nikom. Sad zna cilo selo, to kugod da je salio vodu u sitašce. Nije to nevolja, čeljadi moja. Nevolja je to što se kod nas u selu sve borme zaustavilo: nemamo poštu pa ovi stari nemaju di otić dignit novce, nemaju di poplaćat kojikake račune a nismo svi pametni i digitalni pa da znamo plaćat internetom. Tušta nji ne zna ni šta je internet. Na priliku, ja jednog pajdaša pito jal ide na internet, a on veli ma kaki idem, ta nemam ni pasoš a sad tribaju i ti prigledi. Jeto naša slika te takozvane informatičke pismenosti. Zabadavad se ona glavna gospođa, jal šta li je, falila da će se sva zemlja digitalizovat kad puno svita ni ne zna šta je to. A tek ne zna kako se hasnira. Pa ondak nemamo ni ambulantu di se mož čovik požalit šta mu fali, na zubara smo odavno zaboravili. Šta da vam divanim, u selu nam još jedino aktivno postoji gerontološka mijana. To vam onaj dom di se mož družit ako si penzioner i pit čaja. Šta pit, ta mož se izlivat kugod tekunica toliko je jeptin, al za mlade ništa pod milim Bogom. A baš sam bisan, pa nek se srdi ko oće. Jeto, gledim po našim novinama kako se svega site, svudank se među vinci i na ono što je bilo prija dvisto-tristo godina, a nikako da se site živog čovika. O živim svitu se niko ne stara. Pa nije l Mala Bosna većinsko rvacko selo? Ode ne triba da se zadrži naš čestit svit? Meni se kandar čini da će naš svit i odaleg pobić kugod što je moro pobić s Rvackog Majura, a svi su tako uvik puni brige. Ma, jeto, ja opet zabrazdio. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADONAČELNIK
Broj: II-401-128/2021
Dana 12. 2. 2021.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024/626-850
SB/OM

Temeljem članka 18. stavak 1. i 19. st.1. i 2. Zakona o javnom informiranju i medijima (*Službeni glasnik RS*, broj 83/14, 58/15 i 12/16 – autentično tumačenje), Odluke o proračunu Grada Subotice za 2021. godinu (*Službeni list Grada Subotice*, br. 60/20), Pravilnika o sufinanciranju projekta za ostvarivanje javnog interesa u području javnog informiranja (*Službeni glasnik RS*, br. 16/16) i Rješenja broj: II-401-129/2021 od 4. 2. 2021. godine, gradonačelnik Grada Subotice dana 12. 2. 2021. godine raspisuje

JAVNI POZIV

za sudjelovanje na natječaju za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja u 2021. godini

Natječaj se raspisuje radi pružanja finansijske potpore medijskim sadržajima koji pridonose ostvarivanju javnog interesa u području javnog informiranja, definiranog člankom 15. Zakona o javnom informiranju i medijima i to:

- istinito, nepristrano, pravodobno i potpuno informiranje svih građana grada Subotice,
- istinito, nepristrano, pravodobno i potpuno informiranje na materinskom jeziku pripadnika nacionalnih manjina koje žive na području grada Subotice,
- očuvanje kulturnog identiteta srpskog naroda i nacionalnih manjina koje žive na području grada Subotice;
- informiranje osoba s invaliditetom i drugih manjinskih skupina;
- potpora proizvodnji medijskih sadržaja u cilju zaštite i razvika ljudskih prava i demokracije,
- unaprjeđivanja pravne i socijalne države, slobodnog razvoja ličnosti i zaštite djece i mladeži, razvika kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, razvika obrazovanja, uključujući i medijsku pismenost kao dio obrazovnog sustava, razvika znanosti, razvika sporta i tjelesne kulture i zaštite okoliša i zdravlja ljudi;
- unaprjeđivanje medijskog i novinarskog profesionalizma.

I. NAMJENA NATJEČAJA

Namjena natječaja je:

- ostvarivanje javnog interesa građana grada Subotice u području javnog informiranja, razvitak medijskog pluralizma, uvođenje, poboljšanje ili proširenje programskih sadržaja u novinama ili elektroničkim medijima na srpskom jeziku i na jezicima

nacionalnih manjina, koji se osobito odnose na zaštitu i razvitak ljudskih prava i demokracije, unaprjeđivanja pravne i socijalne države, ekonomsku, društvenu i kulturnu problematiku, manjinske društvene skupine, pitanja iz područja socijalne skrbi, zaštite interesa osoba s invaliditetom i osiguravanja njihova ravnopravnog uživanja prava na slobodu mišljenja i izražavanja, društvene skrbi o djeci, položaja mladih ili starijih građana, rodnu ravnopravnost, zaštitu okoliša i zdravlja ljudi, razvitak i njegovanje kulture i umjetnosti na području grada Subotice, afirmiranje multikulturalnosti, razvitak interkulturalizma, poticanje višeznačnih programa putem medija koji se distribuiraju ili emitiraju program na području grada Subotice, a od osobitog su značaja za javno informiranje građana grada Subotice, uključujući i internetske stranice upisane u registar medija.

Sredstva opredijeljena za ovaj natječaj iznose 33.333.000,00 dinara.

Najmanji iznos sredstava koji se može odobriti po projektu iznosi 100.000,00 dinara, a najveći iznos sredstava po projektu iznosi 5.000.000,00 dinara.

II. PRAVO SUDJELOVANJA

Na Natječaju može sudjelovati:

1. izdavač medija čiji medij je upisan u Registar medija koji se vodi u Agenciji za gospodarske registre, s podatcima upisanim sukladno Zakonu; a koji emitira/distribuiraju medijski sadržaj na području Grada Subotice,
2. pravna osoba, odnosno poduzetnik koji se bavi proizvodnjom medijskih sadržaja i koji priloži dokaz da će sufinancirati medijski sadržaj biti realiziran putem medija koji je upisan u Registar medija koji emitira/distribuiraju medijski sadržaj na području Grada Subotice.

Sudionik natječaja može konkurirati samo s jednim projektom na jednom natječaju.

Ako je sudionik natječaja izdavač više medija, može na natječaju sudjelovati s jednim projektom za svaki medij.

Na Natječaju ne mogu sudjelovati:

1. Izdavači koji se financiraju iz javnih prihoda: republički i pokrajinski javni medijski servisi, odnosno Javna medijska ustanova Radio-televizija Srbije i Javna medijska ustanova Radio-televizija Vojvodine i osnivači medija koji primaju redovitu subvenciju iz proračuna Republike Srbije i proračuna AP Vojvodine.
2. Izdavači koji su u prethodnom razdoblju dobili sredstva iz proračuna Grada Subotice namijenjena projektnom sufinanciranju, a nisu u ugovoru propisanom roku i formi podnijeli narativno i finansijsko izvješće i izdavači za koje se utvrdi da su sredstva nenamjenski trošili.

Sudionik natječaja za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za tiskane medije, radijske, internetske medije i novinske agencije može podnijeti zahtjev za sufinanciranje najviše do 80% vrijednosti projekta. Projektima koji se realiziraju putem tiskanih medija, na radiju i internetskim portalima, sredstva će se dodjeljivati sukladno članku 95.-97. Uredbe o pravilima za dodjelu državne potpore (*Službeni glasnik RS*, br. 13/10,100/11, 91/12, 37/13, 97/13 i 119/14), odnosno po pravilima za državnu potporu male vrijednosti (de minimis državna potpora).

Sudionik natječaja za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za televiziju može podnijeti zahtjev za sufinanciranje najviše do 50% vrijednosti projekta.

Sudionik natječaja koji je u tekućoj kalendarskoj godini već koristio sredstva namijenjena projektnom sufinanciranju u području javnog informiranja na republičkoj, pokrajinskoj ili lokalnoj razini može sudjelovati na natječaju za sufinanciranje istog projekta samo još jednom u toj godini, i to u iznosu koji, uz sredstva koja je već dobio, ne prelazi 80% vrijednosti projekta za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za tiskane medije, radijske, internetske medije i novinske agencije, odnosno 50% vrijednosti projekta za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja za televiziju.

III. KRITERIJI ZA OCJENU PROJEKTA

Kriteriji temeljem kojih će se ocjenjivati projekti prijavljeni na natječaj su:

1) mjera u kojoj je predložena projektna aktivnost podobna da ostvari javni interes u području javnog informiranja;

2) mjera pružanja veće garancije privrženosti profesionalnim i etičkim medijskim standardima.

Temeljem kriterija iz stavka 1. točka 1.) ovoga članka, posebno se ocjenjuje:

1. Značaj projekta sa stanovništva:
 - ostvarivanja javnog interesa u području javnog informiranja;
 - ostvarivanje namjene natječaja;
 - usklađenosti projekta s realnim problemima, potrebama i prioritetima ciljnih skupina;
 - identificiranih i jasno definiranih potreba ciljnih skupina;
 - zastupljenosti inovativnog elementa u projektu i novinarsko-istraživačkog pristupa.
2. Utjecaj i izvedivost sa stanovništva:
 - usklađenosti planiranih aktivnosti s ciljevima, očekivanim rezultatima i potrebama ciljnih skupina;
 - stupnja utjecaja projekta na kvalitetu informiranja ciljne skupine;
 - mjerljivosti indikatora koji omogućuju praćenje realizacije projekta;
 - razrađenosti i izvedivosti plana realizacije projekta;
 - stupnja razvojne i financijske održivosti projekta (pozitivni učinci projekta nastavljaju se nakon što se okonča potpora).
3. Kapaciteti sa stanovništva:
 - stupnja organizacijskih i upravljačkih sposobnosti predlagatelja projekta;
 - neophodnih resursa za realiziranje projekta;
 - stručnih i profesionalnih referenca predlagatelja projekta, koje odgovaraju predloženim ciljevima i aktivnostima projekta.
4. Proračun i opravdanost troškova sa stanovništva:
 - preciznosti i razrađenosti proračuna projekta, koji pokazuje usklađenost predviđenog troška s projektnim aktivnostima;
 - ekonomske opravdanosti prijedloga proračuna u odnosu na cilj i projektne aktivnosti.

Temeljem kriterija iz stavka 1. točka 2.) ovog članka posebno se ocjenjuje:

1. jesu li sudioniku natječaja izrečene mjere od strane državnih tijela, regulatornih tijela ili tijela samoregulacije u posljednjih godinu dana zbog kršenja profesionalnih i etičkih standarda (po-

datke pribavlja stručna služba od Regulatornog tijela za elektroničke medije, a od Vijeća za tisak, za tiskane i online medije);

2. dokaz o tomu da su nakon izricanja kazni ili mjera poduzete aktivnosti koje jamče da se slični slučaj neće ponoviti.

Osim navedenih kriterija, projekt će se vrjednovati i temeljem sljedećih specifičnih kriterija:

• Specifični kriteriji za ocjenjivanje projekta proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja:

1. da je projekt od osobitog značaja za informiranje stanovništva na području Grada Subotice;
2. dostupnost medijskog sadržaja što većem broju korisnika na području Grada Subotice;
3. (ne)zastupljenost teme u medijima dostupnim građanima grada Subotice;
4. aktualnost teme;
5. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi afirmiranju multikulturalnosti;
6. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju prava na informiranje pripadnika nacionalnih manjina na području Grada Subotice na materinskom jeziku;
7. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju stvaralaštva u području kulturnog i jezičnog identiteta nacionalnih manjina;
8. mjera u kojoj predloženi projekt višejezičnog i interkulturalnog karaktera pridonosi razvitku dijaloga, boljeg upoznavanja i razumijevanja između različitih zajednica;
9. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju položaja osoba s invaliditetom;
10. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi razvoju inkluzivnog društva.

• Specifični kriteriji za ocjenjivanje projekta organiziranja i sudjelovanja na stručnim, znanstvenim i prigodnim skupovima, kao i projekta unaprjeđivanja profesionalnih i etičkih standarda u području javnog informiranja:

1. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi unaprjeđenju i promociji medijskog i novinarskog profesionalizma, novinarske autonomije i samoregulacije;
2. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi jačanju stručnih kapaciteta medijskih poslenika (novinara, menadžera, istraživača, stručnjaka iz područja medijskog prava i sl.);
3. mjera u kojoj predloženi projekt pridonosi upoznavanju javnosti s razvitkom i novim dostignućima u medijskom sektoru i
4. mjera u kojoj projekt pridonosi unaprjeđenju medijske pismenosti.

IV. ROKOVI I OPĆE INFORMACIJE

Natječaj je otvoren 15 dana od dana objavljivanja na internetskoj stranici grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Natječaji i oglasi, u listovima *Subotičke novine*, *Magyar Szó* i *Hrvatska riječ* i u *Službenom listu Grada Subotice*, odnosno od 12. 2. 2021. godine do 27. 2. 2021. godine.

Prijave se podnose na propisanom obrascu.

Prijave koje stignu izvan propisanog roka ili na pogrešnom obrascu neće se razmatrati.

Sudionik natječaja koji je podnio projekt s nepotpunom ili neprecizno popunjenom dokumentacijom obavještava se da nedostatak otkloni u naknadno određenom roku.

Projekt sudionika natječaja koji u naknadno određenom roku ne dostavi traženu dokumentaciju ne razmatra se.

Natječaj i obrazac (obrazac prijave i obrazac proračuna projekta) dostupni su na internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs, u rubrici Natječaj i oglasi za sve vrijeme trajanja Natječaja.

Prijave s dokumentacijom slati u tiskanom obliku, u zatvorenoj omotnici, predajom u Gradski uslužni centar Grada Subotice, Trg slobode 1, ili poštom, s naznakom »Natječaj za sufinanciranje projekta proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja«. Prijave za Natječaj potrebno je obvezno dostaviti i u elektroničkom obliku, na e-mail adresu: konkursinformisanje@subotica.rs.

Natječajni materijal se ne vraća.

Odluka o raspodjeli sredstava donosi se najkasnije u roku od 90 dana od dana zaključenja Natječaja.

Odluka o raspodjeli sredstava bit će objavljena na internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs, i bit će dostavljena svim sudionicima natječaja u elektroničkoj formi.

Korisnik sredstava dužan je izvješće o realizaciji utrošenih sredstava dostaviti do 15. 1.2022. godine na obrascu koji se može naći na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs.

Dodatne informacije mogu se dobiti radnim danima od 8 do 14 sati na telefon 024/626-850 u Tajništvu za društvene djelatnosti Gradske uprave Grada Subotice.

V. DOKUMENTACIJA

Sudionik Natječaja je obavezan dostaviti sljedeću dokumentaciju:

1. Popunjeni i ovjeren prijavni Obrazac 1 u dva primjerka
 - popunjen prijedlog projekta i
 - popunjen proračun projekta.

Obrazac se preuzima s internetske stranice Grada: www.subotica.rs, rubrika Natječaj i oglasi (Obrazac 1).

2. Preslike sljedećih dokumenata u jednom primjerku:
 - rješenje o registraciji pravne osobe ili poduzetnika u Agenciji za gospodarske registre;
 - rješenje o registraciji medija u Registru medija koji se vodi u Agenciji za gospodarske registre s podacima upisanim sukladno Zakonu o javnom informiranju i medijima;
 - potvrda Narodne banke Srbije da nema evidentirane osnove i naloge u prisilnoj naplati (da nema blokiran račun);
 - dozvola za emitiranje radijskog i/ili TV programa izdana od Regulatornog tijela za elektroničke medije;
 - ovjerena izjava/suglasnost medija (ili više njih) da će programski sadržaj biti emitiran/objavljen u tom mediju (obvezno samo za pravne osobe, odnosno poduzetnika koji se bavi proizvodnjom medijskih sadržaja);
 - vizualni prikaz predloženog medijskog sadržaja (trailer, primjerak novina, najavnica i sl.)

VI. POZIV ZA SUDJELOVANJE U RADU POVJERENSTVA

Pozivaju se novinarske i medijske udruge, registrirane najmanje tri godine (priložiti dokaz o registraciji) prije datuma raspisivanja Natječaja, da predlože članove natječajnog povjerenstva. Uz prijedlog za članove povjerenstva, novinarske i medijske udruge prilažu i dokaz o registraciji te udruge u Registar udruge.

Pozivaju se i medijski stručnjaci zainteresirani za sudjelovanje u radu povjerenstva da pismenim putem predlože svoje članstvo u Povjerenstvu.

Uz prijedlog za članove Povjerenstva dostaviti i profesionalni životopis predložene osobe.

Udruge i pojedinci prijedloge za člana Povjerenstva dostavljaju najkasnije u roku od 20 dana od dana objavljivanja Natječaja, odnosno od 4. 3. 2021. godine gradonačelniku Grada Subotice, na adresu Trg slobode 1, 24000 Subotica.

Predložene osobe ne smiju biti u sukobu interesa niti obavljati javnu dužnost, sukladno pravilima o borbi protiv korupcije.

VII. POSTUPAK DODJELE SREDSTAVA

O dodjeli sredstava, na prijedlog Natječajnog povjerenstva, odlučuje gradonačelnik Grada Subotice rješenjem.

Ukoliko projekti ili određeni broj projekta nisu sukladni ciljevima i kriterijima natječaja, gradonačelnik može, na prijedlog natječajnog povjerenstva, donijeti rješenje da se neće rasporediti sredstva ili dio sredstava.

Rješenjem o dodjeli sredstava može biti određen isti ili manji iznos sredstava od onog koji je tražen u pojedinačnoj natječajnoj prijavi.

Ukoliko je rješenjem o dodjeli sredstava za pojedinog korisnika određen manji iznos od onog koji je tražen u natječajnoj prijavi, korisnik sredstava dužan je poslati revidiran proračun projekta, kojim specificira namjenu sredstava, a sukladno iznosu koji mu je rješenjem dodijeljen.

Korisnik sredstava može revidiranim proračunom projekta tražiti da mu projekt razmjerno kraće traje ili da umanju dio programskih stavki, uvažavajući prirodu projekta za koji su mu odobrena sredstva.

Gradonačelnik i korisnik sredstava zaključuju ugovor o međusobnim pravima i obvezama.

Korisnik sredstava može dostaviti obavijest o tomu da odustaje od sredstava koja su mu dodijeljena.

S korisnikom sredstava, ukoliko mu je račun u blokadi, neće biti zaključen ugovor s gradonačelnikom, odnosno neće mu se prenijeti sredstva na račun ukoliko mu račun bude blokiran nakon zaključenja ugovora.

Odobrena sredstva se koriste isključivo za namjene za koje su dodijeljena, a korisnik sredstava je dužan gradonačelniku Grada Subotice dostaviti izvješće o realizaciji projekta, materijalni dokaz o realizaciji i distribuciji, odnosno emitiranju, kao i o namjenskom korištenju dodijeljenih sredstava u propisanom roku.

Gradonačelnik
Stevan Bakić, v. r.

Zapis s terena

Urušeni raskoš

U mojem obiteljskom području jedna se veća zgrada godinama urušava. Smještena je na posjed uz pješačku stazu, manje od dva kilometra od centra grada, u dijelu gdje živi mnogo ljudi i na cesti kojom mnogi školarci svakodnevno hode od kuće do škole, od škole do kuće. Glavna zgrada i pomoćni objekti bili su dotrajali, ljudi su uzeli što im je trebalo, a zelenilo oko objekta preraslo je u korov i zaraslo u grmlje i granje. Sve izgleda zastrašujuće i na dnevnom svjetlu, a za večernje šetnje pravi je izazov. Više nitko ne posjećuje prostor, a tamo žive samo oni strahovi koje oživimo u glavi, kada nam srce zakuca jače, a korak postaje brži u želji da što prije prođemo ovaj dio.

Nije bilo uvijek tako i na tom je mjestu nekada bio prekrasan kompleks zgrada stare tvornice namještaja *Sloga*.

Izlet na Frušku goru

U takvom je raspoloženju započelo naše putovanje prošlog vikenda. Napokon, opet u automobilu i na cesti, s idejom da posjetimo Beočin i lagano prošetamo tim dijelom Fruške gore. Zapravo, ideja je bila prošetati, a onda je prijatelj predložio da prvo posjetimo dvorac. Ideja je usvojena i osjećali smo se kao da smo na ekskurziji u osnovnoj školi kad smo u programu imali i ture. Jedan je prijatelj pitao treba li nam novac za ulazak u dvorac, na što se prijatelj koji je već bio ovdje samo zbunjeno nasmijao.

Dvorac porodice Špicer

Već nakon tri koraka sve nam je postalo jasno. Krov koji se vidio i terasa koja se mogla vidjeti stvorili su dojam kao da je tu nekada bio dvorac, ali sve ostalo izgledalo je kao jedna velika ruševina pomiješana sa smećem. Ono što iznenađuje jest da se ti ostaci dvorca nalaze u vrlo naseljenom dijelu Beočina i da očito nikoga nije briga kako to izgleda. Jasno je da najčešće pojedinci ne mogu obraniti, sačuvati, a pogotovo obnoviti zgradu, ali to nas ne opravdava u bacanju smeća i upravljanju onim: ako je već zanemareno, tu mogu baciti smeće, to nikom neće smetati.

Svakako, tema o kojoj toliko razgovaramo je način na koji i država i mi žmirimo nad baštinom. I dojam koji imate kad prolazite urušanim dijelovima dvorca je tuga, ali okupirala me i znatiželja i pitanja o kakvom je dvorcu riječ, tko ga je sagradio, tko je u njemu živio, pjevao i smijao se, pa krenimo redom.

Dvorac *Spitzer* dizajnirao je **Imre Staindl**, čije je najpoznatije djelo zgrada mađarskog parlamenta u Budimpešti. Izgrađen je 1898. godine po nalogu bogate obitelji **Spitzer** iz Beočina, njemačkog podrijetla, koja je posjedovala najveći udio u tvornici cementa Beočin. Dvorac je prošaran raznim stilovima poput romantike, gotike, renesanse i baroka, ali i modernijim stilovima poput jugendstila, art nuvo i secesije. Zbog toga je možda najbolje reći da je dvorac poznat po svom eklektičnom stilu koji objedinjuje sve te stilove, a karakterističan je za kraj 19. i početak 20. stoljeća. Interijer je karakterističan primjer mađarske secesije, a posebno je zanimljiv kamin izrađen od zelene *zsolnay* keramike i koji se nalazi u glavnoj dvorani dvorca. Istodobno kada je sagrađen dvorac, oko njega je izgrađen velik i bogat park, poznatiji kao *Spitzer Garden*.

Obitelj *Spitzer* napustila je dvorac početkom Drugog svjetskog rata kada su odlazili u Njemačku, a dvorac je postao sjedište njemačkog zapovjedništva tijekom rata. Nakon rata dvorac je promijenio namjenu, pa je jedno vrijeme bio škola, zatim knjižnica, dom kulture, rukometni klub, a i prvi radio Beočin poslao je signal iz njega, da bi na kraju njegov prostor postao ekskluzivni restoran sa smještajem. Dvorac je 1997. proglašen spomenikom kulture, ali to ga nije zaštitilo od propadanja. Danas ga nazivaju kućom duhova u Beočinu.

Nadajmo se da će vremena koja dolaze donijeti bolji odnos ljudi prema napuštenim zgradama, a time i sretnije priče koje ćemo pisati.

Gorana Koporan

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni sudionik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, MED

BAGREM MED - CVJETNI MED - LIVADSKI MED - ŠUMSKI MED
PROPOLIS - PELUD - MED S MATIČNIM MLIJEČOM
MED S PELUDI I MATIČNIM MLIJEČOM

Kontakt:

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

VELIKO PRELO 2020.

